

נתענו אותי וגו' חלאתם את הדבר להחזיקם היה לכם להשיב דבינו משה ממי כחה ללמוד ממך או מתלמידך לא ממך שנצטערת עליה חלה ידעתי מחשבתיכם הייתם חומרים עשיתי יתמונו עלינו דייקן הרבה אם אין מכירנו חנו מביאין לו דורון והוא כושף לנו כנים : לעשות חם הייתי מתעצל חכם חומרי עשה מהרה : וחקה את ראשי שבטיכם משכתי בדברי אסריכם על מי באתם להמתנו על בני אברהם יצחק ויעקב על בני חם שנקראו חם ויפת ויובל : חכמים חכמים וידועים חבל נכונים לא מנחתי וזאת מוסד מות שחז' יתנולמשה ולא חלה חלף שלש חכמים כדקים חכמים וידועים : ראשים עליכם שמתנהגו בהם כבוד ראשים במקח

שמעו יצונו כיר יצונו

אבן עזרא

ואתן אותם ראשים חזקתם מלא יצונו לך שהיה כזה שזה מדרגת שניה בפרק הנחלקין וזו היא כן העולם הכל כל מי שהיה סגל בך עבדות סוף ועיני סוף וכפיך גרם ב כחיות ולא מחזיק טיבותא לכפשיה : שרי אשכנזי מלות שרי משה ושמו עשה' ארבע פעמים וזהו כל המדבר זהו אחד עשר יום : ועם הר האמריכי כן כתוב : בשעיר על חרמה : והטעם שנכח להר החומרי : רם במשקל שב מגזרת ירופה שפטיכם בעת ההיא : תחת : כמו ידל כבוד יעקב מפעלי הכל : ויחברו : כמו הוא את שפטיכם לחבור את כל הארץ כי החומר יחפש מה שיש בסתר : אשר כבול חליהן בתחלה : ויטב בעיני הדבר בעבור שכלכם הסכמתם על זה : ויוריתי בעבור גובה העץ והאמת בעבור היותם כנגב : ותרגמו

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

שמעו חס' וס' נמס' בסד' משפט' : במשפט ח' דש' וס' נמס' בסד' קדשי' כנדל' חסר' בליש' וס' לא תכירו פנים' ובמרא גדל ובאותות ובמופתים' כי גדל מעל שמים' תקרבון' חס' בליש' וס' נמסר בסדר ויקרא : את כל הדברים' ג' חס' האלה' וס' במס' רבתי' : נבא ונבא' ג' חסרים' וס' נמסר בסדר וישבו : אלכם' ו חס' בתורה

ותענו אתי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות : ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעם ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרת ושרים לשבטיכם : ואצורה את שפטיכם בעת ההוא לאמר שמעו בין אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו : לא תכירו פנים במשפט בקטן כגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה ככם תקרבון אלי ושמעתי : ואצורה אתכם בעת ההיא את כל הדברים אשר תעשון : ונסע מחרב ונלך את כל הכוהן הגדול והגורא יהוה אשר ראיתם דרך הר האמרי כאשר צוה יהוה אלהינו אתנו ונבא עד קדש ברנע : ואמר אלכם באתם עד הר האמרי אשר יהוה אלהינו נתן לנו : ראה נתן יהוה אלהינו לפניך את הארץ עלה רש כאשר דבר יהוה אלהי אבותיך לך : תירא ואל תחת : ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר אתי הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן : וישבעו עיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט : ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל אשבל וירלו אתה : ויקחו בידם כפרי הירק ויורו אלינו וישבו וירגמו דבר

ואתיבתון יתי ואמרתון תקיין פתגמא דירמללתא למעבר : ודברית יתרישי שבטיכון גברין חכימין ומדעין ומינרתי יתתון רישין עליכון רבני אלפין ורבני באותא ורבני חמשיין ורבני עשרתא וסרכין לשבטיכון : ופקדית ית דניכון בעדנא יהיא למיכר שמעו בין אחיכון ותדונון קשטא בין גברא ובין אחוהו ובין גוריה : לא תשתמודעון אפין בדינא מלי ועירא כרביא תשמעון לא תרחלון מן קדם גברא ארי דינאדי יהוא ופרתגמא די יקני מנכון הקרבון לותי ואשמענידי : ופקדית יתכון בעדנא יהיא ית כל פתגמא דיתעברון : ונטלנא מהורב והלכנא ית כל מדברא רבא ורחילא יהוה די היותון א אורח טורא דאמוראדי כנא די פקד יי אלהנא יתנא ואתניא עד רקם גארה : ואמרת לכון אתיתון עד טורא דאמוראדי די אלהנא יהיב לנו : חזי דיהיב אלהד קדמך ית ארעא סק אחסין כמא די מלל יי אלהא דאבודתך לך לא תרחל ולא תתבך : וקרבנות לותי כלכון ואמרתון נשלח גברין קדמנא ויאילונו לנא ית ארעא ויתיבון יתנא פתגמא ית א אורחא די נפק בה וית קרנא די נעול לותון : ושפר בעיני פתגמא ודברית מנכון הרין עסר גוברין גברא חד לשבטא : ואתפניא וסליקו לטורא ואתו עד נחלא דאתכלא ואילו יהוה : ונסיבו בדיהון מאבא דארעא ואחיתו לנו ואתיבו יתנא פתגמא

וס' נמס' בסד' מק' רש' ב' חס' זא מלאוסי' עליהרש כאשר דבר יי קוסרש את כרם נבות' ראש מלך אמר' בתר' מל' וכל לשון מכנא דכוו' : וישיבו ג' רפך חד חס' זב' מל' וס' תקרבון אלי כלכ' ויארצאון ראש סאלה' כי בקשו ליה יי יהיה ביני אנל לכו' קדם חס' וס' בלשון ארמי גברא שאילו לסיכל : אלהן ה' ד' מלאס וא חס' וס' נמסר בסדר שמות : לישבט ג' קמצי וס' ואקח מכם שנים עשר אנשים ועתה קחו לכם הגו לכם שלשה אנשים לישבט : אשכל ה' חס' וס' נמסר בסדר לך לך : וישיבו י' חס' וס' נמסר בסדר לך לך :

וס' נמס' בסד' מק' רש' ב' חס' זא מלאוסי' עליהרש כאשר דבר יי קוסרש את כרם נבות' ראש מלך אמר' בתר' מל' וכל לשון מכנא דכוו' : וישיבו ג' רפך חד חס' זב' מל' וס' תקרבון אלי כלכ' ויארצאון ראש סאלה' כי בקשו ליה יי יהיה ביני אנל לכו' קדם חס' וס' בלשון ארמי גברא שאילו לסיכל : אלהן ה' ד' מלאס וא חס' וס' נמסר בסדר שמות : לישבט ג' קמצי וס' ואקח מכם שנים עשר אנשים ועתה קחו לכם הגו לכם שלשה אנשים לישבט : אשכל ה' חס' וס' נמסר בסדר לך לך : וישיבו י' חס' וס' נמסר בסדר לך לך :

עשיר ומצוה לשרנוסו אובה את העני ומכא מתבררם בנקיות' דבר אחר פלא תאמר היאך חטי פנס כבודו של עשיר זה בשביל דינר חזבנו עכשו וכסיהא לחון חומר לו תן לו שאתה חייב לו : לא תגורו מפני איש לא תיראו דבר אחר לא תכניסו דברך מפני איש לשון חונר בקץ : כי המשפט לאלהי' הוא מה שאתה נוטל מה פלא כדן אתה מוקיני להחזיר לו כמחא שהיית עלי המשפט' תקדיבון אלי' על דבר זה נסתלק ממנו משפט בנות כלבחד וכן שמואל אמר לשחול חכמי הרואה חמר לו הקבה הייך שאני מודיעך שאין אתה רואה וחיימי הודיעו כשבא למשוח את דוד וירא את חליהב ויהמר אך נבד יי משיחו חמר לו הקבה ולא חמרת חכמי הרואה חל תבט חל מרחאו : את כל הדברים אשר תעשון חלו עשרת דברים שכן דיני ממונות לדיני כפשות : המדבר הגדול והגורא' שהי' בו נחשים כקורות עקרבים קשמות : ותקרבון אלי כלכם בערבוביא ולהלן הוא חומר ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וקריבס ותאמרו הן הרחמונו' אותה קריבה היתה הנבנת ילדים מכבדים את הזקנים ושלמים לביהס וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם חבל כאן ותקרבון אלי כלכם בערבוביא ילדס מחפך את הזקנים וקריבס דוחפך את הראשים : וישיבו חונתנו דבר' בחי זה לשון המדברים : הית הדךך אשר נעלה בה' אן דךך שאן בה עקמימות : זאת הערים אשר כבא חליהן תחלה לכבוש : ויטב בעיני הדבר' בעיני ולא בעיני המוקים והם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחת משל לאדם שאומר לחבירו מוכר לי חמודך זה חמר לוחן ויתנא חתה לי לכסיון חמר לוחן בהרים ונבעות חמר לו הן כיון סראה שאן מעכבו כלום חמר הלוקה בלבו בטוח הוא זה שלא חמחב בו מוס חמר לו טול ממונתך חיי מנסה מעתה חף חני הדיתי' לדברים שמה תחורת בכס כשתראו שאני מוכב ואתם לא חרתם בכס : ואקח מכם' מן הדבורים שבכס מן המטולתים שבכס : שרס עשר אנשים' איש אחד לשבט מגיד שלא היה שבט לי עמסה : עד נחל אשכול מגיד שנקרא על סם ספוני : וירגמו אותה מלמד שהלכו בה ארבעה חומן סתי וערב : ויורדו חלנו' מגיד שארץ ישראל נבניה מכל הארצות ויחמרו

ויאמרו טובה הדרך ויהי הם מאמרו טובה יהושע וכלב ויתמרו לסון התרסה התרסתם כנגד מאמרו ותרנגו לסון הרע וכן דברי כרנן חכם המוציא דבה: בטחאת יי חותמו והוא היה חיהב חתכם הכל חתם סוכחים חותמו מוסל הדיוט חיומר מה דבלבך על רחמך מה דבלביה עלך: הוציאונו מחרץ מצרים והוציאתנו לשנאה היתה מוסל למלך בשדר ודס שהיו לו שני בנים ויס לו שתי שדות חמת של סקיה וחמת של בעל למי שהיה חיהב כותן של סקיה ולמי שהיה סוכח נותן לו של בעל חרץ מצרים של סקיה היה שנילוס עולה ומסקה חותה וחרץ כנען של בעל והוציאונו ממצרים למת לנו את חרץ כנען: ערים גדולות ובנונות בשמים דברו הכתובי לסון הבחי: לא תערכונו לסון שכירה

אנה במלרע וסי אנה אנחנו עלי אנה אלך מרוחק לבבנו ד' חס' וסי' אחינו המסו את לבבנו ונשמע ויסם לבבנו להטות לבבנו אליו נשא לבבנו אל כפים בדבר הזה ב' וסי' בדבר הזה אינכם מאמיני תאריכו ימים על: אם יראה ד' אם ראשי פסו בספרא וסי' אם יראה איש באנשים האלה אם לא תשמר לעשות ויאמרו טובה הארץ אשר יהיה אלהינו נתן לנו ולא אביהם לעלת ותמרו את פי יהוה אלהיכם: ותרנגו באהליכם ותאמרו בשנאות יהוה אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו: אנה אנחנו עלים אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם מבנו ערים גדולות ובנונות בשמים ונס אמר בני ענקים ראינו שם: ואמר אלכם לא תערכונו ולא תיראונו מהם: יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה א אתכם במצרים לעיניכם: ובמדבר אשר ראית אשר נשאה יהוה אלהיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד המקום הזה: ובמדבר הזה אינכם לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנתכם באש לילה לראותכם בדרך אשר הלכתי ובעני יומם: וישמע יהוה את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר: אם יראה לה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נ שבעת לתת לאבותיכם: וזולתי כלב בן יפנה הוא יראה ויראתו את הארץ אשר דרך בה ולבני יען אשר מלא אחרי יהוה: גם כי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם: יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל: וטפכם אשר אמרתם לבני יהוה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המרה יבאו שמה ולהם אתננה והם ירשוה: ואתם פנו לכם וסעו המדברה דרך ים סוף: ותענו ותאמרו אלי חטאנו ליהוה אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו יהוה אלהינו ותחננו איש את בלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה:

ואמרו טבא ארעה דין אלהיך יתבלנא ו ולך אביתון למסק וסרבתון על מימרא דין אלהיך ואתרעמתון במשבניכון ואמרתון ברסני י יתנא אפקנא מארעה דמצרים לממסר יתנא בידא ד דאמורארה לשיציתנא: לאני אנחנא סלקין אתנא תברו ית לבנא למימר עם רב ותקיף מננא קרוין ברבין וברין ערצית שמיה ויחף בני גבריה חוננא תמן: ואמרית לבון לאתתברון ולא תדחלון כנהון: אלהיכון דמדבר קרמיכון כימריה יניח לבון ככל די עבד עמכון במצרים לעיניכון: ובמדברא די חותיה די סוברך אלהיך כמא די מסובר גברא ית ברירה בכל אורחא די הלכתון עד מיתכון עד א אתרא הרין: ובפתגמא הרין ליתכון מהימנין במימרא דין אלהיכון: דמדבר קרמיכון באורחא לאתקנארה לבון אתר בית מישרי לאשריותכון בעמורא דאשתא בליליא לאחיותכון בארהא דיתתכון בה ובעבורא דעננא ביממא: ושמיע קדסי ית קל פתגמיכון ורגו וקיס ל למימר: אם יחיו גבר בגבריה דאלין דרא בישא הרין ית ארעה סבתא די קימית למתן לאבדתכון: אלהן כלב בן יפנה הוא יחיונה וליה אתנא ית ארעה די דרך בה ולבנהי חלף די אשלים בהר דחלתא דין: אף עלי הוה רגו מן קדם בדילכון למימר יחף את לאתעול תמן: יהושע בר נון דקאם קדמד הוא יעול תמן ויתיה תקף ארי הוא יחסננה לישראל וטפלכון די אמרתון לבנא יהי ובניכון די לא ידעו וימא דין טב וביש אגון יעלון לתמן ולהון אתננה ואגון ירתוננה: ואתון אתפנו לבון וטולו למדברא אורח יבא סוף: ואתבתון ואמרתון לי חבנא קדם ית אנחנא נפק ונניח קרב ככל דפסקנא ית אלהנא וורוחון גבר ית מני קרביה ושרתון למסק לטורא:

המנו ויקושע חותם על ידו מרגלים לבבנו ל המנו את לבבנו ונשמע ויסם לבבנו להטות לבבנו אל כפים בדבר הזה ב' וסי' בדבר הזה אינכם מאמיני תאריכו ימים על: אם יראה ד' אם ראשי פסו בספרא וסי' אם יראה איש באנשים האלה אם לא תשמר לעשות ויאמרו טובה הארץ אשר יהיה אלהינו נתן לנו ולא אביהם לעלת ותמרו את פי יהוה אלהיכם: ותרנגו באהליכם ותאמרו בשנאות יהוה אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו: אנה אנחנו עלים אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם מבנו ערים גדולות ובנונות בשמים ונס אמר בני ענקים ראינו שם: ואמר אלכם לא תערכונו ולא תיראונו מהם: יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה א אתכם במצרים לעיניכם: ובמדבר אשר ראית אשר נשאה יהוה אלהיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד המקום הזה: ובמדבר הזה אינכם לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנתכם באש לילה לראותכם בדרך אשר הלכתי ובעני יומם: וישמע יהוה את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר: אם יראה לה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נ שבעת לתת לאבותיכם: וזולתי כלב בן יפנה הוא יראה ויראתו את הארץ אשר דרך בה ולבני יען אשר מלא אחרי יהוה: גם כי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם: יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל: וטפכם אשר אמרתם לבני יהוה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המרה יבאו שמה ולהם אתננה והם ירשוה: ואתם פנו לכם וסעו המדברה דרך ים סוף: ותענו ותאמרו אלי חטאנו ליהוה אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו יהוה אלהינו ותחננו איש את בלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה:

אכן עזרא

המנו ויקושע חותם על ידו מרגלים לבבנו ל המנו את לבבנו ונשמע ויסם לבבנו להטות לבבנו אל כפים בדבר הזה ב' וסי' בדבר הזה אינכם מאמיני תאריכו ימים על: אם יראה ד' אם ראשי פסו בספרא וסי' אם יראה איש באנשים האלה אם לא תשמר לעשות ויאמרו טובה הארץ אשר יהיה אלהינו נתן לנו ולא אביהם לעלת ותמרו את פי יהוה אלהיכם: ותרנגו באהליכם ותאמרו בשנאות יהוה אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו: אנה אנחנו עלים אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם מבנו ערים גדולות ובנונות בשמים ונס אמר בני ענקים ראינו שם: ואמר אלכם לא תערכונו ולא תיראונו מהם: יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה א אתכם במצרים לעיניכם: ובמדבר אשר ראית אשר נשאה יהוה אלהיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד המקום הזה: ובמדבר הזה אינכם לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנתכם באש לילה לראותכם בדרך אשר הלכתי ובעני יומם: וישמע יהוה את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר: אם יראה לה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נ שבעת לתת לאבותיכם: וזולתי כלב בן יפנה הוא יראה ויראתו את הארץ אשר דרך בה ולבני יען אשר מלא אחרי יהוה: גם כי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם: יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל: וטפכם אשר אמרתם לבני יהוה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המרה יבאו שמה ולהם אתננה והם ירשוה: ואתם פנו לכם וסעו המדברה דרך ים סוף: ותענו ותאמרו אלי חטאנו ליהוה אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו יהוה אלהינו ותחננו איש את בלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה:

אם יהיה נדחק בקצה אם שנתו ברק הרבי: באנשים ב' קסצק וא פתח וסי' אם יראה איש באנשים האלה ויחלו באנשי חוקים זקן בא באנשי בתרא פתח: יען נ בטעמא זקף וסי' זולתי כלב בן יפנה יען אשר נבהת בקומה דיחוקאל יען אשר לא שמעתם דרסיה: גם בי כל ריש פטוקי דאורי ויחישע ויפטיס וגם כסה וגם וסי' גם מעוף השמים גם צאנכם גם בקרכ' גם בי התאנף י וגם כל חל וכל גם אני לא אוסיף להוריש: חזק ד' וסי' אתו חזק כי הוא לבלתי חזק את ברק' צפה דרך חזק מתנים ועתה חזק את ידי: ולהם ח' וסי' נכסר בסדר נח: צונו ח' וסי' ותענו והאמרו אלי וצדקה תהי לנו ונשמע בקול יהונגב' ונשמע ונעש' ויאמר להם זרובבל: הדרה י' וסי' במס' רבת:

בני הטורים
המנו ויקושע חותם על ידו מרגלים לבבנו ל המנו את לבבנו ונשמע ויסם לבבנו להטות לבבנו אל כפים בדבר הזה ב' וסי' בדבר הזה אינכם מאמיני תאריכו ימים על: אם יראה ד' אם ראשי פסו בספרא וסי' אם יראה איש באנשים האלה אם לא תשמר לעשות ויאמרו טובה הארץ אשר יהיה אלהינו נתן לנו ולא אביהם לעלת ותמרו את פי יהוה אלהיכם: ותרנגו באהליכם ותאמרו בשנאות יהוה אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו: אנה אנחנו עלים אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם מבנו ערים גדולות ובנונות בשמים ונס אמר בני ענקים ראינו שם: ואמר אלכם לא תערכונו ולא תיראונו מהם: יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה א אתכם במצרים לעיניכם: ובמדבר אשר ראית אשר נשאה יהוה אלהיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד המקום הזה: ובמדבר הזה אינכם לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנתכם באש לילה לראותכם בדרך אשר הלכתי ובעני יומם: וישמע יהוה את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר: אם יראה לה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נ שבעת לתת לאבותיכם: וזולתי כלב בן יפנה הוא יראה ויראתו את הארץ אשר דרך בה ולבני יען אשר מלא אחרי יהוה: גם כי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם: יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל: וטפכם אשר אמרתם לבני יהוה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המרה יבאו שמה ולהם אתננה והם ירשוה: ואתם פנו לכם וסעו המדברה דרך ים סוף: ותענו ותאמרו אלי חטאנו ליהוה אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו יהוה אלהינו ותחננו איש את בלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה:

כמו שפירשתי חל גדול ויסע מלחך אלהים קדש דאכה עש גדול ורם עש דהאמיס דהאמיס משל עש גדול ורם תלית עש

לא תעלו לא עליה תהא לכם אלה ירידה: כאשר תעשינה הדבורים, מה הדבורה הזאת כשהיא מכה את האדם מיד מתה חף הם כשהיו נושעים בכס מיד מתים: ולא שמעו בקולכם, כביכול עשייתם מדת רחמיז כחילו חכזרי: ותשבו בקדש ימים רבים: תשע עשרה שנה שנה שנה אמר כימי אשר ישבתם בשאר הנוסעות והם היו שלשי ושמונה שנה תשע עשרה מהם עשו בקדש ותשע עשרה שנה הולכים ומטורפי וחזרו לקדש כמו שחומר ויניעם במדבר כך מנחתו בסדר עולם: ונסע המדברה חילו לא האלו היו עוברים דרך הר שעיר ליכנס אחרן מן דרומו לכפוכו ובשביל שקלקלו הפכו לנד המדבר שהוא בין ים סוף לדרומו של הר שעיר והלכו אל דרומו מן המערב למזרח דרך ים סוף דרך י

אבן עזרא

ויבא החמורי הנה הכנעני כאשר פירשתי: כאשר תעשינה הדבורים, כי מי שיגיע אל ביתם מיד ידלפו אחריו וינשכנו: ויכתו פירשתי מנורת וכתתי: מוקס או עס עד חרמה: ותשבו בקדש ברנע ימים רבים: כימים אשר ישבתם ברנע הארץ ואם טען טוען והמרגלי ישבו לנדס הכה כן כמספר הימים אשר תרתם את הארץ: אלתתגרו בס' כמו יגדה מדון כענין תנוע ושבוט: אוכל תשברו מחתם, חס ירצו למכור ויש חומרים כי המלה בתנו וסעטס כי חין לכס נודך למחל ולמשתה חלה השנים שעברו והעד על כן כי י' אלהך ברכך: נתתי את ער' מואב ויתכן שלקחה סימון וחזרה ל מואב באחרונה: האמים פירשתי ספר הכתוב כי מואב לקח ער מיד האמים: רפאים פירשתי: החורים

כימים ד' וסי' ותשבו בקדש ימים רבים: ואנכי עמדתי בהר' לא כימי הראשנים כימי אשר נחו בהם: סבו חס' וסי' רב לכם סב' ויאמ' המלך לרוני' סב התיצב כה' וילך רכב הסוס לקראתו: מה לך לשל' סב דמה לך דודי: צפנה וצפנה ח' בתוך חס' וסי' נמסר בריש סדר ויצא: ואת העם יב' וסי' נמס' בסדר שלח לך:

ויאמר יהוה אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תגנפו לפני איביכם: ואדבר אליכם ולא שמעתם ותמרו את פי יהוה ותזדו ותעלו ההרה: ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים וכתו אתכם בשעיר עד חרמה: ותשבו ותכבו לפני יהוה ולא שמעו יהוה בקלכם ולא האזין אליכם: ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם: ונפן ונסע המדברה דרך ים סוף כאשר דבר יהוה אלי ונסב את הר שעיר ימים רבים: פ

ויאמר יהוה אלי לאמר: רב לכם סב את ההר הזה פנו לכם צפנרה: ואת העם צו לאמר אתם עברים כגבול אחיכם בני עשו הישבים בשעיר ויראו מכם ונשמרתם מאד: אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר: אכל השברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם: כי יהוה אלהיך ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתה את המדבר הגדל הזה זה ארבעים שנה יהוה אלהיך עמך לא חסרת דבר: ונעבר מאת אחינו בני עשו הישבים בשעיר מדרך הערבה מאילת ומעצין גבר ונפן ונעבר דרך מדבר מואב: ויאמר יהוה אלי אל תצר את מואב ואל תרתנו בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה: האמים לפנים ישבו בה עם גדול ורב ורם בענקים: רפאים יחשבו אף הם בענקים והמאבים יקראו להם אמים: בנבריא: גברין סתחשבוין אף אנון בנבריא ומאבאי קרן להון אימתני: ובשעיר

ויאמר יהוה אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תגנפו לפני איביכם: ואדבר אליכם ולא שמעתם ותמרו את פי יהוה ותזדו ותעלו ההרה: ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים וכתו אתכם בשעיר עד חרמה: ותשבו ותכבו לפני יהוה ולא שמעו יהוה בקלכם ולא האזין אליכם: ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם: ונפן ונסע המדברה דרך ים סוף כאשר דבר יהוה אלי ונסב את הר שעיר ימים רבים: פ

בעל הטורים

כימים ל' כימים אשר ישבתם כימים הראשונים אשר עמדתי ביתי אשר נחו בהם הידוע' ועתה כי לא כימים הראשונים בזכריה בככות בית שני' זהו שפירש' שישבו בקדש ימים רבים כמו שפירש' בשאר המעשות' כמו היום כימים הראשונים שהיו ימים אחרונים כראשונים' גם כאלו היו ימים אלו כימים האחרים והיום כימים הראשונים דכתיב בהו ליונא ולבא חין שלום אלה כימים אשר נחו' דכתיב כי זרע השלום הגבן תתן פרוי וכו' עד והייתם כרכה אל תכחו' רב לכם סב תנו על הסעך' לבי סעכך את אבני שהיה נ' ס' בלדתי אותם ולכן עתיד להקריב הכית שהו ס' אמת' וייראו מכם' כתוב בשני יודין כשכל' ברכו שנתברך יעקב' עד מדרך כף רגל' עד דרך כוכב מיעקב' עד שיכל זמן שאלת פורה דרכתי לכדי' כף רגל' לעת תמות רגל' עד שיעש תרמסנה רגל רגלי עני וכו' ירשה לעשו בני עטורא כשכל מנות כבוד' חלה

מסרה

וייראו ה' רפין ד' מלא' וא' חסר וסי' ואת העם צו לאמר' ויראו ממערב את שמואל' ילחנו עפר כנחש חס' יברכנו אלהים ויראו אתו כל אפסי ארץ' ויראו גוים את שם' י' ירשה כלם חס' ותשום: האמים ב' דין חס' וא' מלא ואת האמי' בשוה קריתים: רפאים לראש פסו: והמאבים ה' חס' בליש וסי' והמאבי יקראו להם אמים' סאדם וממאב דשמואל' וישאו להם נשים מאביות' תם את רות המאבדי' וככלות אלה נגשו:

אתה סבור שזו רפאים שנתתי לו לחברה לפי שהאמים שהם רפאים ישבו בה לכנס אל כל זה היה כי חזק רפאים הורשתי מפני בני לוט והושבתים תחתם: רפאים חסבונו' רפאי' היו כחשבון חותם חמי' כענין הכקרחי רפאי' על שם שכל הרואה אותם היו מרמות: חמים' על שם שאימתם מטלת על הכריות וכן ובשעיר ישבו החורים ונתתי לכני עשו: ירשום

החורים הם בני שער התורי: להם מפעלי הכפל מבין הקל: ויהי כאשר תמו דבק עם וידבר יי' אלי כמו ויהי ככלת משה לכתוב גם ויהי ביום דבר יי' נרבים כן והטעם ויהי כאשר תמו הם חמור הטעם שנעבוד את גבול ער: וקרבת מול בני עמון פירוש וקרבת אליהם: א תנורם מפעלי הכפל: וחלתתנורם

מזכין התפעל ונהי הלמד הא: זמזמים מלה מתקנת על משפט לשון הקדש כמו ה החסדרכנים: וישמדם יי' ספר הכתיב כי הטעם השמיד החורים מפני המנחמים ונתן להם הארץ לירושם כהר שער לעשו וטעם עד עזה כי היא היתה לכלשתים וכבר היתה בין חכמהם ובין חבימלך ברית חס תשקור לי נלכתי ולכדי והכתוב ספר כי העוים לקחו עזה: החל רש' מירושם: מדבר קדמות לבי דעתי הוא הנקרא מודבר מתנה: בדרך הידוע: חכל בכסף תשברני ואכלתי חס הנכרתי: כאשר

בעל הטורים

ראה נתיב בידך את סיחון מלמד שהארץ שני של סיחון וידו כפורה: הקל ל' תרי כהו עניינא החל וכלה: ונלות החל הוה: החל רש' החל וכלה: שהיו משכעו עמון שחמור רש' לא תחיה כל כשעה: ונלות החל מלמד שרמו לרש' הנל' או כמו כי הוכיחתי הכא החל רש' חף התם בני כתיב ירש את ידו הנכנ' וכליתא בתחומא כל הכספים עשה הקדש בידך הוא כמדבר ענין להעשות לספרל כענין: היום הוא דמו שבעד לו טעם שהשם קראו יי' הוה חל בני ישראל כחמה: חכל ב' חל בדרך חל תת פחד: ולא חל את שם קדש וכו' שרש' שבעה חתה לעשה כמו שכתבתי: ומכל לן דלירי עמיתת חמה דכתי' ואת שם קדשו אודיע: ולא חל שם קדשו עוד: ובעמיתת חמה מודעש קדשו בכל הארץ: ק

ועתה כל ראשי פסן דקראי ועתה במלכה עתה וסימ' במס' רבת: תס' חס' וסימ' נמסר בסדר בהר כיני: אתה ד' ר' בתורה וסי' אתה תהיה על ביתי: אתה תדבר א' כל' אתה עבר היום: אתה הראת לדעת: ואת ארצוה' וסימ' נמסר בסדר ואת חקת התורה: החל ד' נ' קפ' וא' פתח וסימ' החל רש' לרשת' החל רש' והתגרבו: החל ובשעיר ירתיבו חוראי מלקרמין ובני עשו תרכונון ושיצאונון מן קרמיהון ויתיבו באתריהון כמא דר' עבר ישראל לארע ירושתיה דר' יתב' יי' להון: בען קומו ועברו לכוני ית' נחלא דזרד ועברנא ית' נחלא דזרד: ויומא דר' הלכנא: מרקס גיאר' עד דר' עברנא ית' נחלא דזרד תלתיני ותמני שנין ער' דסף כל דרא נברי מניחיקרב מנו משריתא כמא דיקים יי' ל להון: ואף מהא מן קדמ' הורת בהון לשיציותהון מנו משריתא עד דשלימו: והוה כר' שלימו כל נברי מניחיקרבא לממרת מנו עבא: ומלל יי' עמי למימר: את עבר יומא דיון ית' תחום מואב ית' לחית: ותתקריב לקביל בני עמון לא תצור עליהון ולא תתגור למעבר עמיהון קרב ארי לא אתן מארע בני עמון לד' יומא ארי לבני לוט יתבתה יתמא: ארעא נכריה מתחשבא אף הוה נברין ירתיבו בה מלקרמין ועפונאי קרו להון חשבני: עם רב וסני ורקיף כנבריא ושיצונו יי' קרמיהון ורתיכונון וירתיבו באתריהון: כמא דעבר לבני עשו דיתבין בשעיר די שיצו ית' חוראי מן קרמיהון ורתיכונון ויתיבו באתריהון עד יומא דיון: ועואי דר' תבין ברפית עד עזרה קפוטקאי דנפקו מקפוטקאי שיצאונון ויתיבו באתריהון קומו טולו ועברו ית' נחלא דארנון חני דמסרית בידך ית' סיחון מלכא דחשבון אמר' את ארעיה שרי לתרכותיה ואתגרי למעבר' ע עמיהון קרב: יומא דיון אשרי למתן זועפך ודחלתך על אפי עממא דר' תהורת כל שמייה די ישמעון שמעך ויועון וירתיכונון מן קרמין: ושלחית אונדין ממדבר קרמות לות סיחון מלכא דחשבון פתגמי שלמא למימר: ואעבר בארעך בארחה בארחה איזיל לא אסמי לימינא ולסמאלא: עבורא בכספא תזבין לי ואיכול ומיא בכספא תתן לי ואשתי לחור אעבר ברנלי: כמא

ועתה כל ראשי פסן דקראי ועתה במלכה עתה וסימ' במס' רבת: תס' חס' וסימ' נמסר בסדר בהר כיני: אתה ד' ר' בתורה וסי' אתה תהיה על ביתי: אתה תדבר א' כל' אתה עבר היום: אתה הראת לדעת: ואת ארצוה' וסימ' נמסר בסדר ואת חקת התורה: החל ד' נ' קפ' וא' פתח וסימ' החל רש' לרשת' החל רש' והתגרבו: החל ובשעיר ירתיבו חוראי מלקרמין ובני עשו תרכונון ושיצאונון מן קרמיהון ויתיבו באתריהון כמא דר' עבר ישראל לארע ירושתיה דר' יתב' יי' להון: בען קומו ועברו לכוני ית' נחלא דזרד ועברנא ית' נחלא דזרד: ויומא דר' הלכנא: מרקס גיאר' עד דר' עברנא ית' נחלא דזרד תלתיני ותמני שנין ער' דסף כל דרא נברי מניחיקרב מנו משריתא כמא דיקים יי' ל להון: ואף מהא מן קדמ' הורת בהון לשיציותהון מנו משריתא עד דשלימו: והוה כר' שלימו כל נברי מניחיקרבא לממרת מנו עבא: ומלל יי' עמי למימר: את עבר יומא דיון ית' תחום מואב ית' לחית: ותתקריב לקביל בני עמון לא תצור עליהון ולא תתגור למעבר עמיהון קרב ארי לא אתן מארע בני עמון לד' יומא ארי לבני לוט יתבתה יתמא: ארעא נכריה מתחשבא אף הוה נברין ירתיבו בה מלקרמין ועפונאי קרו להון חשבני: עם רב וסני ורקיף כנבריא ושיצונו יי' קרמיהון ורתיכונון וירתיבו באתריהון: כמא דעבר לבני עשו דיתבין בשעיר די שיצו ית' חוראי מן קרמיהון ורתיכונון ויתיבו באתריהון עד יומא דיון: ועואי דר' תבין ברפית עד עזרה קפוטקאי דנפקו מקפוטקאי שיצאונון ויתיבו באתריהון קומו טולו ועברו ית' נחלא דארנון חני דמסרית בידך ית' סיחון מלכא דחשבון אמר' את ארעיה שרי לתרכותיה ואתגרי למעבר' ע עמיהון קרב: יומא דיון אשרי למתן זועפך ודחלתך על אפי עממא דר' תהורת כל שמייה די ישמעון שמעך ויועון וירתיכונון מן קרמין: ושלחית אונדין ממדבר קרמות לות סיחון מלכא דחשבון פתגמי שלמא למימר: ואעבר בארעך בארחה בארחה איזיל לא אסמי לימינא ולסמאלא: עבורא בכספא תזבין לי ואיכול ומיא בכספא תתן לי ואשתי לחור אעבר ברנלי: כמא

ירשום' לשון הוה כלומר נתתי בהם כח שהיו מורישים אותם והולכים: היתה בס' למהר ולהוסיף בתוך חרבעים שנה שלא יגרמו לכניהם עוד להתעכב במדבר ויהי כאשר תמו ונו': וידבר יי' אלי ונו': חכל משילוח המרגלים עד כאן לא נאמר בכרעה וידבר חלא ויאמר ללמדך שכל שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל מוכיכים לא נתיחד עמו הדבור בלשון חבה כנים חל כנים וישב ללמדך שאין השכינה שורה על הכניח' חלא בשביל ישר: חכמי המלחמה: מכן עשרים שנה היוצאים בכבא: חמה עובר היום חת גבול מואב חל מול בני ע עמון: מכלן שארן עמון לכד כפון: חרן רפאים תחשב' חרן רפאים נחשבת חף היא לפי שהרפאים ישבו בה לפנים חכל לא זו היא שנתתי ל לחברהם: והעוים היוצאים בחכרי' ונו': עוים מפלשתים הם שבעה הם נחשבים בספר יהושע שחמור חנושת סרני פלשתים העומי והאשדודי ו והאשקלוני והנתי ו העקרוני והעויו ומכני השבועה שנשבע ח חברהם לחבימלך לא יכלו ישראל להוציא חרשם מידם: והכחתי עליהם כ כפחורים והשמדום וישבו תחתם: ועכשו חתם מותר' לקחתה מידם: תחת כל השמוי' למד שעמדה חמה למשה ביום מ מלחמת עונ ונודע הדבר תחת כל השמוי': מודבר קדמות' חעם שלא כוני המק' לקרא לסיוחן לשלום למדתי ומודבר סיני מן התורה שקדמה לעולם כשבא הקב"ה ליתנה לישראל חור חיתה על עשו וישמעל ונלוו לכניו שלא יקבלוה ואלעס כן פתח להם בשלום חף חני קדמתי חף סיחון ב מודבר קדמו' מוק למדתי שקדמתי לעולם יכול היית לשלוח ברק אחד לסרוף חת ח המכרי' חלא שלחתי מן המדבר חל פרעה לחמר שלא חת עמו כמתן: כאשר

מארץ קדש דשעיר כי לא חתו לכס מארצם תבין דמואב כי לא חתו לך מארצו תלית דשעיר כי לא חתו מארץ ומסרבי בטעם

ושמאלו שמאלו כ' קריאה מ' כ' ברשית דכ"ו חס

כאשר עשו לי בני עשו לא לענין לעבור את חרצם חלל לענין מכר חובל ומים : עד אשר לעבור את הירדן : מוסב על העברה בהרצף : החולותי מת לפניך כפה שר של אמורים של מעלה תחת רגלי של משה והדריכו על זוארו : ויבא סיחון לא שלח בשביל עוב לעזור לו ללמדך שלא היו זכרים זה לזה : ואת בניו בנו

כתי' שהיה לו בן גבור כמותו : מתים' אכבי' בזות סיחון כאמר בזונו לנו לשון בזה שהיתה חביבה עליהם ובזונו חיס' לו וכשכחו לבית עוב כבר היו שבעים ומלחיה והיתה בזויה בעיניהם וימקרוץ ומשליכין ב בהמה ובגדים לכך כלמי כי חס כסף וזהו בזונו לנו לשון בזון כך כדרש בספרי ב בפרשת וישב ישראל בטיטוס : כל יד כחל יבוקי' כל אכל כחל יבוקי' וכל אשר בזה יי' אהינו' שלא לכבוש הנחמו : וכפ' ונעל' כל צד כפון הו' עלייה : חל תירח חותני

ובסיחון לא הוצרך לומר חל תירח חותני לא מתירח היה משה שלא תעמוד לו זכות שמיטם לאברהם סכ' ויבא הפליט והוא עוב : חבל ארנוב

מתרומן בית פלך תרכונו ורחימי תרנו ירוסלמי במגילת א חסתר קורח כלטון תרכונו ללחמי חבל ארנוב הפרכיח היכל מלך כלומר שהמלכות נקראת על שמה וכן את הארנוב דמלכים חבל היכל מלך הרנו פקת למנחם למדתי סכך נקראת שם ה הפרכיח : ערי הכרות' פרוזות ופתוחות בלא חומה וכן פרוזות תשב י ירוסלם : החרס' לשון הוזה הלך ונלכות :

כאשר עשו לי בני עשו יס' מפרש' כי פירושו על חובל בכסף תפכירני חס' כן הוא מה יעשו עם יושבי ער שהם מואבים והנהיב חמר על דבר אשר לא קדמו חתכם והוצרכו לפרוש זה בעבור שאמר מלך חרס לא תעבור בי ולפי דעתי שפירושו על טעם בדרך בדרך נלך כאשר עשו לי בני עשו שסבבו הר שיעיר בדרך בדרך וכן כתו' חתם עובדים בנבול אחיכם

ולא אבה סיחון כל משנה תורה ראשי פסו' לא במי' ולא וסי' במס' רבת : החלתי ב' וסי' ראה החלתי תת לפניך את סיחון' היום החלתי לשא' החל ד' ג' קמצי' וא' פתח וסי' נמסר לעיל בהאי סידרא : בנו ד' כתי' בנו וקרי' בניו וסי' ונד' אתו ואת בנו' ואת בנו לא ידע' איש על בנו ועל בנתו' ובנו יתגרו ואספו : מתם כל ליש'

באשר עשו לי בני עשו הישבים בשעיר והמואבים הישבים בער עד אשר אעבר את הירדן אל הארץ אשר יהוה אלהינו נתן לנו : ולא אבה סיחון מלך חשבון העברנו בו כי הקשה יהוה אלהינו את רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך ביום הזה :

ויאמר יהוה אלי ראה החלתי תת לפניך את סיחון ואת ארצו החל רש לרשת את ארצו : ויצא סיחון לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה יהצה : ויתנהו יהוה אלהינו לפנינו ונד' אתו ואת בנו ואת כל עמו :

ונלכד את כל עריו בעת ההוא ונחרס את כל עיר מתם והנשים והטף לא השארנו שריד :

הבהמה בזונו לנו ושלל הערים אשר לכדנו : מערער אשר על שפת נחל ארנו והעיר אשר בנחל ועד הגלעד לא היתה קריה אשר שנברה ממנו את הכל נתן יהוה אלהינו לפנינו : רק אל ארץ בני עמון לא קרבת כל יד נחל יבק' ו ערי ההר וכל אשר צורה יהוה אלהינו : ונפן ונעל דרך הבשן ויצא עוב מלך הבשן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה ארעי : ויאמר יהוה אלי אל תירא ארתו כי בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחון מלך האמרי אשר יושב בחשבון : והן יהוה אלהינו בידנו גם את עוב מלך הבשן ואת כל עמו ונכהו עד בלתי השאיר לו שריד :

ונלכד את כל עריו בעת ההוא לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר כל חבל ארנו ממלכת עוב בבשן : כל אלה ערים בצורת חומה גבהה דלתים ובריח לבר מערי הפרו' הרבה מאד : ונחרס אותם באשר עשינו לסיחון מלך חשבון ונחרס כל עיר מתם הנשים והטף :

ונלכד את כל עריו בעת ההוא לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר כל חבל ארנו ממלכת עוב בבשן : כל אלה ערים בצורת חומה גבהה דלתים ובריח לבר מערי הפרו' הרבה מאד : ונחרס אותם באשר עשינו לסיחון מלך חשבון ונחרס כל עיר מתם הנשים והטף :

ונלכד את כל עריו בעת ההוא לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר כל חבל ארנו ממלכת עוב בבשן : כל אלה ערים בצורת חומה גבהה דלתים ובריח לבר מערי הפרו' הרבה מאד : ונחרס אותם באשר עשינו לסיחון מלך חשבון ונחרס כל עיר מתם הנשים והטף :

ונלכד את כל עריו בעת ההוא לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר כל חבל ארנו ממלכת עוב בבשן : כל אלה ערים בצורת חומה גבהה דלתים ובריח לבר מערי הפרו' הרבה מאד : ונחרס אותם באשר עשינו לסיחון מלך חשבון ונחרס כל עיר מתם הנשים והטף :

ונלכד את כל עריו בעת ההוא לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר כל חבל ארנו ממלכת עוב בבשן : כל אלה ערים בצורת חומה גבהה דלתים ובריח לבר מערי הפרו' הרבה מאד : ונחרס אותם באשר עשינו לסיחון מלך חשבון ונחרס כל עיר מתם הנשים והטף :

ונלכד את כל עריו בעת ההוא לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר כל חבל ארנו ממלכת עוב בבשן : כל אלה ערים בצורת חומה גבהה דלתים ובריח לבר מערי הפרו' הרבה מאד : ונחרס אותם באשר עשינו לסיחון מלך חשבון ונחרס כל עיר מתם הנשים והטף :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בני עשו היושבים בשעיר רק המלך שהוא מלך חרס לא עבדו שיעברו דרך מדינתו כי מוס' היה מקום הרץ כנען קרוב ולכן עברו על ער כי כן כתוב ורכים חמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם : החלותי בפתחות הא' הבנין בעבור חות הגרון וכן העירוניהו בדקדק : וקי' חסר לון השרס : מתים' בני חרס : שנבה' מנורת ונשגב יי' לכדו : אל חרץ בני עמון' שהיה היום בידם כאשר פ' פירשתי : לא קרבת כל יד' מקום כמו יד הירדן : השאיר לו' כל אחד מישראל והוא פעל עבר : חבל ארנוב' דברי המתרגם חרמית ידועים ויס' חומרי' שהו' שס' חל' היה בחלקו מירוסת חביו זה החבל ויס' חומרים כי החלק נוסף והוא מ' מנורת ורכים יונקו בדרך רחוקה :

בְּחַמַּת חַיִּים בְּחַמַּת כָּל אִדָּם וְהָיָה הוּא כְּכֹל וְלֹא יִתְכַן לְהוֹיֵת בְּחַמַּתוֹ כִּי מָה בָּא
הַכְּתוּב לְלַמֵּד וְעוֹד פֶּלֶא יִהְיֶה בְּכֹל אִדָּם כֹּלל: יֵאֵר בֶּן מִנְשֵׁה פִירְשֵׁתוֹ שֶׁהוּא
מִזְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל: הַנְּשׂוּרִי וְהַמְעַכְתִּי שְׂנֵי בָּנִים: וְלִמְכִיר מִפּוֹרָשׁ: תוֹךְ הַכַּחַל וְגַבּוּל
שְׁלוֹכֵן וְהִירְדֵן וְגַבּוּל: וְחֹזֵן חֲתָכֶם עַם בְּנֵי רְחוֹב וְגַד יִדְבַר בְּעֵבֶר שֶׁהוּא כְּכֹל
יִשְׂרָאֵל חֹמֶר חֲתָכֶם וְלֹא חֹתֶם
וְהַכֵּךְ זֶה וַיִּזְוּ מִשֵּׁה אֵת הַלְוִיִּם
לְקוּחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה כִּי אֲנֹכִי
יִדְעֵתִי אֵת מִרְיֹךְ חֵיכְנֵי מִדְּבַר
עַם הַלְוִיִּם רִק עַם כָּל יִשְׂרָאֵל
וְעַבְדְּכֶם הָיִיתָ הַלְוִיִּם כְּכֹל דְּבַר
חֲלִימָה:

בעל הטורים

בזונו לבני תחלה אמר בזונו לבני תחלה
היתה הכוונה חכמה בעיניהם ולכסוף
היתה כל כך עד שהיתה בזויה בעיניהם
וזהו דווקא לבני הלה הוא כהן כתיב יבוא
מי שילך הלה סביב והוא דור חמישי
סלמון בזונו עובד ישי דוד ויקח הערבים
האלה לא תשה סביב הא הא חמה ולב
ל חמה וכלי מחמתו חמה והכהו
בקשתו שהיא חמה פרשת

מִנְחַל ד' וְסִים וְנִקְחָה בְּעַת הַהִיא אֶת הָאָרֶץ
מִצָּרִי מִנְחַל בְּדֹרֵךְ יִשְׁתָּה: כָּל עֲרֵי הַמִּישׁוֹר ט' פֶּסָקִי כָּל וְכָל וְכָל וְסִים נִמְסַר בְּסֹדֵר נִשְׂאָ: הַמִּישׁוֹר כָּל־סִים
בְּמִי מִל' וְסִים בְּמִסֵּר רֵבֵת: סִלְכָה ז' וְסִים כָּל עֲרֵי הַמִּישׁוֹר וְכָל הַגְּלֵעַד וְהַגְּלֵעַד וְגַבּוּל הַנְּשׂוּרִי וְגַבּוּל גַּד

וְכָל-הַבְּהֵמָה וְשָׁלַל הָעֵרִים בְּזוֹנוֹ
לָנוּ: וְנִקְחָה בְּעַת הַהִיא אֶת-הָאָרֶץ
מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן מִנְחַל אֲרֵנָן עַד-הַר חֲרָמוֹן:

צִדוֹנִים יִקְרְאוּ לְחֲרָמוֹן שְׁרִינָן
וְהָאֲמֹרִי יִקְרְאוּ לוֹ שְׁנִיר: כָּל עֲרֵי
הַמִּישׁוֹר וְכָל-הַגְּלֵעַד וְכָל-הַבְּשָׁן עַד-
סִלְכָה וְהָאֲמֹרִי עֲרֵי כְּמַלְכַת עֹג
בְּבִשָּׁן: כִּי רָק עֹג מִלֶּךְ הַבְּשָׁן

נִשְׂאָר מִיַּתֵּר הַרְפָּאִים הַגֵּה עֲרֵשׁוֹ
עֲרֵשׁ בְּרוּל הֵלֶּה הוּא בְּרֵבֵת בְּנֵי עַמּוֹן
תִּשְׁעֵי אַמּוֹת אֹרְכָה וְאַרְבַּע אַמּוֹת
רֹחְבָה בְּאֵמֶת אִישׁ: וְאֵת-הָאָרֶץ
הַזֹּאת יִרְשֵׁנוּ בְּעַת הַהִיא מִעֲרַעַר

אֲשֶׁר-עַל-נְחַל אֲרֵנָן וְחִצֵּי הַר-הַ
הַגְּלֵעַד וְעֲרֵי נְתַתִּי לְרֵאשֹׁנֵי וְלַגִּדִּי:
וְיִתֵּר הַגְּלֵעַד וְכָל-הַבְּשָׁן מִמַּלְכַת
עֹג נְתַתִּי לְחִצֵּי שִׁבְטֵי הַמְּנַשֶּׁה כָּל
חֵבֶל הָאָרֶזֶב לְכָל-הַבְּשָׁן הַהוּא יִקְרָא

אָרֶץ רְפָאִים: יֵאֵר בֶּן-מְנַשֶּׁה לְקַח
אֶת-כָּל-חֵבֶל אֲרֵזֶב עַד-גַּבּוּל הַ
הַנְּשׂוּרִי וְהַמְעַכְתִּי וְיִקְרָא אֹתָם עַל-
שְׁמוֹ אֶת-הַבְּשָׁן חוֹת יֵאֵר עַד הַיּוֹם

הַזֶּה: וְלִמְכִיר נְתַתִּי אֶת-הַגְּלֵעַד:
וְלְרֵאשֹׁנֵי וְלַגִּדִּי נְתַתִּי מִן-הַגְּלֵעַד
וְעַד-נְחַל אֲרֵנָן תוֹךְ הַנְּחַל וְגַבּוּל וְעַד
יֶבֶק הַנְּחַל גַּבּוּל בְּנֵי עַמּוֹן:

וְהָעֲרֵבָה וְהַיַּרְדֵּן וְגַבּוּל מִכְנָרֶת וְעַד
יַם הָעֲרֵבָה יַם הַמֶּלַח תַּחַת אֲשֶׁר־תִּתֵּן
הַפְּסָנָה מִזְרַחָה: וְאַצֵּנוּ אֹתְכֶם בְּעַת
הַהִיא לְאֹכֵר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לְכֶם
אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים
תַּעֲבְרוּ לִפְנֵי אַחֵיכֶם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כָּל
בְּנֵי-חֵיל: רִק נְשִׁיכֶם וְטַפְכֶם

וּמִקְנֵכֶם יִדְעֵתִי בִּי-מִקְנֵה רֵב לְכֶם
וְיָשְׁבוּ בְּעֵרֵיכֶם אֲשֶׁר נְתַתִּי לְכֶם:
עַד אֲשֶׁר-יָנִיחַ יְהוָה לְאַחֵיכֶם כְּכֶם כ

וּרְשׁוֹ נִסְתַּם אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לְהֵם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
וְשִׁבְתֶם אִישׁ לְיִרְשָׁתוֹ אֲשֶׁר
נְתַתִּי לְכֶם: וְאֵת-יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי
בְּעַת הַהִיא לְאֹכֵר עֵינֶיךָ הַיַּרְדֵּן

וְהָיָה כָּל אִדָּם וְהָיָה הוּא כְּכֹל וְלֹא יִתְכַן לְהוֹיֵת בְּחַמַּתוֹ כִּי מָה בָּא
הַכְּתוּב לְלַמֵּד וְעוֹד פֶּלֶא יִהְיֶה בְּכֹל אִדָּם כֹּלל: יֵאֵר בֶּן מִנְשֵׁה פִירְשֵׁתוֹ שֶׁהוּא
מִזְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל: הַנְּשׂוּרִי וְהַמְעַכְתִּי שְׂנֵי בָּנִים: וְלִמְכִיר מִפּוֹרָשׁ: תוֹךְ הַכַּחַל וְגַבּוּל
שְׁלוֹכֵן וְהִירְדֵן וְגַבּוּל: וְחֹזֵן חֲתָכֶם עַם בְּנֵי רְחוֹב וְגַד יִדְבַר בְּעֵבֶר שֶׁהוּא כְּכֹל
יִשְׂרָאֵל חֹמֶר חֲתָכֶם וְלֹא חֹתֶם
וְהַכֵּךְ זֶה וַיִּזְוּ מִשֵּׁה אֵת הַלְוִיִּם
לְקוּחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה כִּי אֲנֹכִי
יִדְעֵתִי אֵת מִרְיֹךְ חֵיכְנֵי מִדְּבַר
עַם הַלְוִיִּם רִק עַם כָּל יִשְׂרָאֵל
וְעַבְדְּכֶם הָיִיתָ הַלְוִיִּם כְּכֹל דְּבַר
חֲלִימָה:

מִיַּד מִרְשָׁתוֹ: כִּדְוִנִים יִקְרְאוּ לְחֲרָמוֹן וְגַבּוּל חֹמֶר חֲתָכֶם הוּא חֹמֶר עַד הַר שִׁיחֹן
הוּא חֲרָמוֹן הַרְיָלוֹ חֲרַבְעָה שְׁמוֹת לְמַה הַזְכֵּרנוּ לִכְתוֹב לְהַגִּיד שֶׁכָּן חֲרָן יִשְׂרָאֵל
שֶׁהוּא חֲרַבְעָה מִלְכִיּוֹת מִתְפַּאֲרוֹת בְּכָךְ ז' חֹמֶר עַל שְׁמֵי יִקְרָא וְזוֹ חֹמֶר עַל שְׁמֵי
יִקְרָא: סִנִּיר הוּא סֶלֶב בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁר כָּנַעַן: מִיַּתֵּר הַרְפָּאִים שֶׁהֲרַגוּ
חֲמֵרָכֶם וְחֲבָרִי ב
בְּעַשְׁתֵּרוֹ קִרְיָס וְהוּא
כְּלִט מִן הַמְּלַחְמָה סָב
יִבְחַל הַפְּלִיט וְהוּא עֹב
בְּחַמַּת חַיִּים בְּחַמַּת
עֵינֵי: הַהוּא יִקְרָא חֲרָן
רְפָאִים הִיא חֹמֶת
שְׁנַתִּי לְחֲבָרָה:
וְאֵת הַחֲרָן הַזֹּאת
הַחֲמוֹר לְמַעַל מִנְחַל
חֲרָנוֹן וְעַד הַר חֲרָמוֹן:
יִרְשָׁנוּ בְּעַת הַהִיא
מִעֲרַעַר אֲשֶׁר עַל כַּחַל
חֲרָנוֹן חֵינֵי
מִחוּבֵר לְרַחֲשׁוֹ שֶׁל מ
מִקְרָא חֲלָה לְסוּפוֹ עַל
כִּתְתִי לְרַחֲשׁוֹ וְלַגִּדִּי
חֲבֵל לְעֵינֵי יְרוּשָׁה עַד
הַר חֲרָמוֹן הִיא: תוֹךְ
הַכַּחַל וְגַבּוּל כָּל
הַכַּחַל וְעוֹד מִעֲבַר ל
לְסַפְּרוֹ כְּלוֹמֵר עַד וְעַד
כְּכֹל וְיִתֵּר מִכָּאן:
כְּכֹתֵר מִעֲבַר הַיַּרְדֵּן
הַמְעַרְבִי הִיא וְנַחֲלַת
כִּי גַד מִעֲבַר הַיַּרְדֵּן
מִזְרָחִי וְכָפֶל בְּגוֹרָם
רוֹחַב הַיַּרְדֵּן כְּכַנְס
וְעוֹד מִעֲבַר שְׁפָתוֹ עַד
כְּכֹתֵר וְזֶה סִגְלוֹר
וְהִירְדֵן וְגַבּוּל הַיַּרְדֵּן
וּמִעֲבַר לוֹ: וְחֹזֵן
חֲתָכֶם לְבְנֵי רְחוֹב
וְגַד הִיא מִדְּבַר: לְבְנֵי
חֲחִיכִים הַסִּים הֵם הַיּוֹ
הַנּוֹלֵכִים לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמַלְחָמָה לְפִי שֶׁהֵם
טוֹ גְבוּרִי וְחֹזֵיכֶם כִּפְלִי
לְכַנְיָהֶם שְׁחָלֵם וְטָרַף
זְרוֹעַ אֶף קִדְקִד:

חֲסֵלֶת חֲלֵלֶת הַדְּבָרִים
וְעַד
זֶה פְּסוּלֵי אֵיךְ
כְּהוֹן וְעַד וְעַד
פְּנֵי סָפֵן

מִסְרָה
לְנַדָּם יִשְׁבוּ: הַגֵּה ד' סְבִי חֲנָה
וְסִי נִמְסַר בְּסֹדֵר כִּי תִשָּׂא: הֵלֶּה
הַיָּם וְכִי כִי רָקֵנוּ כְּתוּבָה עַל
כְּפַר הַיַּרְדֵּן הַדְּעַת אֲתִי נָאִם י:
וְאֵת הָאָרֶץ ה' וְסִי נִמְסַר בְּסֹדֵר
וְיִלָּח: שִׁבְטֵי הַמְּנַשֶּׁה ב' וְסִי
כְּמַלְכַת עֹג נְתַתִּי לְחִצֵּי שִׁבְטֵי
הַמְּנַשֶּׁה וְכָל יְהוֹשֻׁעַ דְּכֹן בְּכָן
וְסִים וְתָן מִשְׁדֵּה וְיִשְׁלְחוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְיִבְאוּ אֶל בְּנֵי רְחוֹב וְאֵל:
וְעַד נָחַל אֲרֵנָן יִד פֶּסוּ אֵרֶת
בְּחָן וְעַד וְעַד וְסִים בְּמִסֵּר רֵבֵת:
וְגַבּוּל ט' וְסִים נִמְסַר בְּסֹדֵר חֲקָה:
וְעַד יִד חֲזוּדָאִין וְסִים נִמְסַר בְּסֹדֵר
מִשְׁפָּטִי: אֲשֶׁר יִי אֱלֹהֵיכֶם בְּטַע'
בְּסֹדֵר בְּלִישׁ וְסִי עַד אֲשֶׁר יִנִּיחַ
יִי וְשִׁמְרַת אֶת חֲקוּוֹתַי שְׁפָטִי
וְשִׁטְרִים וְשִׁמְרַת בְּטַעַן: יְהוֹשֻׁעַ
ב' כִּלְאֵי וְסִים וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי
אֲשֶׁר הָאֲרִיכוֹ יִסִּים: צִוִּיתִי ה'
וְסִי נִמְסַר בְּסוּף סֹדֵר צו':

ואתחנן

חין חנון בכל מקום חלל לשון מתנת חנם חלם שיש להם לבדיקים לתלות במעשיהם הטובים חין מבקשים מזה המקום חלל מתנת חנם לפי שאמר לו וחנותי בלשון (ואתחנן) דבר אחר זה אחד מעשר לשון ספקי חת

ואתחנן

הטעם וכבר התחננתי כי כאשר הזכיר יהושע ואמר צויתו בעבור כי אינני עובד עמכם כי התחננתי לסם לעבור עמכם בעבור כי לגדולת השם חין חקר

בעל הטורים ואתחנן

לעיל כתיב לא תראו חוקי את ישראל חלי ירחם עלי ואתכן בני ישראל סירה שלמר לפניו סירה כדי שיטמע תפלתו ספרו להיל לואתחנן לוח שויתי וי לבני תמיד החלות סני בחסותיה אתה החלות אשר החלות לפניו כמה שהחלות לפניו סיון ועונן וזה החלות לפניו כמה שהחלות לפניו תחננו ידבר רש ועשיר יענה ענות רמז משה ועתה הפסוק כתיב ומקיים כתיב לפי שלא זכה ליכנס בארץ שהיא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה להראו תג על הרש הרחיקו חף מה שלא בקשתך להחלות שלש בם להחיות את עבדך ואלך להחיות ה העמים והשרים את יפיה אשר נתן בשמן להשמיד את בניו להחיות את אשתך וזו שדרשו שהחלות לוי הכהן למשה כל מה שחיוע לישראל הולך ישנו בשלות וכל המצויק שעתיד להניק להן וזה הוא להחיות העמים והשרים את יפיה הולך ב רחוקי ובשלותי להשמידם את כל אשר עשה להם עבדך שחלש את בני עבדי משה הפסוק מתחיל באלף וחסים כנף ויש בו כל תיבות כנגד אך טוב לישראל ו וכנגד חיה העברה כל הירדן ו אתה לא אעבוד חלל חמה אחת

בשמים ובארץ במעשים שנוהג העולם בס: ואת ירך החוקה באותות שנעשו על ידו עד שנודע בעולם כי חין חל כי חס הוא לבדו והטעם תקף בשמי ששם המלאכים והנכח ובארץ ששם החיות ובני חס: כמעשך שהם כולם בחכמי: וכבודותך ביכולת וטעם זו הפרשה ל לחבב את חרץ ישראל ואם הארץ תהיה חביבה ישמרו מ מנות השם שלא יגלו ממנה: עלה ראם הפסנה הוא הניח אשר בסדה מוחב ראם ה הפסנה: ונטב בניא טעמו וכבר ישכנו בניא הזה שהוא ראם הפסנה כי מסס נסעו אל ערבות מוחב והניח הוא בהר העברים כי כן מפורס ועתה החל לדבר על המנות ועבור שהיו מול בית פעור החל לדבר בעז: מלמד אתכם לעשות כי עקר הלימוד לעשות המנות: למען תחיון כי עובדי פעור נשמדו: וירשתם בעבור שח ונעלם הירדן בשכר היוני נשכר עין הפעל ואמס על משרלו: לא תוסיפו מועתכם ותחשבו כי היא עבודה לסם נס כן לא תגרעו ואשר אמרתי למען תחיו חין חקר לעדים כי עיניכם ה הרוחות: בעל

הלכנו חסר ויר על שם דברים שנוחת התור לעולה למכה למטות לאסם לתלויים ולזבח השלמי: מן ואתחנן עדה לכוון תיבות: לומר וכו' וי חיים שמדתו לפניך בהר לעולם יסדר אדם שבו של מקום ואחר כך יתפלל: מאל לן מתשה: את גדלך זה החל הגדול: ואת ירך החוקה זה אתה נכור: אשר מי אל בשמים כנגד אתה קדוש: אעכבה כל שאל אדם נרכיו בשלש ראשונות: רב לך: כירוש אתה התחלת לספר בשבחי: רב הוא חלקך ונדל מירך מלכפר בו: דבר אחר הרב סלך נגדו: מתך והוא אדם הראשון על ידו נקבעה מיתה לכל: ואי אפשר לך לנגד המנה דבר אחר רב לך הרבה פעמי עשית כנגדי חמרת שלח כל ביד תשלח: ולמה הרעות: הנאן ונקר: והלע: או אפשר לי לסבול לך יתיר: דבר אחר אפילו בדבר המושע שאתה שלא כונן הוא רב לך לפי חכמתך: לא בזה יודע שרב לך כי אני רבך כי כמה פעמי כנחתי ועתה לא תוכל לנכחי: לא רב לך אתה יש לך רב: חל חלי חין לי רב שיתיר שכונתי לכן לא תבואו: לא הניע השעה שיש לך רב כי כבר הניע זמנו של יהושע: ואין רבנותי כיכר בעורך חיי: לא אל תירא ממלאך המות כי הרב סלך יעסוק לך: לא רב לך הרבה טובות מתקיים לך מה רב טובך אשר כפנית לייראך: מלמד אתכם לעשות: שהתלמוד מביא לירי מעשה: וחוקה כ ונו את יהושע וחוקה: החוק מתקמד אל העיר והרסה וחוקה בניא: כמנ שיואכ היה סרה כנח: כך היה יהושע שר כנח חף בחיו חסה: כדי להחיות כמו שחפוטם בחלמת עמלק: ולא תגרעו ממנו לשמור את סת תריג: אשר אכני מניה אתכם וסמך ליה עיניכם הרוחות שאל לדין אלל קה פעיניו רוחות

ס ס ס וצילתי

קדם ובעידנא ההוא למימר: ואלהים את שריתא לאחזאה ית עבדך ית רבותך וית ירך ת תקפתא דיראת הוה אלהי דשכנתך בשמיא מלעילא ושלית בארעא ולית דיעביד בעובדך וכברתך: אעבר בען ואחיו ית ארעא טבתא די בעברא דירדנא טורא טבא דהין ובית מקדשא: והוה רינו מן קדם עלי בדילכון ולא קבל בני ואמר וי לי סגן לך לא תוסיף למללא קדמי עוד בפתגמא דהין: סק לרש רמתא וקף עינד למערבא ולצפונא ולדרומא ולמדינתא וחזן בעינד ארי לא תעבר ית ירדנא דהין ופקיד ית יהושע ותקפתו ואלכתי ארי הוה יעבר קדם עבא דהין והתא יחסין יתהון ית ארעא דיתחזו ויתיבנא בחילתא לקביל בית פעור: וכען ישראל שמע לקימא ולדינא די אנא מליף יתכון ל למעבר בריל דתחון ותעלון ויתרתון ית ארעא די יי אלהי דאבהתכון יהיב לכון: לא תוספון על פתגמא די אנא מפקד יתכון ולא תמנעון מ כניה למטר ית פקודיא די אללהכון די אנא מפקד יתכון:

ס ס ס ואתחנן

אל יהוה בעת ההוא לאמר: אדני יהוה אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החוקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשך וכנבורתיך: אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן הרהר הטוב הזה והלבנן: ויתעבר יהוה בלמענכם ולא שמע אלי ויאמר יהוה אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה: עלה ראש הפסנה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי לא תעבר את הירדן הזה: וצו את יהושע וחוקהו ואמצהו ביהוה יעבר לפני העם הזה והוה ינחיל אותם את הארץ אשר תראה: ונשב בניא מול בית פעור: פ שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר יהוה אלהי אבותיכם נתן לכם: לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות יהוה: אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם:

יעש כמעשך וכנבורתיך ואיה קנאתך ונבורתיך ונבורתיך ידו: ב קדמי נבורתיך כת: ואראה ח וסי נמס בשמות: והלבנן ה ד מלאי דין חס נמס בסדר ואה הדברי: תוסב סלא בליש וסיס & תוסף דבר אלי את כל הדבר אשר: בדבר הזה ח וסיס במסר רבת: וצפונה נ מלאי זב חס וסיס והיה ורך כעפר חס עלה ראש הפסנה: וצפנה פנה אל הגלגל חס: נבה לאפרים וצפונה: ראתי את האיל מענ:

ברשת ממני ואחרא את הארץ הטובה חני מראה לך את כלה שנאמר ויראהו יי את כל הארץ: וכו' את יהושע: על הטרדות ועל המשאות ועל המריבות: וחוקהו וחמנהו: בדברך שלא ירך לבני לומר כסם שנעם רבי עליהם כך סופי לענש עליהם מבטוחו חני כי הוא יעבור והוא ינחיל: כי הוא יעבור: חס יעבור לפניכם ינחלו ואם לאו לא ינחלו וכן אתה מוכח כששלח מן העם אל העי והוא ישב ויכו מהם חכמי העי וכו' שכל על פניו חמר לו קום לך קום לך כתיב אתה הוא העומד במקומך ומשלח את בני למלחמה למה זה אתה נופל על פניך לא כך אמרתי למשה רבך חס הוא עובר עוברין ואם לאו חין עוברין: ונטב בחיונו: ונכמדתם לעו והעפכ ועתה ישראל שמע אל החקים והכל מחולך ואחי לא זכיתי לימחל לי: לא תוסיפו כנן חמס פרעות בתפילין חמסת מיכין כלולב וחמס ציניות וכן לא תגרעו: ושמרתם

את חסר חסון חמר לו תפלה כדלית בספרי: בעת ההיא: לחסר שכנסתי חרץ סיחון ועונ דמיתי סמי הותר הכדר: לחמר זה אחד מסלסה מ מקומות שאמר משה לפני המקום חני מ מניחך עד שתודיעני חס תעסה שלחתי חס לחו: יי חלהים: רחום בדן: אתה החלות להראות את עבדך: פתח להיות עומד ומתפלל חף על פי סגורה נזרה חמ לו מייך למדתי ס שאמרת לי ועתה ה הניחה לי וכי תופס הייתי כך חלל לפתוח פתח שכי תלוי ל להתפלל עליהם כמו כן הייתי לעסו עכשיו: חת גדלך: זו מדה טובך וכן הוא חומר ועתה יגדל כח כחיי: ואת ירך: זו ימיך שהיא פשוט לכל באי עולם: החוק: שאתה כובס ברחמים את מדת הדין בחוקה: אשר מי חל וכו' חיקך דומ למלך בסר ודס סיס לו יעצן ו וכינקתך דין הממחין בידו כסרובה לעשות חסד ולעבור על מ מדותיו אתה חין מי ימחה בידך חס ת תמחול לי ותבטל נ גזרתך ולפי פשוטו אתה החלות להראות את עבדך מלחמת ס סיחון ועונ כדכתיב ראה החלותי תת ל לפניך הרחיני מלחמת שלמים ואחד מלכי: אעברה נח: חין כח חלל לשון בקפה: ההר הטוב הזה: זו ירושלים: והלבנן: זה בית המקדש: ויתעבר יי: נתמלא חס ורחמים ויחיל את הארץ אשר תראה: ונשב בניא מול בית פעור: פ שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר יהוה אלהי אבותיכם נתן לכם: לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות יהוה: אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם:

תחיו קדם דפרסת למען תחיו ואתם תניב למען תחיו ושוב לכם

בעל פעור בעבור בעל פעור ורבים כן ומי שלא עבד בעל פעור הנו חי' וטעם למדתי אתכם אחר שחמר חסד חלני מלמד אתכם להספיק כאשר זוני יי' פי המצות הש

הימים אשר הם חיי' על החלמה כי הם ידע שלא יוכלו לעשות מצותי כראוי והם בארצות המושלים בהם: לב השמים באמצע כנגד הרואים וכן כלב יס' זולתי קול' ששמעתם כי הקול איננו נראה בעין וכבר פירשתי וכל העם רואים את הקולות' וטעם וזאתי צוה יי' כי בסיני צוה השם למטה את כל החקים והמשפטים רק הנידום לשלחל בשנה השנית ופעם אחרת ופעם הארבעים ואלו למדתי אתכם חכמה כל תמונה השמרתם לזכר פן תשחיתו מה שהצויתם והטעם האמת או דרכים: פסל

בעל השורים
ואתם הדבקי תבין על הקוף' רמז לק' ברכות שברך לברך כלכם בל יום' סוף כלכם היים וסוף ליה' למדתי אתכם דשמעתא בעיא' בליתא באיני' וזהו היום למדתי' ועוד כלכם היים' וזכות הרבים היא מסייעת למדתי אתכם חכמה על פנימית למינות כהשנה תורה' רמז פן על לשנה' באים שנה לרשתה' וספרתם כדכתיב ויתן להם ארצו גינם בעבור ישתרו חקוני' האלה וחמרו רק עם סת' מקוה לת עונה למה ערות אחות א' אכורה' ועבות בת אחיו מותרת' ולמה מקוה מ' טאה חטור ואם חסר קרענו אינו מותר' רק מויטוס הול' טאויס יודעים טעה כלאים' ופרה וינחא בהם' ושור נספך' כר' אלהים נשמת אדם' יקר בודי ונדי בידך' אם תשחור נדי' אשור ברך' ויהי עתה לנכדך וזכני כדך ב' נכדך הפוכין' למר טבל' מי טכנו וכן בני תח' טוב אין התורה' פוסקת מורעו: וינחא

עניכון חזון ית די עבד יי' בפלתי בעל פעור ארי כל נברא ד הלוי בתר בעל פעור שיציה יי' אלרד מבגד: ואתון דארבנתון ברחלתא דמ' אלהכון קימין כולכון יומא דין' חוני' דאלפית יתכון קימין ודינין בפי' די פקדני יי' אלהי למעבד כן בנו ארעא די אתון עליו לתמן ל למירתה: ותטרון ותעברון ארי היא חוכמתכון וסוכלתנותכון לעיני עממיא די ישמעון ית' כל' קימין האלון וימרון לחוד עם חכים וסוכלתן עמא רבא דדין: ארי סן עם רב דיליה אלהי קריב ליה לקבלא צלותיה בערן עקתיה פני אלהנא בכל ערן ד דאנחנא מצלון קדמיה: ומן עם רב דליה קימין ודינין קשיטין פבל אוריתא הרא די אנא יהיב קדמיכון יומא דין: לחוד אסתמר לר' וטר נפשא לתרא דלמא התנשי ית' פתנמיא דירחזון עינד ודלמא יערון מלכך פל יומי חייך ותהודענון לבנד ולבני ב' כנד: יומא די קמתא קדם יי' אלהך בחורב דראמר יי' לי בנוש' קדמי ית' עפא ואשמענון ית' פיתנמי די ילפון למדחל קדמי כל יומי' די אנון קימין על ארעא ית' בניהון יאלפון: וקרבתון וקמתון בשפולי טורא וטורא בער באשתא עד צית שמיא חשובא עננא ואמיטתא: ומלל יי' עפכון מנו אישתא קל פרתנמין אתון שמעין ודמות ל ליתכון חזון אלהן קלא: וחלו לבון ית' קימיה די פקיד יתכון למעבד עסרא פתנמין וכתבנון על תרין לוחי אבניא: ויתי פקיד יי' בעדנא ההיא לאלפא יתכון קימין ודינין למעברכון ית' חזון בארעא דאתון עברין תמן ל למירתה: ותסתפרון לתרא לנפשתיכון ארי לא חזירתון פל דמות ביומא די מלל יי' עפכון בחורב סגנא אשתא: דלמא רתהבלון ותעברון לכון צילמא

הראות ד' ב' מלאים וב' חסרים וסי' ואת יהושע צויתי' כי עניכם הראת' ועניכם הראות' וחשבו דראות' ב' קדמאי הם דחם' וב' בתראי הראות כתי' יי' שמעו' ה' וסי' והיה אם לא יאמינו' היום הזה אהל תח פחוד וראתך' ושמרתם ועשיתם' ועבדתם שם אלהים' כי ישמעון את שמך דמלך ונסמר גם בסדר עניכם הראות את אשר עשה יהוה בעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו יהוה א' אלהיך מקרבך: ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום: ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים ה כאשר צוני יהוה אלהי לעשות בן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה: ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני ה העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עסי חכם ונבון הגוי הגדול הזה: כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו ביהוה אלהינו בכל קראנו אלע: ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום: רק השמר לה' ושמר נפשה מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך: יום אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחורב באמר יהוה אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על הארצה ואת בניהם ילמדון: ותקרבון ותעמדון תחת ההר וההר בער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל: וידבר יהוה אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעו' ותמונה אינכם ראים זולתי קול: ויגר לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים וכתבם על שני לוחי אבנים: ואתי צוה יהוה בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותם אתם בארץ אשר אתם עברים שמה ל לרשתה: ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יהוה אליכם בחורב מתוך האש: פן תשחיתו ועשיתם לכם

רשי

ושמרתם' זו משנה: ועשיתם' כמשמעו: כי היא חכמתכם ובינתכם וכו' בולת תחשבו חכמי ונבונים לעיני העמים: חקים ומשפטים' צדיקים הגונים ומקובלים: רק השמר לך פן תשכח את הדברים' אז כשלא תשכחו א אותם ותעשו על חמתם תחשבו ח חכמים ונבונים ואם תעוותו אותם מתוך שכחה תחשבו סוטי': יום אשר עמדת' מוסב על מקרא סל מעלה מנינו אשר דאי עיניך יום אשר עמדת בחורב אשר ראית את הקולות ואת הלפידים: ילמדון' ילכו לעצמם: וחזתי צוה יי' ללמד אתכם' תורה שבעל פה: סמל

צדיקים כל אהיה כל חס יוד בתל כתא ויסוף דברי צדיקים דלגה טמות

ל' כ' טעם דלגה תכיר

ל' כ' כ' טעם דלגה תכיר

ל' כ' כ' טעם דלגה תכיר

ל' כ' כ' טעם דלגה תכיר

סמלי צורה: וכן תשא עיניך להסתכל בדבר ולתת לב לטעות חמריהם: חסר חלק להם להחיר להם דבר אחר לחלוות לא מנען מלטעות חמריהם חלף החליקם בדברי הבליהם לטרדם מן העולם וכן הוא חומר כי החליק חליו בעיניו למנוח עמו לשכוח: כור הוא כלי שמקקיס בו את הזב: התחף: כתמלא רוגז: על דבריו: על חזונית: על עסקים: כי חכמי ית ונו' מאחר חזונו עובר מאחר שמת מתיכן יעבר חלף חף עצמותי חיס ע עיברים: תמונת כל תמונת כל דבר: חסר צד י' חסר צד שלא לעשות: חל קנא מקנא לנקים חסר דלמט בלגז מתחר על רוגז להשגח מעובדי עז: ונפסות: רמז להם שיגלו מונח לסיף ש סמונה מחית וחמוסים ושתיים שנה כמין ו נוספתם והא הקדים והגלס לסיף שמונה מחות וחמוסי והקדים שתי שני לוטפת כדי שלא יתקיים בהם כי חכד תחבדון וזהו ס' ויסקיד י' על הדעה ו יביחה עליו כי דיק י' חלוינו בדקה עשה עוננו שנהר להביחה שתי שנים לכניזמנה: העידותי בכס' הכני מומינס להיות עדים שהתדיתי בכס' ונכדתם שם חלויים כתרנומו משחתם ע עבדים לעובדיהם כ כחילו חתם עובדים להם:

כסל' דבר נקצב כמו ויפסלו: זכר חזקבה חומי ידועים גס יש גוים סוגדים ועובדים כל בהמה שיכנעו בתחלת יומיו ויש חומרים להוריד כח עליונים כנורת עקרב לנשך והנורות הארבעים ושבעה הנשארות: השמש והירח שהם המאורות הגדולים ואחר שאמר ואת הככבים באר בשם כלל כל כבא השמים ככבי לכת שהם ככבי חור וכל המלות והנורות: ונדחת' כאלם שידחה ויכיל: חסר חלק' דבר מנוסה הוא כי יש לכל עש ועס ככב ידוע ומזל וכן יש מזל לכל עיר ועיר והשם שם לישראל מעלה גדולה להיות השם יועזם ולא ככב להם והנה ישראל נחלת השם וטעם וי' התחף כי בעבור שאמר ויביח אתכם להיותכם לו לעם נחלה בארץ שתעבדוהו רק חני לא ארחה בטובה החאת: על דבריו: חתם סבתם שלא חכנס לארץ כאשר פירשתי: השמרו לכם ועשייתם ככל' וכבר אמר כזה והטעם להוסיף חס חובלה על כן חכמי מוכי: תמונת כל' כל דבר: חסר צד' כאשר צד חו מלת צד שלא לעשות כמו ועל העבים חבוה ויש חומר על צורת הככבים וזה רחוק בעיני חס חובלה הוא: בלי כף הדמות והטעם כאש חובלה הוא: חל קנא' לנז וקנאתו תאכל כאש שלא תעזב שורש וענף: כי תוליד בנים' אמר חל קנא ואחר כן בארמה יקרה להם חס יעשו ככל: ועשייתם הרע' בשאר המצות כמו לדבוח ולחאף: העידותי בכס' היום' יש חומרים כי טעם עדות שמים וארץ המלאכים ונבי חרם ואחרים אמרו על הנסם כטעם חת שמיים כברזל ואת חרצכם כנחוסה והנכון בעיני להיותם עדים ש שירחוס תמיד הם וכנייהם כי הם עומדים כטעם כימי השמים על הארץ וכן שמעו הרים חת ריב י' וכן החבן הזאת תהיה בנו לעדה ושמה יטעין טעין כי שמים כעשן נמלחו וחבדיו ה הטעין ער ולבו יטן: תחבדון' כמו תלמדון בעבור שאיננו סמוך: מתי מספר' פירשתי: ירחון ויסמעין' הזכיר הארבעה הרבשות ואף כורך להזכיר ה החמישית כי היא ענה מכולם ועוד כי היא שורש חיי הנפך והל תתמה על מלת ונקשתם ומנחת כי ידבר לרבים ולגוי אחד חו לחרם אחד: בכל

השמים יא וסימ' במסר רבת: ועבדת' ד' קמצי' וסי' ופן תשא עיניך' והיה אם שכח תשכח' ואם יפנה לבבך' וידברו אליו דמלכו נבי רחבעם: ווצאד' חס' יוד וסימ' ואתכם לקח' ווצא את בן הסלך' דמלכים' ווצא נחלים מסלע' ווצא עמו בששון' וסימ' בלשון הרגום נוסב ברא דמלכא אבנא

פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה: תבנית כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור כנף אשר תעוף בשמים: תבנית כל רמש בארמה תבנית כל דנה אשר במים מתחת לארץ: ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים: ואתכם לקח יהוה ווצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה: ויהוה התאנף בי על דבריו וישבע לבלתי עבדו את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה: כי אנכי מת בארץ הזאת אינני עבד את הירדן ואתם עבדים וירשתם את הארץ הטובה הזאת: השמרו לכם פן תשכחו את ברית יהוה אלהיכם אשר ברת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צוה יהוה אלהיך: כי יהוה אלהיך איש אכלה הוא אל קניא:

צלקא דמות כל צורא דמות דבר או נוקבא: דמות כל בעיירא די בארעא דמות כל צפר גדפא די פרה באור דקיע שמיא: דמות כל ריחשא די בארעא דמות כל נוני די במיא מלרע לארעא: ודלקא תוקוף עינד לשמיא ותהוי ית שמיא וית סיהרא וית בוכינא כל חילי שמיא ותטעין ותסנוד להון ותפלהון די זמין י' אלהד יתהון לכל עממיא די החות כל שמיא ויתכון קריב י' לרחלתיא ואפיק יתכון בכורא דפרהלא ממצרים למחוי ליה לעם אחסנא כיומא הרין: ומן קדם י' הוה רנוזעלי על פתגמיכון וקום בדיל דלא למעבר ית ירדנא ובדיל דלא למעל לארעא טבתא די אלהד יתהיב לך ארסנא: ארי אנא כאת בארעא דלא לית אנא עבר ית ירדנא ואתון עברין ותרתון ית ארעא טבתא דלא:

אסתפרו לכון דלקא תתנשוך ית קומיא די אלהכון די נר עמכון ותעבדון לכון צלם דמות כולא די פקדד י' אלהד: ארי י' אלהד מימריה אשא אכלה הוא אל קניא:

תלדון בני ובני בנין ותתעקון בארעא ותחבלון ותעבדון צלם דמות כולא ותעבדון דביש קדם י' אלהד לארנא קדמוהי:

אסהדית בכון יומא דין ית שמיא וית ארעא ארי מ מיבד תיבדון בפריע מעל ארעא די אתון עברין ית ירדנא תפן למירתה לאתורכון יומין עלה ארי אשתו צורה תשתיצון:

ויבדר י' יתכון בני עממיא ותשתארו עס דמנין בעממיא די יבדר י' יתכון לתפן: ותפלחון תפן לעממיא פלחי טעותא עובד ית ארנשא אשא ואבנא דלא חון ולא שבעין ולא אכלין ולא מריחין:

בנהווא: אנכי מת ד' וסימ' נמסר בסדר וחזי: אכלה ה' וסימ' כי י' אלהד אש אכלה הוא י' אלהד הוא העבר לפנד' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נשך' על כל שפאים במדבר' בקול מרכבות' וחד ואכלה מציד: בני ובני בנים נ' פסוקים אית בהון תרין מלך בתרי טעמי וסימ' כי תוליד בנים ובני בנים עורי עורי דברה' כפרו זהב שלשים: את השמים ואת הארץ י' וסימ' במסרה רבתא: תאבדון ד' וסימ' העדתי בכס' וחברו' בניו אשר אני מאבד' הגדת' לכם היום:

כח כי תוליד בנים בארץ והשתחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני יהוה אלהיך להכעיסו: העידותי בכס' היום את השמים ואת הארץ כי אנכי עבדון כהר מעל הארץ אשר אתם עבדים את הירדן שמה לרשתה לך תאריכון ימים עליה כי השמר השבדון: והפיץ יהוה אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בניו אשר ינה יהוה אתכם שמה: ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עין ואבן אשר לא יראו ולא ישמעו ולא יאכלו ולא יריחו:

בנהווא: אנכי מת ד' וסימ' נמסר בסדר וחזי: אכלה ה' וסימ' כי י' אלהד אש אכלה הוא י' אלהד הוא העבר לפנד' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נשך' על כל שפאים במדבר' בקול מרכבות' וחד ואכלה מציד: בני ובני בנים נ' פסוקים אית בהון תרין מלך בתרי טעמי וסימ' כי תוליד בנים ובני בנים עורי עורי דברה' כפרו זהב שלשים: את השמים ואת הארץ י' וסימ' במסרה רבתא: תאבדון ד' וסימ' העדתי בכס' וחברו' בניו אשר אני מאבד' הגדת' לכם היום:

בנהווא: אנכי מת ד' וסימ' נמסר בסדר וחזי: אכלה ה' וסימ' כי י' אלהד אש אכלה הוא י' אלהד הוא העבר לפנד' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נשך' על כל שפאים במדבר' בקול מרכבות' וחד ואכלה מציד: בני ובני בנים נ' פסוקים אית בהון תרין מלך בתרי טעמי וסימ' כי תוליד בנים ובני בנים עורי עורי דברה' כפרו זהב שלשים: את השמים ואת הארץ י' וסימ' במסרה רבתא: תאבדון ד' וסימ' העדתי בכס' וחברו' בניו אשר אני מאבד' הגדת' לכם היום:

בנהווא: אנכי מת ד' וסימ' נמסר בסדר וחזי: אכלה ה' וסימ' כי י' אלהד אש אכלה הוא י' אלהד הוא העבר לפנד' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נשך' על כל שפאים במדבר' בקול מרכבות' וחד ואכלה מציד: בני ובני בנים נ' פסוקים אית בהון תרין מלך בתרי טעמי וסימ' כי תוליד בנים ובני בנים עורי עורי דברה' כפרו זהב שלשים: את השמים ואת הארץ י' וסימ' במסרה רבתא: תאבדון ד' וסימ' העדתי בכס' וחברו' בניו אשר אני מאבד' הגדת' לכם היום:

בנהווא: אנכי מת ד' וסימ' נמסר בסדר וחזי: אכלה ה' וסימ' כי י' אלהד אש אכלה הוא י' אלהד הוא העבר לפנד' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נשך' על כל שפאים במדבר' בקול מרכבות' וחד ואכלה מציד: בני ובני בנים נ' פסוקים אית בהון תרין מלך בתרי טעמי וסימ' כי תוליד בנים ובני בנים עורי עורי דברה' כפרו זהב שלשים: את השמים ואת הארץ י' וסימ' במסרה רבתא: תאבדון ד' וסימ' העדתי בכס' וחברו' בניו אשר אני מאבד' הגדת' לכם היום:

בנהווא: אנכי מת ד' וסימ' נמסר בסדר וחזי: אכלה ה' וסימ' כי י' אלהד אש אכלה הוא י' אלהד הוא העבר לפנד' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נשך' על כל שפאים במדבר' בקול מרכבות' וחד ואכלה מציד: בני ובני בנים נ' פסוקים אית בהון תרין מלך בתרי טעמי וסימ' כי תוליד בנים ובני בנים עורי עורי דברה' כפרו זהב שלשים: את השמים ואת הארץ י' וסימ' במסרה רבתא: תאבדון ד' וסימ' העדתי בכס' וחברו' בניו אשר אני מאבד' הגדת' לכם היום:

בנהווא: אנכי מת ד' וסימ' נמסר בסדר וחזי: אכלה ה' וסימ' כי י' אלהד אש אכלה הוא י' אלהד הוא העבר לפנד' ואמרת אכלה בשר כי תאוה נשך' על כל שפאים במדבר' בקול מרכבות' וחד ואכלה מציד: בני ובני בנים נ' פסוקים אית בהון תרין מלך בתרי טעמי וסימ' כי תוליד בנים ובני בנים עורי עורי דברה' כפרו זהב שלשים: את השמים ואת הארץ י' וסימ' במסרה רבתא: תאבדון ד' וסימ' העדתי בכס' וחברו' בניו אשר אני מאבד' הגדת' לכם היום:

בעל הטורים

ווצא ד' כל ווצא חתם מכור הברזל: ווצא עמו בששון: ווצא כוללם מסלע: ווצא את בן הסלך: ווצא חתם מכור הברזל: ווצא עמו בששון: שאלת וכו' וישראל ויבא: פיר' חס' ויבא להם כוללם מסלע: והעמידו חלף ס' ויהי כיוסרון חלף: כי י' אלהד חס חובלה הוא חל קנא כי תוליד בניו לאחר כי שנה אחרי חותו יעבדו עז פסל מיכה: העידותי עלא ז' חייתי ביה לפרסותי למללא: בעמיה בנימטריא בין הכנענים: בניו בניו ונתתי י' ויהג בנימטריא כיון: שנה בני תרתיים: הכי דתוים כאן דגלות: ועבדתם שם אלהים ולינו חומר אלהים אהרוב כמו בכל מקום: רעו ישראל סכסופה לארץ עובדי עז ב נעדרה הם:

ובני בנים נ' פסוקים אית בהון תרין מלך בתרי טעמי

אז יבדיל משה לומר חרד לדבר שיבדילם והק' על פי שחנן קולטות עד
שיבדלו אותן שבחרו כענין חמר משה מזה שאיפשר לקיימה הקיימה: בעבר
הירדן מזרחה שמס' באוהו עבר שבמזרחו של ירדן: מזרחה שמש' לפי שהיה
דבוק בקורה לר' בחטף מזרח של שמש מקום זריחת השמש: זאת הקורה זו

שהוא עתיד לסדר אחר
פרטתו זו: אלה העדות
אשר דבר' הם הם
אשר דבר באחתם
מומרים דבר להם
בערכות מוחב אשר
בעבר הירדן שהיה
במזרח שהעבר השני
היה במערב מזרחה
להם: לא את אבותינו
בלבד כרת י' ונ' כי
אחננו פנים בכני' חמר
דבי ברכיה כך חמר
משה אל תחמרו את
מטעה אחתם על לא
דבר כדרך שהסרסור
עושה בין המוכר ל
לוקח הכי הלוקח ע
עצמו מדבר עמכם:
לאחרי מוסב על דבר
י' עמכם בזה יתוק
האם לאחרי חכני ע
עומד בין י' וביניכם:
על פני' בכל מקום
אשר חני סס וזהו כל
העולם דבר אחר
כל זמן שאני קיים
עשרת הדברות כבר
פירשתי:

ספור

אז יבדיל משה שלש ערים בעבר
הירדן מזרחה שמש: לנס שמה
רוצח אשר ירוצח את רעהו בבלי-
דעת והוא לא שנת לו מתמל
שלשם ונס אל אחת מן הערים
האל וחיו: את בצר במדבר בארץ
המישר לראובני ואת ראתם
בגלעד לגדי ואת גולן בבשן ל
למנשי: וזאת התורה אשר שם
משה לפני בני ישראל: אלה
העדות והחקים והמשפטים אשר
דבר משה אל בני ישראל בצאתם
מצרים: בעבר הירדן בניא מול
בית פעור בארץ סיחן מלך האמרי
אשר יושב בחשבון אשר הכה
משה ובני ישראל בצאתם מצרים:
וירשו את ארצו ואת ארץ עוג
מלך הבשן שני מלכי האמרי אשר
בעבר הירדן מזרח שמש: מערער
אשר על שפת נחל ארנן ועד היר
שיאן הוא חרמון: וכל הערבה עבר
הירדן מזרחה ועד ים הערבה תחת
אשדת הפסגה: פ

ה

ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר
אלהם שמע ישראל את החקים
ואת המשפטים אשר אנכי דבר
באזניכם היום ולמדתם אתם ו
שמרתם לעשתם: יהוה אלהינו
כרת עמנו ברית כהרב: לא את
אבותינו כרת יהוה את הברית הזאת
כי אתנו אנהנו אלה פה היום כלנו
חיים: פנים בפנים דבר יהוה עמכם
בהר מתוך האש: אנכי עמד בין
יהוה וביניכם בעת ההוא להגיד
לכם את דבר יהוה כי יראתם מפני
האש ולא עליתם בהר לאמר: פ
אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך
מארץ מצרים מבית עבדים: לא
יהיה לך אלהים אחרים על פני:
לא תעשה לך פסל כל תמונה אשר
בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת
ואשר במים מתחת לארץ:

רוצח ד' סל' וסי' לנוס שמה רוצח דאו יבדיל לנס שמה דנתנו לכם ערים דהושע או ישוב לאור יקום
רוצח: המישר כלם חס' במ' מלאים בליש וסי' נמסר בסדר אלה הדברים: ראמת' כתוב' כו' וסי' את בצר
במדבר בארץ המישר והבדל דהושע אדם סחרתך' זו כתוב רמות ונמסרו במשלו גבי עני' רמות לשון

בן אפרים משה תלת קרון
בעברא דירדנא מדנה שמשא:
למערוק לתמן קטולא די יקטול
ית חבריה בלא מדעה והוא לא
סני ליה מאתמלי ומדקמורדי ו
וערוק לחרא מקרואי האלון
ותקים: ית בצר במדברא
בארע מישרא לשבט ראובן
ותר ראתם בגלעד לשיבט גר
ותר גולן במתנן לשבטא דמנשה:
וקרא ארתא דיר סדר משה קדם
בני ישראל אלון סדרותא וקיימא
ודינא די מלל משה עם בני ישראל
במפקהון מצרים: בעברא
דירדנא בחילתא לקביל בית פעור
בארע סיחון מלכא אמורא
ובני ישראל במפקהון מצרים:
ויריתו ית ארעה ותר ארע' עוג
מלכא דמתנן תרין מלכי אמורא
די בעברא דירדנא מדנה שמשא
מערער די על פני נחלא דארנן
ועד טורא דשיאן הוא חרמון:
וכל מישרא עברא דירדנא
מדנהא ועד ימא דמישרא תחות
משפך מרמתא:

ויקרא משה לכל ישראל
ואמר להון שמע ישראל ית
קיימא ורת דינא די אנה ממלל
קדמכון יומא דין ותלפון יתדיו
ותטרון למעברדיון: אלהא
גור עמנא קים בחורב: לא עם
אכהתנא גור ית קיימא הדין
אלהן עמנא אנהנא אלון הכנא
יומא דין בולנא קיימו ממללי
עם ממלל מלל י' עמכון בטורא
מגו אשתא: אנה הוית קאם
בין מישרא דין ובניכון בערנא
היא לחואר לכו ית פתגמא
די ארי דחלחון מן קדם אשתא
ולא סלקתון בטורא למימר:
אנה י' אלהיך די אפקתך
מארעא דמצרים מבית עברותא:
לא יהיו לך אלה אוחרן בר מני:
לא תעביד לך צלם כל דמות די
בשמיא מלעילא די בארעא
מלרע ודי במיא מלרע לארעא:
לא

אז יבדיל משה הטעם ביום שבדיל משה חלה הערים אז חמר דברי הברית:
בעבר הירדן בניא הוה הך העברים קודם כסעס אל ערכות מוחב חעב שהר
העברים הוה בחלק מוחב: ויקרא משה אל כל ישראל' כאשר פירשתי להשמיע
דברי הברית את העמים: בחורב הוה סיני: לא את אבותינו לבדם: כי אתננו
אחננו והטעם כי גם אתננו כמו לא

יקרא שכן עוד יעקב אז טעמו לא
כרת עם אבותינו שהיו במצרים
רק אתננו כרת הברית כי דבים יש
במחנה טעמו הברית מפי השם
על כן חמר אחננו אלה שהם כה
נהם חיים והעד על יוסר זה ה
הכירוש שחמר עמכם וביניכם:
פנים בפנים בלא חמצוני והטעם
כאשר ישמע המשמיע קולו לחמר
וכני' אל פניו וחס לא יחננו: חכני
עומד בין י' וביניכם פירשתי:
כי יראתם מבני האש' וחס לא
עליתם בהר' ומלת לחמר דבקה
עם דבר י' עמכם בהר מתוך האש
לאחרי ויתכן להיות פירוש חכני
עומד בין י' אחר מעמד הר סיני
והטעם שהוא דבר עמכם פנים
בפנים ומחננו היום הייתי חני
עומד בין י' וביניכם כי יראתם
כאשר יפלט: ולא עליתם בהר
כאשר עליתי חני ומשה נסס אל
הערפל וחל תמים אל לכך בעבור
היות מלת לחמר דחוקה כי כן
דבים והמדבר לא הפסיק ה
הפסיקים ולא הפרשות נס אל
תסית לב אל המלות כי הם כגופות
והטעמי' כדמות והכרת בשני
כלים זה כמו זה במעשה מעשה
אחד הוה: על כן

מסרה

שקר: ואת ראמת ג וסי' את בצר
במדבר רפ' ומעבר לירדן
ואת ראמתא ואת סרשיה: ובני
ישראל טו מצעות פסו וסי' נמסר
בסדר פנחס: ועד ים ד' יחידאין
וסי' נמסר בסדר משפטים:
לעשותם ד' ב' חס' וב' מל' וסי'
ולמדתם אתם ושמרת לעשת'
היתה עמו וקרא בו כל ימי חיו
חס' ושמרת את המצוה ואת
החקים לשמרי ברית ולזכרי
פקדיו ב' בתראי מל': פנים
בפנים ב' וסי' דבר י' עמכם
נראת אתה: דבר י' עמכם דבור
בלשון עם ז בתורה וסי' בעבור
ישמע העם בדברי עמך דבר
אתה עמנו ונשמעה ב' בו' מן
השמים דברתי עמכם דבר עם
משה וודתי ודברתי עמך שם
פנים בפנים דבר י' עמכם:
יראתם ג וסי' הרבא דמשה
אשתא סימן' וסי' חרב יראתם
והרב' לא יראתם לדבר בעברי
במשה כי יראתם מפני האש'
ובסדר בהעלתך גם נמסר:
אנכי י' וסי' נמסר בסדר
ישמע יתרו: הוצאתך ג' מלאים
וסי' נמסר בסדר וישמע יתרו:

בעל השורים
רוצח מלא וי' שרבי
האדם שבכח כסאי
ועבר על לא תרכס
שהוא דבור שז'
ואת גולן בכס' ג'
וספק' ליה וזאת
התורה דמינו
גולה לתוך תורה:
גולה חסר י' שזש
אלון גולן' כגון אב
התכה לכני' והרב
לתליד כדלתיא ב'
תחכית מכות'
אלה העדות בנימטריא
תלמוד פניה בפנים
פלא כפולה לומר ב'
בפנים מאירי בפני
מסכרות' פסל כל
תחוכה וברכרות
הראשונות כתיב ו
וכל תעוזה וזו יתירה
כנגד דברי תבנית
זכר או בקבה
תבנית כל בהמה
תבנית כל נסור'
תבנית כל רמש'
תבנית כל דג'
סיד'

ואת קולו עשרת הדברות ויש בדברי יהודי מדבור חנכי לבדו חמד השם : קול חללים חיים : לטון רבים כאשר בירשתי : וטעם חיים על דעתי להמריש בין חללים ובין הנבא כי לא יתנועע הוא מנעמו : ואת מדבר חליו : כמו אם ככה את עושה לי וטעם מפורש : הטיבו : פעל עבר מהשניים הנראים : מי יתן : חן הכתוב חומר מי יתן לי רק מי יתן להם על כן נכתב להם חחר והיה לבבם זה ודע כי סורש כל המעשים והתנועות נזרות השם וכל הנמצאים תחת השמים כחם ותולדותם כפי המערכת העליונה עם הפרשי לטעם וכן עם המורכבים וכן כפי תנועתם יום ועת ועת כי לעולם יהיה שני כאשר בירש בעל ספר יצירה והחלקי יקבלו מהכללים כפי תולדותם ובעבור כח הכללים יוכלו לשנות

מעט בתולדת וזה טעם ויחזק יי את לב פרעה ובמקום אחר ויכבד לבו הוא ועבדיו והכל חמת על כן חומר ידעתי יי כי לא לאדם דרכו וחומר למה תתענו יי מדרכך ומטה חמד ונחמת בחיים וחמר שהסם לא ימנע טוב הנה הוא חוב ל להטיב וחמר הכתוב כלטון בני חדם מי יתן : לך חומר להם : הטעם סירד : ואתה פה עמוד עמדי : הטעם שיטוב וכן כתוב נאדברה חליך את כל המצות החקים והמשפטים והנה רוב התורה מסיני כאמרה למושה רק מטה חמר במדבר סיני ובאותם אחד עשר יום שטענו מסיני כפי דעתי : ושמרתם לעשות : להוסיף ולא תסורו ימין ושמאל : בכל הדרכי פי ימין ושמאל חו המצוה והחקים והמשפטים ע עקדס למען תירח אתה ובנך ובן בנך והנה עקר כל המצות חמונת הלב וכאשר תירח השם זה כל האדם ובעבור זה נכרח האדם כדברי קהלת ועוד י יחריכו ימים עם הכל על האדמה ועם היחיד בעולם הבא : ושמרת לעשות : והנה חנן שתשמור אשר ייטב לך : חת

סא
סב

בעל הטורים

ואת מדבר חנכי לבדו חמד השם : קול חללים חיים : לטון רבים כאשר בירשתי : וטעם חיים על דעתי להמריש בין חללים ובין הנבא כי לא יתנועע הוא מנעמו : ואת מדבר חליו : כמו אם ככה את עושה לי וטעם מפורש : הטיבו : פעל עבר מהשניים הנראים : מי יתן : חן הכתוב חומר מי יתן לי רק מי יתן להם על כן נכתב להם חחר והיה לבבם זה ודע כי סורש כל המעשים והתנועות נזרות השם וכל הנמצאים תחת השמים כחם ותולדותם כפי המערכת העליונה עם הפרשי לטעם וכן עם המורכבים וכן כפי תנועתם יום ועת ועת כי לעולם יהיה שני כאשר בירש בעל ספר יצירה והחלקי יקבלו מהכללים כפי תולדותם ובעבור כח הכללים יוכלו לשנות

ומתנה ה' וסי' אם יכפי' אנהנו' ואכלנהו ומתנו' אם אמרנו נבא העיר והרעב ג' בפסו' : ואת ג' בליש' זכר וסי' ואת מדבר אלינו את כל אשר ידבר יי' אלהינו' ואם ככה את עשה לי' את כרוב ממשח' ונמסר גם בסדר בהעלתך : שובו ג' מל בתורה וסי' וקומו שובו אל האיש' עברו ושובו משער לשער במחנה' שובו

וְאֶת־קוֹלֹ שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם
 הַזֶּה רְאִינוּ כִּי־יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת־
 הָאָדָם וְחַי : וְעַתָּה לִמָּוֶת כִּי
 תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת אִם־
 יִסְפִּים אֲנַחְנוּ לִשְׁמֹעַ אֶת־קוֹל יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ עוֹד וּמִתְּנוּ : כִּי מִי כָל־
 בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים
 מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּמִנוּ וְחַי :
 קָרַב אֵתָּה וּשְׁמַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר יֹאמֵר
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵת־תְּדַבֵּר אֲלֵינוּ אֵת
 כָּל־אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ
 וּשְׁמַעְנוּ וְעִשִׂינוּ : וּשְׁמַע יְהוָה
 אֶת־קוֹל דְּבָרֶיכֶם בְּדַבְרְכֶם אֵלַי
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל
 דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְרוּ אֵלַי
 הִיטִיבוּ כָל־אֲשֶׁר דִּבְרוּ : מִי־יִתֵּן
 וְהָיָה לְבַבְכֶם זֶה לְהִסָּדֵק לִירְאָה אֶת־י
 וְלִשְׁמֹר אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי כָּל־הַיָּמִים
 לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם לְעֹלָם :
 לְךָ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לְכֶם לְאֱהֲרָבֶיכֶם :
 וְאֵתָּה פֹה עִמָּד עִמָּדִי וְאֲדַבְרָה אֵלֶיךָ
 אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים
 אֲשֶׁר תִּלְמַדְם וַעֲשׂוּ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר
 אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ : וּשְׁמַרְתֶּם
 לַעֲשׂוֹת כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 אֶתְכֶם לֹא תִסְרוּ יָמִין וּשְׂמָאל : בְּכָל־
 הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם
 תֵּלְכוּ לְמַעַן תַּחֲיוּ וְטוֹב לָכֶם ו
 וְהֵאֲרַכְתֶּם יָמִים בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר תִּירְשׁוּן
 : וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים
 אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם
 לַעֲשׂוֹת עִמָּה לְרִשְׁתָּהּ : לְמַעַן תִּירָא
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׂמֵר אֶת־כָּל־
 חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה
 אֶתְּךָ וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ
 וּלְמַעַן יֵאָרְכּוּ יָמֶיךָ : וּשְׁמַעַת יִשְׂרָאֵל
 וּשְׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִיטַב לְךָ

וְיִתְּקַל־מִיִּמְרֵיהָ שְׁמַעְנָה מִנּוּ
 אֲשֶׁתָּה יוֹמָא הַדִּין חוֹיָנָה א
 אֲדָרִי יִמְלַל יי עֵס־אֲנִיָּה
 וּמִתְקִים : וְכַעַן לִמָּוֶת נָמוּת אֲרִי
 תִּיכְלֹנָה אֲשֶׁתָּה רִבְתָּה הָדָא אִם־
 מוּסַפִּין אֲנַחְנָה לְשִׁמְעַת יִתְּקַל־
 מִיִּמְרֵיהָ דִּין אֱלֹהֵנָה עוֹד מִיִּתֵּן
 אֲנַחְנָה : אֲרִי מִן כָּל־בָּשָׂרָה דִּי
 שְׁמַע קַל מִיִּמְרָה דִּי־קִימָה ד
 דְּמִמְלַל מְנֵה־אֲשֶׁתָּה כוֹתֵנָה
 וְאֲתִתְקִים : קָרַב אֵת
 וּשְׁמַע יְהוָה כָּל־דִּי יִימַר יי א
 אֱלֹהֵנָה וְאֵת־יִתְּקַל עֲבָנָה יִתְּ
 כָל־דִּי יִמְלַל יי אֱלֹהֵנָה עֲמָד ו
 וְנִקְבַל וְנַעֲבִיד : וּשְׁמַע קָדְשִׁי
 יִתְּקַל פִּתְּנִיכִיכֹן בְּמִלְלוֹתִיכֹן
 עִמִּי וְאָמַר יי לִי שְׁמַעְתִּי יִתְּקַל
 פִּתְּנִיכִי עֲבָא דִּין דִּי מִלִּילוּ עֲמָד
 אֲתִתְקִינוּ כָּל־דִּי מִלִּילוּ : לוֹוִי
 דִּי־יְהִי לְבָנָה הַדִּין לְהִוֹן לְכַדְחַל
 קָדְשִׁי וְלִמְטַר יִתְּכַל־פְּקוּדֵי כָל־
 יוֹמָא בְּדִיל דִּי־יִטַב לְהוֹן וּלְבִנְיָהוֹן
 לְעֹלָם : אֲוִיל וְתִימַר לְהוֹן תּוֹבוּ
 לְכוּן לְמִשְׁכְּנֵיכֹן : וְאֵת הַבָּא קָאִם
 קָדְשִׁי וְאִמְלַל עֲמָד יִתְּ כָל־ת
 תְּפִקְדֵתָהּ וְקוֹמֵה וְדִינָה דִּי
 תִּלְפִּנוּן וְנַעֲבִדוּן בְּאֶרֶץ דִּי אָנֹכִי
 יְהִיב לְהוֹן לְמִירְתָּהּ : וְתִתְּרוּן
 לְמַעַבְד כְּמָה דְּפִקִּיד יי אֱלֹהֵיכֹן
 יִתְּכוּן לָהּ תִּסְטוֹן לְיִמִּינָהּ ו
 וְלְשְׂמָאלָהּ : בְּכָל־אֶרְתָּה דִּי
 פִּקִּיד יי אֱלֹהֵיכֹן יִתְּכוּן תִּתְּרוּן
 בְּדִיל דִּתִּיחֹן וְיִטַב לְכוּן וְתוֹרְכוּן
 יוֹמִין בְּאֶרֶץ דִּתִּירְתֹּן ו
 וְתָא תְּפִקְדֵתָהּ קוֹמֵה וְדִינָה
 דִּי פִּקִּיד יי אֱלֹהֵיכֹן לְאַלְפָא יִתְּכוּן
 לְמַעַבְד בְּאֶרֶץ דִּי־אִתּוֹן עֲבִרְוּן
 תִּמְן לְמִירְתָּהּ : בְּדִיל דִּתְּחַל קָדְשִׁי
 יי אֱלֹהֵיכֹן לְמִטַּר יִתְּכַל־קִימוֹתֵי
 וּפְקוּדוֹתֵי דִי אָנֹכִי מִפְּקוּדֵי־לֶךְ אֶתְּ
 וּבְרַךְ וּבְרַךְ כָּרַךְ כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ ו
 וּבְדִיל דִּיִּתְּרוּן יוֹקֵד : וְתִקְבַּל
 יִשְׂרָאֵל וְתִתְּר לְמַעַבְד דִּי יִיטַב לְךָ
 וְדו

רשי

ואת מדבר חליו : התסקס חת כחי כנקה סכטערתני עלים ורפיתס חת ידי כי רחיתי סחיכס חרדים להתקרב חליו מזהבה וכי לא היה יפה לכס ללמוד משי הנבורה ולא ללמד ממני :

לכם לאחליכם : וכל נביאים וכתובים דכותהק מלאים בר מן חסדים וסיניחן אם תבעין בעזי שבו אתיו : ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים דארץ : וגם עתה טעם יי שבו עדי : ועדי יי בישראל וביהודה : ושביעוד צדקי בה כתי : תחזין ב' וסי' כל המצוה : למען תחזין וטוב לכם : וטוב יוסי' נמסר בשמאל א' סימן יוגי והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי :

כאשר דברי והיכן דבר והמותי את כל העם וגו' כי ישאלך בך מחרי יש מחרי שהוא אחר זמן: ונשל לטון הסלכה והתהוה ונשל הכרזל: לא תחנס' לא תתן להם חן חסור לו לאדם לומר כמה נאה כותי זה: דבר אחר לא תתן להם חנייה בארץ: כי יסיר את בך מחרי בני כושיא את בתך יסיר את

הא להדוף שורש והעל הדפנו: מה העדות הטעם למה זה העיל עלינו בינת בני חלם ואמרת כי השם פלנו מבית עבדים והנה עשה לנו זאת הטובה והנה חייבים אכחנו ליראה את שמו כי כבר הכרנו כי הוא הטוב לנו ועוד ייטיב לנו להחיותנו כי מצותיו חיים הם למוצאיהם: ודקה תהיה לנו: יש אומרים מכהן רמו לשכר המצות לעולם הבא ולפי הפשט כי מדדך הדקה חייבים אכחנו לשמור את רכוננו כי הוא חלנו והכנס בעיני כי כל הנשים ירחו שאכחנו כדיקם בשמרנו מצותיו וחיינו שהם כ כדיקם כי כן כתוב: ונשל הלון שורש והוא מגזרת כי ישל זיתך: כי יסיר את בך' שב חל בנו קמור והוא שלא תתן בתך לבנו או לא תקח הבת ה הזכרת: כי אם רק כה עשו להם כטעם כי יש קדוש אתה ולא תגזל בדברי הכותיות ה המצותיות במצבות ואשרים: כגולה פירשתי והוא דבר כחמד לא ימנע בכל מקום כמותו וכן וסגולת מלכים: חשק בכס ויבחר בכס' ולא באחרים: ומשמרו

בך אשר תלך לו בתך מחרי למדנו שבן בתך הבא מן הכותי קדו בך אבל בן בך הבא מן הכותית אינו קדו בך אלא בנה שהרי לא נאמר על בתו לא תקח כי תסיר את בך מחרי אלא כי יסיר את בך וגו' מוצותיהם של בני: מצבותיהם' אכן אחת: ואשריהם' חילנות שעובדין חותן: ופסיליהם' פסילים נלמים: לא מרובכס' כפסונו ומדרשו לבי שאין חתם מגדילים עמכם כשאני משביע לכם טובה לביכך חשק בכס: כי חתם המעט הממעות עמכם כן חברה שחמר ואכני עפר ואפר ונכון משה וזהו שאמרנו ונחנו מה לא כנכוכד נכר שאמ' חלמי לעליון וסחרית שאמר מי בכל אלהי הארצות וחירם אמר אני מושב אלהים יסבתי: כי חתם המעט' הרי כי משמם בלסון דהא: כי מהבתי יי' הרי כי משמם בלסון אלא: לא מרובכס חשק יי' חתם' אלא מהבתי יי' חתם: ומשמרו

להדוף את כל איביך מפניך כאשר דבר יהיה:

כי ישאלך בנה בחר לאמר מה העדר והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהינו אתכם: ואמרת לבנה עבדים היינו לפרעה במצרים ויצאנו יהוה כמצרים ביד חזקה: ויתן יהוה אותה ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעינינו: ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו: ויצונו יהוה לעשות את כל החקים האלה ליראה את יהוה אלהינו לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה: וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני יהוה אלהינו כאשר צונו: פ כי יביאה יהוה אלהיך אל הארץ אשר אשר אתה בא שמה לרשתה ונשל גוים רבים מפניה החתי והגרנשי והאמרי והכנעני והפרוי והחוי והיבסי שבעה גוים רבים ועצומים ממך: ונתנם יהוה אלהיך לפניך והכיתם החרס תחרים אתם לא תתחתן בהם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנה: כי יסיר את בנה מאחרי ועברו אלהים אחרים וחרה אף יהוה בכס והשמידה מהר: כי אסיכה תעשו להם מצבותיהם תתצו ומצבתם תשברו ואשיריהם תגדעו ופסיליהם תשרפון באש: כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך בך בחר יהוה אלהיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה: לא מרובכס מכל העמים חשק יהוה בכס ויבחר בכס כי אתם המעט מכל העמים: כי מאהבת יהוה אתכם

למתבר יתכל בעלי דבבך מן קרבך כמא דמלל:

ארי ישאלך בך בחר למימר מה סהידותי וקמיאי ודיניי די פקר יי אלהנא יתכון: ותימר לבנה עבדו הינא לפרעה במצרים ואפקנא יי מצרים ביד חזקה: ויהב יי אתו ומופרתי ברבין ובישין במצרים בפרעה ובכל אנשי ביתה לעיננא: ויתנא אפיק מתמן בדיל לאעלא יתנא למתן לנא יתארעא דיקים ל לאבהתנא: ופקנא יי למעבר יתכל קמיאי האלון למדחל קדם יי אלהנא דייטב לנא כל יומיא לקימותנא ביומא דהין: וכותנא תהי לנא ארי נטר ל למעבר יתכל תפקידתנא דנא קדם יי אלהנא כמא דיפקנא: ארי יעלך יי אלהך לארעא דיארץ עלל לתמן ל למירתה וירתרך עממין סגיאין מן קרבך חתאי וגרנשי ואמוראי וכנענאי ופרויאי וחויאי ויבוסאי שבעה עממין סגיאין ותקיפין בנך: ומסרנון יי אלהך קרבך והמתחנן גמירא תגמר יתהון לא תתנך לתון קים ולא תרחם עליהון: ולא תתחתן בהון ברתך לא תתן לבריה וברתיה לא תסב לבנה: ארי יטעון ית ברך מבתר פולחני ויפלהו לטעורת עממיה ויתקף חונאדי בכון וישיצנך בפריע: ארי אסכרון תעברון לריון א אגוריהון תרועון וקמרתהון תתברון ואשיריהון תקוצצון ו יצלמיהון תוקדון בנוראו ארי עם קדיש את קדם יי אלהך בך אתרעי יי אלהך למחוי ליה לעם חביב מכל עממיה די על אפי ארעא: לא מדסגיאין אתון מכל עממיה צבי יי בכון ואתרעי בכון ארי אתון ועירין מכל ע עממיה: ארי מדרהם יי יתכון

בעל השורים להקדש חסר ויו כי הנרגשי עמד ופכה ונשל ג' ונשל גוים רבים: ונשל הנשים חפניך ונשל הכרזל מן העץ: אלתלא שחטאן ישראל לא היו כריכין לכלי זון וזהו נשל גוים ונשל הכרזל: תירא בנימטריא תח: המצוה הזאת לפני יי אלהיכו: מלמד שהמצות באות ותיעדות לפני יי ופא דלפניו כפולה לומר סכככות לפני ולפניה: כאשר כונו כי יביחך בשכר המצות: לא מרובכס: כתיבסר לומר מרובות שכס שאתם ומעשים עמכם: כי אתם המעט המעט: לו משפחת פשרת פנתם וי בלויס הרי קם: וכשמצדף עתה ה' בנות נלפתר היו סככים: יהי

ויצאנו ג' ומסתכין בכתו דין כי דיכו נחל חס דחס דיוסלח מלאך יחד מל דמל דוכחורא גדול

ועצומים ג' תל בתו וכל ככחי וכתו דכו מל כל כח חס

צונו ה' וסימ' נמסר בסדר דברים: ונשל ג' וסימ' ונשל יי אלהיך את הגוים האל מפניך: ונשל הבחל מן העץ ונשל גוים רבים מפניך את החתי: ועצומים כל אוריתא עצמי חס' כמא שבעה גוים רבים ועצומים: וכל נביאים וכתובים דכוו' מל' כמ' חס' וסימ' כי ידעתי רבים פשעכם: והוכיח לגוים עצמים: כי רבים חללים הגילדה: מוכותיהם ג' ב' מלאי' וא' חס' וסי' לא תכרתו ברית לישיבי כי אם כה תעשו להם: ודעהם כי אני יי בהיות קרם חס' וא' מוצותיהם: חטאת יהודה כתובה: ואשיריהם ג' מל' בלשין וסימ' ואשיריהם תגדעו: ויעשו אשיריה ושתחו לכל צבא: נחשתו אשיריך

הנזכרות נסיונות האמות כגון ויהי לכהש והיו ללם בבעת המופתים המכות המופלאות: הוד החוקה זה הדבר והזרוע הנטויה זו המרד של מכת בצורות: הצדעה מין סרף העוף שהיתה זורקת בהם מרה ומכרסתן ומסמלת את עיניהם בכל מיקום שהיו נסתרים עס: פן תרבה עליך חמת הגדה והלא חס עושי רצונו חץ מ

הצדעה חולי בנף מנורת צדעת: לא תערוץ מפניהם רק תערוץ מהשם שהוא אל גדול ונורא אמר הגאון כי פן תרבה עליך סימן לזמן שינחמו ואין צורך וכבר כירשתיו: השניידך שם הכפל ולא הוא בחרק ויתכן היות כמוהו השחיר לו סריר והעד חותם שהוא הפעול כסף וזהב פעליהם או ממון תקח לעובד:

מתייחזק מן המיה שכחמר וחית הגדה השלמה לך חלל גלוי היה לכנין שעתידין לחטא: והמם יקוד קמץ כולו לפי שאין מוס אחרון מן היסוד והרי הוא כמו והם חותם חבל והמם ג בלבב עגלתו כול יסוד לפיכ חצי קמץ וחצי פתח כשאר פעל של שלש אותיות: כל המצוה כפסוטו ומדרש הגדה חס התחלת במצוה גמור חותה שאינה נקראת המצוה חלל על שם הגמורה שכחמר וחת עמנות יוסף אשר ה העלו בני ישראל ממצרי ועתה אלהינו קברו בשכם והלא האל הגדול משה לבדו כתעסק בהם להעלותם חלל האל הגדול דכחל חמיהו ופכחל ירמיהו לפי שלא הספיק ל לגמרה וגמרה ישר נקראת על שם: התשמו מנותני שלא תנסהו ולא תהדר חמיהו: שמתך לא בלתה עניי כבוד היו שפס בכסותם ומנהגים אותם כמין כלים מנוהגין ואף קטניהם כמו שהיו גדלי היה נל לבטן עומה כלבוט הזה של חומט שבל עמו: לא בבקה לא כפחה כבצק כדך הולכי יתף סרגליהם כפוחו: זית

גדול ונורא סימן לא תערוץ גדול ונורא כי העלו בני ישראל ממצרי ועתה אלהינו קברו בשכם והלא האל הגדול משה לבדו כתעסק בהם להעלותם חלל האל הגדול דכחל חמיהו ופכחל ירמיהו לפי שלא הספיק ל לגמרה וגמרה ישר נקראת על שם: התשמו מנותני שלא תנסהו ולא תהדר חמיהו: שמתך לא בלתה עניי כבוד היו שפס בכסותם ומנהגים אותם כמין כלים מנוהגין ואף קטניהם כמו שהיו גדלי היה נל לבטן עומה כלבוט הזה של חומט שבל עמו: לא בבקה לא כפחה כבצק כדך הולכי יתף סרגליהם כפוחו: זית

זכר ב' חס' וסימ' זכר הוכר את אשר עשה ה' אלהיך וזכר דכוח' חס' בטא מל' זכור י' לרוד את כל ענתו: הצדעה נ' וסימ' ושלתחי את הצדעה לפנך' וגם את הצדעה ישלח' ואשלח לפניך את הצדעה ותגרש: תערץ כל לשון עריצה חס' בטא מלא' וסימ' העלה נדף תערץ' כי אערץ המון רבה' זכר תדבר ית דיעבד יי אלהיך לפרעה ולכל מצרים: גסין רברבין דיי חזארי עינך ואתינא ובופתיא וידא תקיפא ודרעא מרמא דאפקד יי אלהיך פן עפיד יי אלהיך לכל עממא דיי ארת דחל מן קדמיהון ואף ית ערעיתא יגרי יי אלהיך בהון עד דיברון דאשתארו ודאטמרו מן קדמך: לא תתבר מן קדמיהון אריי יי אלהיך שכנתיה בינך א אלהיך רבא ודחילא: ויתרך יי אלהיך ית עממא האלון מן קדמך ועיר ועיר לא תבול לשיעויהון בפרע דלמא תסני עלך חית ברבא: ומסרגון יי אלהיך קדמך וישגשגון ש שגוש רב עד דישתעיון: ומסר מלכיהון בידך ותובד ית שמהן מתהורת שמיא לא יתעמר אנש קדמך עד דתשיצי יתהון: צלמי טעוריהון תוקרין בנורא לא תחמיד כספא ודחבא עליהון ותסב לדלמא תתקל ביה ארי מרתק קדם יי אלהיך הוא: ולא תעיל דמרתק לביתך ותתי חרמא כותיה שקצא השקצניה ורחקא רתחקניה ארי חרמא הוא: כל תפקידתא דיי אנהא מפקד לך יומיא דין התרון למעבד בדיל דתעיון ותסגון ותיעלון ותירמון ית ארעא דיקום יי לאבחתכון: ותדבר ית כל אורחא דיי דברך יי אלהיך דגן ארבעין שנין במדברא בדיל לעניותך לנפיותך למדע ית דיי כלבך התטר פקודיה אם לא: ועניך ואכפנך ואוכלך ית מנא דיי לא ידעתא ולא ידעו אבהרך בדיל להודעותך ארי לא על לחמא בלחוריהו מתקים אנשא ארי על כל אפקות מימרא מן קדם יי יחי אנשא: ככותך לא בליאת מנא ומסנך לא יחפו דגן ארבעין שנין: ותידע עס לבך ארי במאדי מלף גברא לבריה יי אלהיך מלף לך: זכר ב' חס' וסימ' זכר הוכר את אשר עשה ה' אלהיך וזכר דכוח' חס' בטא מל' זכור י' לרוד את כל ענתו: הצדעה נ' וסימ' ושלתחי את הצדעה לפנך' וגם את הצדעה ישלח' ואשלח לפניך את הצדעה ותגרש: תערץ כל לשון עריצה חס' בטא מלא' וסימ' העלה נדף תערץ' כי אערץ המון רבה' זכר תדבר ית דיעבד יי אלהיך לפרעה ולכל מצרים: גסין רברבין דיי חזארי עינך ואתינא ובופתיא וידא תקיפא ודרעא מרמא דאפקד יי אלהיך פן עפיד יי אלהיך לכל עממא דיי ארת דחל מן קדמיהון ואף ית ערעיתא יגרי יי אלהיך בהון עד דיברון דאשתארו ודאטמרו מן קדמך: לא תתבר מן קדמיהון אריי יי אלהיך שכנתיה בינך א אלהיך רבא ודחילא: ויתרך יי אלהיך ית עממא האלון מן קדמך ועיר ועיר לא תבול לשיעויהון בפרע דלמא תסני עלך חית ברבא: ומסרגון יי אלהיך קדמך וישגשגון ש שגוש רב עד דישתעיון: ומסר מלכיהון בידך ותובד ית שמהן מתהורת שמיא לא יתעמר אנש קדמך עד דתשיצי יתהון: צלמי טעוריהון תוקרין בנורא לא תחמיד כספא ודחבא עליהון ותסב לדלמא תתקל ביה ארי מרתק קדם יי אלהיך הוא: ולא תעיל דמרתק לביתך ותתי חרמא כותיה שקצא השקצניה ורחקא רתחקניה ארי חרמא הוא: כל תפקידתא דיי אנהא מפקד לך יומיא דין התרון למעבד בדיל דתעיון ותסגון ותיעלון ותירמון ית ארעא דיקום יי לאבחתכון: ותדבר ית כל אורחא דיי דברך יי אלהיך דגן ארבעין שנין במדברא בדיל לעניותך לנפיותך למדע ית דיי כלבך התטר פקודיה אם לא: ועניך ואכפנך ואוכלך ית מנא דיי לא ידעתא ולא ידעו אבהרך בדיל להודעותך ארי לא על לחמא בלחוריהו מתקים אנשא ארי על כל אפקות מימרא מן קדם יי יחי אנשא: ככותך לא בליאת מנא ומסנך לא יחפו דגן ארבעין שנין: ותידע עס לבך ארי במאדי מלף גברא לבריה יי אלהיך מלף לך:

הנזכרות נסיונות האמות כגון ויהי לכהש והיו ללם בבעת המופתים המכות המופלאות: הוד החוקה זה הדבר והזרוע הנטויה זו המרד של מכת בצורות: הצדעה מין סרף העוף שהיתה זורקת בהם מרה ומכרסתן ומסמלת את עיניהם בכל מיקום שהיו נסתרים עס: פן תרבה עליך חמת הגדה והלא חס עושי רצונו חץ מ מתייחזק מן המיה שכחמר וחית הגדה השלמה לך חלל גלוי היה לכנין שעתידין לחטא: והמם יקוד קמץ כולו לפי שאין מוס אחרון מן היסוד והרי הוא כמו והם חותם חבל והמם ג בלבב עגלתו כול יסוד לפיכ חצי קמץ וחצי פתח כשאר פעל של שלש אותיות: כל המצוה כפסוטו ומדרש הגדה חס התחלת במצוה גמור חותה שאינה נקראת המצוה חלל על שם הגמורה שכחמר וחת עמנות יוסף אשר ה העלו בני ישראל ממצרי ועתה אלהינו קברו בשכם והלא האל הגדול משה לבדו כתעסק בהם להעלותם חלל האל הגדול דכחל חמיהו ופכחל ירמיהו לפי שלא הספיק ל לגמרה וגמרה ישר נקראת על שם: התשמו מנותני שלא תנסהו ולא תהדר חמיהו: שמתך לא בלתה עניי כבוד היו שפס בכסותם ומנהגים אותם כמין כלים מנוהגין ואף קטניהם כמו שהיו גדלי היה נל לבטן עומה כלבוט הזה של חומט שבל עמו: לא בבקה לא כפחה כבצק כדך הולכי יתף סרגליהם כפוחו: זית

בעל הטורים

זכר תזכור חסר וי' לומר שזכור מה ששעשע לשם חיות דכך כחור' המסות הגדולות כל האלפא ביתא כוה הפקודין מכות רמז כי עור יעזא פעם שנית כבלאן כימי חלקן חזקיהו: את הצדעה בנפשותיה שתיס' היו: עד אשר חסר וי' ויעלה שבעה שואבד שבעה אומר' מפקד פא כספא לומר מפקדו ותכנין שואבד אל גדול ונורא: ולא אמר גבור' אלא הזכיר גדול כנגד אברהם דכתיב ביה הלה הגדול: ונורא כנגד יעקב דכתיב ביה מה נורא הקיום הזה: והזכיר אלו שמיניו שנלחמו אברהם עם המלכי' ויעקב כנגד לבן ועשו: אכל לא מנינו ביוקם שנלחם ומהם שביח נח והמם מהמה גדולה ירחם בגלל עגלותיו ועמר פלמד שבעה לה כעו לתכרי' דכתי' כנזויסר את אומן מרובות פסילי אהיה פשכפון באש וסמתי כיחוס הו': ולכן דן יסע את עכן שינבר על החרס בשרפה: כי חרס הוא וסמך ליה כל הימנה לומר שהעובר על החרס כעובר על כל המנו' וחרס אותיות רמז' סכפרעון מלמד איכותי' וחס יחזיר בתשובה יהיה רס' ולהו נבגדאס תזכור' לאכותיות וסמך ליה וזכרת את כל הדור לומר שתזכור דרך סגלנו זו אבותך ותלך בו גם אתה: ויחזיקך את המן' למען הויעד מלמד סבאכילת המן כיתן להם דעה: וכן בעורא הוא אומר' ועקר נתת להם להסכיילם וזה לא כיתנת תורה לא לאוכלי המן: על הלחם כלל על הלחם לבדו יהיה האדם והקרבנות על הלחם: סבוכות הקרבנות העולם כיוון: יחיה האל וסמך ליה שנתך לא בלתה רמז' למה שאמר שגומדין בלבושיהן קו חמטה: וזה כפסוקיה האדם שנתך לא בלתה: ארבעי סכה וסמך ליה וידעת עס לבכך' רמז' עד ארבעים סכה: לא קס אנוס ארעתי דרביה: וכן בן ארבעים למינה: ולכניו יבין לכנו עולה ארבעים: וכן גם כן הלכ כלמנע הגוף: כיון מה שהיא בחמט' עיקרן ענין על חס' לוח שהכשמה מנרה במי' ויהתורה נתנה ל' ויה וחס לא תשאר התורה שנתנה בת יום' מסוד ונועל עמד נשעקך שונרה בת יום' ללכת

אולי תערוצי: ונורא וסימ' במסר רבת' ונשלג וסימ' נמסר לעיל בסודרא אחריתי: השמדך ה' חס' בליש השמדה וסימ' במסר רבת': וזעב כלליש' פתח בר מן ה' קמצין וסימ' לסתעב גוי' ודבר חמי' יתעבן איש דמים ומרסה יתעב יי' ויתעב את נהלתו' כל אכל חתעב נפש' וא' מתאבד אנכי:

ח

סוצא פי כל על כדל לפי סמוך ליהא רסי כש התבטל ויהרר כדנשין מהן להגון הקריאה כילא יתכן לוח' סי' כרכה קרו לשם וכל שאין לחוש רק כ בשורת הים בני יי מוכיחן שחם תרפה הכף כל לאומר מוכה אכל כשאר און לחוש שחלוצו כל עניותו תאמרנה יי' מי כחוק פלוגת דבן אשר נכב ונספ' עורא כמח' ד דנש: ויחזיר הרבה ונאלים מן סגלל וכדנפוס:

ספר דברים ט

מיס ב' זקמי קמצין וסימ' נחלי מיס' יבשו אפיקי מיס וסימ' בלשון ארמי נחליא יבשין' וכל אתנחתא וספ' דכו' בסג פתחין וסימ' ישם מדבר לאנס מיס' ארץ לא שבעה מיס' באנו באש ובמים' וסימ' בלשון ארמי מדברא ונורא גיהנ' ארץ ג' ריש פסוק וסימ' במסר רבת' תחסר ג' ב' קמצין וא' פתח וסימ' לא תחסר כל בה' וצפחת השמן לא תחסר דמלכי' ובטן רשעים תחסר' קדמא פתח' טבים הטבים ה' חס וסימ' לך נא אל

רשי

זית שמן' זתים' מיס' כ' זקמי' העושים שמן' קמחין וסימ' כחליא יבשין' גדולים וענומים ממש' וכל חקף' חתה עכוס והס' דכו' כמג' וסימ' ענומים ממש' חס' גהיכס' חל

ושמרת את מצורת יהודה אלהיך
ללכת בדרכיו וליראה אתו:

כי יהיה אלהיך מביאך אל ארץ
טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת

יצאים בכקעה ובהר: ארץ חטה
ושערה ונפן ותאנה ורמון ארץ זית

שמן ודבש: ארץ אשר לא במסכנת
תאכל בה לחם לא תחסר כל בה

ארץ אשר אבניה ברזל ומחררה
תחצב נחשת: ואכלת ושבעת

וברכת את יהוה אלהיך על הארץ
הטבה אשר נתן לך: השמר לה

פן תשכח את יהודה אלהיך לבלתי
שמר מצורתיו ומשפטיו וחקרתיו

אשר אנכי מצוה היום: פן תאכל
ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת:

ובקרך וצאנך ירכין וכסף וזהב
ירבה לך וכל אשר לך ירבה:

ורם לבבך ושכחת את יהוה אלהיך
המוציאך מארץ מצרים מבית

עבדים: המוליכך במדבר הגדל
והנורא נחש' שרף ועקרב וצמאון

אשר אין מים המוציא לך מים
מצור החלמיש: המאכלך מן

במדבר אשר לא ידעון אברתך
למען ענתך ולמען נסתך להיטבך

באחריתך: ואמרת בלבבך כתי
ועצם ירי עשה לי את החיל הזה:

וזכרת את יהוה אלהיך כי הוא
הנרתן לך כח לעשות חיל למען

הקים את בריתו אשר נשבע
לאבתך ביום הזה: פ

והיה אם שכח תשכח את יהוה
אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים

ועבדתם והשתחוית להם העדרתי
בכם היום כי אבד האבדון: כגוים כ

אשר יהודה מאביד מפניכם כן
האבדון עקב לא תשמעון בקול

יהוה אלהיכם: פ

שמע ישראל אתה עבר היום את
הירדן לבא לרשת גוים גדולים

ועצמים ממש ערים גדולות ובצרות
בשמים: עם גדול ורם בני ענקים

ותשר יתפקוריא דני אלהיך
למדה באורחן דתקנו קדמוהי

ולמדחל יתיה: ארי יי אלהיך
מעלך לארעה טבתא ארעה

גדא נחליו דמיין מבויעי עינון
ותהומין נפקין בבקען ובטורין:

ארעה חטין וסערין ונפנין
ותאינין ורמונין ארעה דזיתיה

עברין משחא והיא עברא דבש:
ארעה די לא במסכינו חיכול ברה

לחמא לא תחסר כל מדעם בה
ארעה די אבנהא ברזלא ומטוריהא

תפסול נחשא: וחיכול ותסבע
ותברך ירתי אלהיך על ארעה

טבתא די יהיב לך: אסתפר
לך דלמא תתנשי ית דחלתא דיו

אלהיך ברזל דלא למטר פקודיה
ודיניה וקיימה די אנא מפקד

לך יומא דיו: דלמא חיכול
ותשבע ובתין שפירין תבני ותתיב:

ותורך וענך יסגון לך וכספא
ודחבא יסגילך וכל די לך יסגין:

וירים לבך ותתנשי ית דחלתא
די אלהיך די אפקד מארעה

דמצרים מבית עברותא:
דברך במדברא רבא ודחילא

אתר דתיין קלן ועקרבין ובית
צחונא אתר דלית מיא דאפיק

לך מיא מטינרא תקיפא:
דאוכלך מנא במדברא דלא ידען

אברתך ברזל לעניורתך וברזל
לנסיורתך לאוטיבא לך בסופך:

ותימר בלבב חילי ותקוף ירי בנש
לי ית נכסא האלון: ותדבר ירתי

יי אלהיך ארי הוא יהיב לך חילא
למקני נכסין ברזל לקמא ירתי

קיימה די יקים לאבתך ביומא
הרין: ויהי אם

אתנשארה תתנשי ית דחלתא דיו
אלהיך ותהך בתר מעורר עממי

ותפלחגון ותסגור להון אסחרית
בכון ומא דין ארי מיבד תיברון:

בעממי די יי מוביד מן קדמיכון
כן תיברון חלף דלא קבלרתון

במימרא דיו אלהכון: שמע
ישראל את עבר ומא דין ית ירדנא

למעל למית עממין וברכין ותקפין
מנד קרין וברכין וברכין עד צית

שמאן עס רב ותקוף בני נברא

אבן עזרא

חלן חטה' הזכיר המולדים
הס: ונס' פירשתי:
במסכנות' בללות ועניות וכן
ילי מסכן וחכם: ירכין' היו
תחת הא וואן זה דעת ל' משה
הכהן הספרדי: ורם לבבך'
ותפסח כי עבד היית בטפלות
לב ותסכת הענוי והרעב והצמא
שהיה לך במדבר ואף על פי כן
הסס כלכל אונתך: במדבר'
מוטף עזמו ואחר עמו וכן הוא
במדבר הגדול שהו' ארוך ורחב
והנורא שהוא מדבר סרף:
החלמיש' הנור התקוף: החיל
הזה' הממון וכן עמנו לחחרים
חילם והטעם יתעם וכחם:
וזכרת' הטעם חס עלה על
לבבך לאמר כחי ועוצם ידי זכור
הנותן לך כח: עקב' שכר
באחרית לטוב או לרע:
אתה עובר היום' בזמן הזה
או טעמו חסוב כי אתה עובר
היום: חס

בעל השורים

ללכת בדרכי בני ישראל ללמוד תורה
וליראה אותו למה כיון אלהיך מביאך אל
ארץ טובה ולא תהיה כפוי טובה: ארץ
חטה ושעורה' תיבות כפסוק' לך נדך
ליתן' ואכנעוה כפת כשת ברכה' ועוד
בגדל' תמות טעשו כפת' לא תחרוש'
לא תורע בלאים' לקט סכנה טלה לא
תחוסה' תרומה' ועשור ראשון' וסני'
וחלה ואללת וזכרת' היום ברכת מן'
וכן כתיב לך לך לפני' פירוש ואללת
נשבעת וזכרת כתי' שאמר ליהנות מן
העולם הזה בלא ברכה שאמר לוי' הארץ
ותלוזה' אבל לאחר סביב היא עשלו
סכארה והארץ כתי' לבנואלס וזהו אשרת
לוי' יי אתה טוכתי כל עלך' סכיון
שהודתי לוי' חין הטובה משלך' ואללת
בנימטר זהו ככיות' תחסר ג' לא תחסר
כל בה' וכפחת השקן לא תחסר' ובען
רשעים תחסר' ארבעי טזה באחר בלרן
הנדיקוי בכל מקום לא תחסר לחם' סהרו
אלהיך הלך לנרפית וסס אמר לה לא תחסר
חלב הרשעים בכל מקום תחסר להם'
ובתים ארבעה בטעו ובתים טובים תבנה
יובתים תלואס כל טוב' וחמדו סדות
ונולו ובתים נכשו' ובתים חלון אדם'
אח תשמור מנותיו תנא כתים תלואס כל
טוב' ובתים טובים תבנה' אבל חס רם
לכרך ותגוול סדות ובתים' או ובתי חלון
אדם' לא תחסר תני' על ריש' לומר שהיא
ראש עפרות תכל' ואללת וסכנת וסמך
ליה לא תשכח' סגריך להזכיר יום המיתה
בכרכת החון ולכן תקנו הטוב והמטיב
על הרוב ביתר שניתנו לקבורה' ובקרך
ובאקר ירכין וכסף וזהב' סמך כסף וזהב
לכאן' לומר לך הרובה טיעשור יעסוק
בכבהת דקה' ומכל מקום כתיב ירכין
חסר וו לומר שאל טרעה כסדות אחרות
ככסוי מתמטטין' כחש סרף עקרב
ונשאון' בנימטרוה ככסדים ככסס
במקדון וכשעיר: כגוים' כגוים אשר יי'
מאביד חס לא כיה כגוים' ויקטירו סס
כגוים מדה כגוד מדה ככסיל ויקטירו
סס כגוים ואלמו חס לא כיה כגוים עכ
כגוים אשר יי' מאביד מפניכם כן תאכדון'
הבילאו

הצאן' ובתי טבים תבנה וישבת' אשר פגע בשני' והאנשי טבים לנו' אשר כספי וחבוי לקחת' ומחמדו' ונמס'
גם בתולדת: נחש שרף' מלך בטעם שני שמות נשף ושחלת' נחש שרף' אריות בקר' חיסר ותרתה' ענן
זמס' תורן דרכן: להיטבן ט' חס' בליש הטבה וסימ' במסר רבת' ועבדתם' קמצ' וסימ' נמסר לעיל בסדר
אתרתי: העדת' וחס' וסימ' העדת' בכס היום' והיה אם שכח תשכח' אל תבאו מצרים' ידע תדען כי העדת'
בכם' העד העדת' באגתכם: תשמעון ו' וסימ' נמסר בריש האי סודרא: לכא ט' חס וסימ' נמסר בסדר וחי:

אכלה ה' וסימ' נמסר לעיל בסידרא אחריתו : מלפניך וסימ' נמס' בסדר משפטי : הביאני ד' וסי' בצדקתי הביאני יי' במראות אלהים הביאני הביאני אל בית היין הביאני המלך חדריו : ההרה יג וסימ' נמסר בסדר אלה הדברים וגם בספר שופטים סוף סימן א' : לוחת האבנים ד' וסימ' בעלתי ההרה לקחת לוחת האבנים ויתן יי' אלי את שני לוחת האבנים ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה אין בארון רק :

רשי

אל תאמר בלבבך צדקתי ונסעת הנוס ברמי : לא בצדקתך חתה בל לרעת כי ברסעת הנוס הכי כי יסמיט בלסן אל : נאסב בהר' אין ישיבה אל לשון עכבה : לוחות' לוחת כתיב : ססתיין שונת : נחמפל

אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק : וידעת היום כי יהיה אלהיך הוא העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדותם מהר כאשר דבר יהוה לך : אל תאמר בלבבך בהרף יהוה אלהיך אתם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני יהוה לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך : לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה יהוה אלהיך מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע יהוה לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב : וידעת כי לא בצדקתך יהוה אלהיך נתן לך את הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עסקשה ערף אתה : זכר אל תשכח את אשר הקצפת את יהוה אלהיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם יהוה : ובחרב הקצפתם את יהוה ויתאנף יהוה בכם ל להשמיד אתכם : בעלתי ההרה לקחת לוחת האבנים לוחת הברית אשר כרת יהוה עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי : ויתן יהוה אלי את שני לוחת האבנים כתבים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר יהוה עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל : ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן יהוה אלי את שני לוחת לוחת האבנים לחות הברית : ויאמר יהוה אלי קוטר מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת מצרים סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם מסכה : ויאמר יהוה אלי לאמר ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא : הרף ממני ואשמידם ואמחה את שמם מתחת השמים ואעשה אותך לגוי

די את ידעת ואת שמעת מן יכול למימק קדם בני נברא : ותדע יומא דין ארי' אלהיך הוא העבר קדמך מימריה אש אכלה הוא ישיצנון והוא יתברנון קדמך ויתריכנון ויתוכרנון בפריע כמא דימלל יי' לך : לא תימר בלבבך בדיתכר יי' אלהיך ויתנון מן קדמך למימר בזכותי אעלני יי' למירת ית ארעה הרג ובחובי עממיא האלין יי' מתריכנון מן קדמך : לא בזכותך ובקשיות לבך את עלל למירת ית ארעהוון ארי בחובי עממיא האלין יי' אלהיך מתריכנון מן קדמך ובדיל לקימא יתפתגמא די קים יי' לאכהתך לאברהם ל ליצחק וליעקב : ותידע ארי לא בזכותך יי' אלהיך ירהיב לך ית ארעה טבתא הרג למירתה ארי עם קשיוקרל את : הוידכיר לא הנשי ית דארנומא קדם יי' אלהיך במדברא למן יומא די נפקתא מארעא דמצרים עד מיתוכן עד אתגא הרין מסרבין הויתון קדם יי' ובחורב ארנומא קדם יי' ותקיף רונג דרין בכון לשיצאה יתכון : במסקי לטורא למסב לוחי אבניא לוחי קימא דגור יי' עמכון ויתעברת בטורא ארבעין יממין וארבעין לילון לחמא לא אכלית ומיא לא אשתיתי : ויהי יי' לי ית תרין לוחי אבניא כתיבין באצבעא דיי ועליהון ככל פתגמיא דימלל יי' עמכון בטורא כגו אשתא ביומא דקהלא ויהוה מסוף ארבעין יממין וארבעין לילון יי' לי ית תרין לוחי אבניא לוחי קימא : ואמר יי' לי קום חזת בפריע מכא ארי תביל עמד די אפקתא מצרים סנו בפריע מן ארעה דפקרתנון עבדו להון מתכא : ואמר יי' לי למימר גלי קדמי ית עמא דרין ויהא עם קשה קרל ה הוא : אנח בעותך מן קדמי ואישיצנון ואמתי ית שמהון מ מתחורת שמיא ואעביד יתך לעם

אבן עזרא

אש חוכלה במהירות על כן חל מהר ללמד למן היום נוסף וכן רבים : במדבר אחר שנכסעו מחורב : באכבע מפורס : מקץ סוף חו תחלת הארבעים והנה הרעה כי ביום שנתנו הלוחות למשה נעשה העגל : נחמפל

בעל הטורים

הביאני ד' כנס כצדקתי הביאני יי' במראות אלהים הביאני אל ארץ ישראל הביאני אל בית היין הביאני המלך חדריו זה סדרו חזק ראתה ספחה על הים מה שלא ראה יחזקאל : וזה במראות אלהים הביאני סגולה היו כביאיו וכו' למראה וכן בחתן תורה הביאני אל בית היין פי' לפני הר סיני ונתן לי התורה שנדרשת כסגולה פנים הביאני חדריו והראני כשמים ושמיה שמי' את אשר הקצפת לא כפלה לוח קסף אחר קסף ואשב בהר בני לתלמודי ועליהם ככל הדברים כתיב זה תלמוד העליות מעברים פירוש מהעור נוסף וכל מקום אומר מלך מערים פירוש מכל הארץ ואשכנש

ואשמידם ואמחה את שמם מתחת השמים ואעשה אותך לגוי

לחות ב' כתיב כן וסימ' ויהי מקץ ארבעים יום תנינא דפסו' ויכתבם על שני לוחת האבנים : סימן לוחת ה' כתיב כן וסי' נמסר בסדר ואתתנון וכל נביאים וכתו' לוחת כתיב חס' וי' קדם במא חס' דחס' ויפתח על הלחת ירותיה : ואשב ה' וסימ' בעלתי ההרה ויקס' את דברו' ותכרו דדה' ואבא אל הגולה תל ב' בפסוק קדם דפסו' כתיב ואשר : הרף וסימ' בסדר רבתי :

ואתנפל זהו שאמר ועתה העלה אל יי' וטעם ואתנפל על פניו חרצה: גם בשם הרי"ה כי כבר התפלל בעדם בהיותם על הים והעד מה תצחק אלי ועוד ויצחק אל יי' ויורהו יי' עץ: ואת חטאתכם נקרא העגל חטאת על כן הוסיף לבאר ואמר את העגל: ואת לעפר דק כעפר הארץ: וכתבערה יתכן להיותו

שם מקום ולא חנו שם כי אם יום אחד על כן לא הזכירו באלה מסעי והוא אחד משלשים מסעים שנסעו מהר סיני עד קברות התורה כאשר פירשתי וטעם לחבר תבערה עם מסה כי היו העם מתאונני כמו יונסי נטע והזכיר תבערה קודם מסה כי במסה לא חירע להם כלום ויש חומרים כי בא עמלק בעבור שנסו השם ועל כן הזכיר בעירת השם בהם וזנוב בעמלק ונמכת המתחיים הזכיר בתחלה הקשה יש חומרים כי תבערה היא מסה כמו מרחש שניר ונחרמן והנכון מה ספירשתי: לא האמתם בלב ולא סמעתם במעשה וטעם לבאר התכלה שהתכלל: עמך

תקוף ופני מנהון: ואתפניתי ונחתית מן טורא וטורא בער באשתא ותרון לוחי קיסא על תרון ידיו וחות והא חבתון קדם יי' אלהכון עבדתון לכוני ענל מתא סטיתון בפרע מן אורחא די פקיד יי' יתכון: ואחרית בתרון לוחיא ורמיתון מעל תרתין ידיו ותברתון לעיניכון: ואשתטחית קדם יי' ברבדמיתא ארבעין ימין וארבעין לילון ל לחמא לא אכלית ומא לא שתיתי על כל חובתכון די חבתון למעבר דביש קדם יי' לארנא קדמיהו: ארי דחילת מן קדם רנא וחמתא די רנא יי' עליכון לשיצאה יתכון וקביל יי' צלותי אף בזמא הייא: ועל אהרן יהוה רנא מן קדם יי' לחדא ל לשיצויתיה וצלותי אף על אהרן בערנא ההוא: ויתחובתכון די עבדתון ית ענלא נסיבית ואוקירת יתיה בנורא וקפת יתיה בשופינא יאותעד די יהוה דקיק לעפרא ורמית ית עפרויה לנחלא דנחית מן טורא: ונדלקתא ובנסיתא ובקברי דמשאלי מרנאון הויתון קדם יי' וכד שלח יי' יתכון מרקם ביאה למיטר סקו ואחסינו ית ארעא די יחכית לכוני וסדכתון על גזירת ממרא בני אלהכון ולא הימנתון ליה ולא קבלתון למימריהו: מסרבין הויתון קדם יי' מומא דידעית יתכון: ואשתטחית קדם יי' ית ארבעין ימין וית ארבעין לילון די אשתטחית ארי אמר יי' לשצאה יתכון: וצלותי קדם יי' ואמרת יי' אלהים לא תחבל עמך: ואחסנתך די פרקתא בתוקפך די אפקתא ממצרים בידא תקיפא: אדבר לעבדך לאברהם ליצחק וליעקב לא התפני לקשיות עמא דרון לחוביהון ולחטאיהון: דלמא יימרון דירי ארעא די אפקתנא מתמן מדלית יוכלא קדם יי' לאעלותהון לארעא די מלל להון ומדסני יתהון א אפיקון לקטלותהון במדברא:

ורב ה' קמצן וסימ' במסר רבת: ירודי כב וסימ' מצוין במס' רבת: ירתי ד' חס' וסימ' כי ירתי בפני האף והחמה העבר הרפתי אשר ירתי ואשר ירתי יבא לי ירתי כל עצבתי: האף ג' קפץ וסימ' כי ירתי מפני האף כי גדול האף והחמה מה דרירי האף הגדול: לעפר ג' וסימ' עד אשר דק לעפר וישרף עצום ורב כמנו: ואפן וארד מן יהרהר וההר בער באש ושני לוחת הברית על שתי ידי: וארא והנה חטאתם ליהוה אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה סרתם מהר מן הדרך אשר צוה יהוה אתכם: ואתפש בשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ו ואשברם לעיניכם: ואתנפל לפני יהוה כראשנה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל חטאתכם אשר חטאתם לעשות הרע בעיני יהוה להכעיסו: כי ירתי בפני האף והחמה אשר קצף יהוה עליכם להשמיר אתכם וישמע יהוה אלי גם בפעם ההוא: ובאהרן התאנף יהוה מאד להשמירו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא: ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרף אתו באש ואכת אתו טחון היטב עד אשר דק לעפר ו ואשלך את עפרו אל הנהל הירד מן ההר: ובתבערה ובכסה ובקברת התאווה מקצפים הייתם את יהוה: ובשלח יהוה אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם ותמרו את פי יהוה אלהיכם ולא האמתם לו ולא שמעתם בקלו: ממרים הייתם עם יהוה מיום דעתי אתכם: ואתנפל לפני יהוה את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלתי כי אמר יהוה להשמיר אתכם: ואתפלל אל יהוה ואמר אדני יהוה אל תשחת עמך ונחלתך אשר פדת בגדלך אשר הוצאת מצרים ביד חזקה: וזכר לעבדך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו: פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבלי יכלת יהוה להביאם אל הארץ אשר דבר להם ומשנאתו אותם הוציאם להמתם במדבר:

ואתנפל כראשונה ארבעים יום / שנאמר ועתה העלה אל יי' חולי הכפרה בחותה עלייה עבדתי ארבעים נמצאו כלים בעשרים ותעשה כחב שהוא עלה בסמנה עשר בתמונו בו ביום נתרצה לישראל ואמר לו למטה פסל לך שני לוחות עשה עוד ארבעים יום נמצאו כלים ביום הכפורים בו ביום נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה וחמ' לו למטה כלחתי כדברך לכך הוקבע לנחילה ולכליה ומנח שנתרצה ברצון שלם שנאמר בארבעים של לוחות אחרונות וחכמי עמודתי כהר כימים הראשונים מה הראשונים ברצון אף אחרונים ברצון אמור מעתה אמצעיים היו בכעס: ובאהרן התאקף יי' לפי ששמע לכו: להשמירו זה כליו ביום וכן הוא אמר ואשמיד פניו יומעל: ואתפלל גם בעד אהרן והעולה תפלתו לכפר מחצה ומתו סניס ונשחרו ה השנים: טחון לטון הווה כמו הלך וכלות מולאכט בלעז: ואתנפל וגו' חלו הן עבדך החמורי למעלה וכפלן כאן לפי שכתו כאן סדר תפלתו סגל יי' אלהים אל תשחת עמך וגו': בעת

מקצפים ל' וכל סיוון קדם ותלית דפרט ממרי הייתם עם יי' עניית עקבנים

כה את ארבעים ל' והוא חד מן א' זונין מן כ' כפסו חד את וחד ואת

מ ככ ל טהון כתי ל אלמי דעית בגליל

בעל הטורים

ואשכח ספר יוד ספרותי הדברו מהם יורתי ל' כי יורתי מפני האף והחמה העבר חרפתי אשר יורתי: ואשר יורתי יבא לי יורתי כל עבדותי ידעתי כי לא תנקי: יורתי עפני האף והחמה והתפללתי שבעבור חרפתי מן ואמרתי האף וכו' ואשר יורתי יבא לי יי' ליגדתי: כי אעפוי ששמעת תפלתו על ישראל לא תנקי ונתמתי במדבר ולא אכנס לארץ לעפר: בחקיות אשר דק לעפר וידק לעפר: דק לעפר בלשונה כשנער העו והינו דלחתי כעו מסר וזורה לרוח ממרים הייתם הפסוק מתחיל במס' ומסיים כחם גכ לוח לך סבל מ סנה שהייתם במדבר הייתם עמרים: ארני יהוה אל תשחת: תלדני עד ובזרועך הנטויה שהוא סוף תפלה לחתובי סמאל חן לבני ושמע תפלתו: וזה כורא כיב כפתיס כונ דתיב:

מסרה

את דבמות יוצא האשרה מבית יי' וא' ורעפר מות תשפתני: כמרי כם קדם קטנה היא אהת באלפא ביתא דאותיות קטנות וסימ' נמסר בריש ספר ויקרא: את ארבעים וגומר חד מן יא זונין מן כ' בפסוק וז' את וחד ואת וסימ' נמסר בסדר ויקהל: אדני יי' ח' כתובין כן וסימ' נמסר לעיל בריש סידרא ארתית:

בעת ההיא / לסוף הרבעים יום נהרצה לי ואמר לי פסל לך ואחר כך ועשית ארון

עמך ונחלתך / בענו חבותם / וטעם הם עמך ידוע כי הם עמך בעבור שהוצאתם

היה וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה וזהו שטעם בכלל לא יבא למלחמה אלא בימי עלי ובעשנו עליו וכטב: וכי ישראל כסעו מ מבחרות בני יעקב מ מוסרה / מה ענין זה לכאן ועוד וכי מבחרו בני יעקב כסעו למוסר ואלה ממוסרות באו לבני יעקב כסחא ויסעו ממוסרות וגו' ועוד שם מת אהרן והלא בהר ההר מת אה ו נחשוב ותמצא שמה מסעות ממוסרת להר ההר אלא חף זו מן התוכחה ועוד עשיתם זאת כעמית אהרן ב בהר ההר לסוף ח חרבעי שנה וכסתלקו ענני כבוד ירחתם לכם ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למכרים וחזרתם ל לחמורכס שמה מ מסעות עד בני יעקב ומוסר למוסרה שם כ כלחמו לכם בני לוי והרגו מוס וחתם מ מהם על שהחזיר אתכם בדרך חזרתכם ומסס חזרתם הנדגד' הוא חור הנדגד: ומן הנדגד וגו' ובמוסרה עשיתם אכל כבוד על מיתתו של אהרן ש סגרו לכם זאת ונדמו לכם כאילו מת שם נסמך משה תוכחה זו לטיבך הלוחות לומר שקשה מיתתן של צדיקים לבני הקב"ה כיום שנתתברו בו הלוחות ולהודיעך ש שהוקם לו מה שנתנו ראש לפרוש ממנו כ כיו' שעשו בו את הענל: בעת ההיא הבדיל יי' וגו' / מוסב לענין הראשון: בעת ההיא / בשנה הראשונה ל לכאתכם ממוסרים ו נטעיתם בענל ובני לוי לא טענו הבדילס ה המקום מכם וסמך מקרא זה לחזרת בני יעקב לומר שאף בו לא העו בני לוי אלא עמדתי בהר / לקבל לחות האחרונות ולפי שלא פירש למעלה כמה עמד בהר בעלייה אחרונה זו חזר והתחיל בה: לשאת ארון הלוי: לעמוד לשרתו ולכרך בשמו / הכהנים והוא נשיאות כפים: על כן לא היה ללוי חלק / לפי שהובדלו לעבודת מזבח ואינן פנויים לחרוש ולדונו: " הוא נחלתו / נוטל כרם מווימן מבית המזלך: כימים הראשונים / של לחות הראשונות מה הם כרצון חף אלו כרצון אכל האמצעיים שעמדתי שם להתפלל עליכם ה' כטעם: ויאמר יי' אלי וגו' / חף על פי שסרתם מאחרי ותעיתם בענל אמר לי לך נחה את העם וגו': עתה

והם עמך ונחלתך אשר הוצאת בכחך הגדל ובזרעך הנטויה: פ בעת ההוא אמר יהוה אלי פסל לך שני לוחות אבנים כראשנים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ: ואתב על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשנים אשר שברת ושמתם בארון: ואעש ארון עצי שטים ואפסל שני לוחות אבנים כראשנים ואעל ההרה ושני הלחת בידי: וכתב על הלחת במכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דבר יהוה אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ותנם יהוה אלי: ואפן וארד מן ההר ואשם את הלחת בארון אשר עשית ויהיו שם כאשר צוני יהוה: ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקב מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכהן אלעזר בנו תחתיו: משש נסעו הגרנדה ומן הגרנדה יטבתה ארץ נחל מים: בעת ההוא הבדיל יהוה את שבת הלוי לשאת את ארון ברית יהוה לעמד לפני יהוה לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה: על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו יהוה הוא נחלתו כאשר דבר יהוה אליה לוי: ואנכי עמדתי בהר כימים הראשנים ארבעים יום וארבעים לילה וישמע יהוה אלי גם בפעם ההוא לא אבה יהוה השחיתך: ויאמר יהוה אלי קום לך למסע לפני העם

ואנון עמך ואחסנתך די אפקתא בחילך רבא ובזרעך מרמכא: בעדנא ההוא אמר יי' לי פסל לך תרין לוחות אבנים כקדמאי וסק לקדמי לטורא ותעביד לך ארונא דאעא: ואתב על לוחות ית פתגמאי די הווי על לוחות קדמאי די תברתא ותשוינון בארונא: ועבדית ארונא דאעא שטיין ופסלות תרין לוחות אבנים כקדמאי וס וסליקית לטורא ותרין לוחות בידי: וכתב על לוחות במכתב קדמאי ית עשרת פתגמין די מלל יי' עמכון בטורא מנו אשתא ביומא דקהלא ויהבנון יי' לי ואתפנית ונרתית מן טורא ו שוית ית לוחות בארונא די עבדית והווי תמן כמא דפקדני יי' ובני ישראל נטלו מבארות בני יעקב למוסרה תמן מית אהרן ואתקבר תמן ועמש אלעזר ברית תחותיהו: מתמן נטלו לגרנוד ומן גרנוד לטבת ארעא נגרא נחל מים: בעדנא ההוא אפריש יי' ית שבטא דלוי למטל ית ארון קימא די למקם קדם יי' לשמשותיה ולברכא ב בשמיה עד יומא דהין: על כן לא הוה ללוי חלק ואחסנתא עם אחוהו מתן די יתב ליה יי' אנון אחסנתיה במא די מלל יי' אלהך ליה: ואנא הוית קאם בטורא כיומאי קדמאי ארבעין ימין וארבעין לילן וקבל יי' צלותי אף בזמנא ההיא לא אבא יי' לחבלותך: ואמר יי' לי קום אזיל למטול קדם עמך

ארן / ונססר גם בסדר כי תשא: שברת כל ליש פתח: ושמתם ב' וסמ' וימתם שר מקנה על אשר לוי בארון: ואשם ה' חס' וסמ' ואשם הנזם על אפה והצפרים / ואשם את הלחת בארון אשר עשית / ואשם שם מקום לארון דמלכים / ואשם השק על מתני / ואשם דברי בפק / ונססר גם בסדר חיי: ולברך ד' וס' בעת ההיא הבדיל יי' את שבט הלוי / ונשו הכהנים בני לוי / יפתח יי' לך את אוצרו הטוב / ובני עמרם אהרן ומשה: ואנכי ט' רפ' וסמ' במסר רבת: כימים ד' דנשים וס' נססר בסדר דברים: לא אבה ג' וסמ' לא אבה יי' השחיתך / לא אבה יבמי / וישראל לא אבה לי:

כי היה נר לנו כי ויטכון כבוד יי' דבק עם הכבוד שראו הזקנים ולא כדע מתי עלה משה כי היה נראה בדרכ הפסס כי משה לא נתענה כי חס שמונים יום כי פירוש חכני עמדתי בהר כימים הראשונים הוא שני והטעם כאשר עמדתי בהר חיתם ה הארבעים יום שמע יי' חלו ואמר לך למכע וזהו לך נחה את העם והנה יהיה ארון עץ בצנוי והוא הארון שעשה בכלל: והעם ארון / בצנוי ויהיה פי ויקהל משה וכבר הקהל משה וכבר הרחיףך רבים כן וכל זה בעבור שחל ויהי שם כאשר צוני יי' והווי נחת אל הארון את העדו גם יתכן להי' פירושו על ועשית לך ארון עץ והקבלה תכנח: ובני ישראל כסעו מבחרות בני יעקב מוסרה / ככנס זה הכסוק במקום הזה בעבור שחמרו ואתכלל גם בעד אהרן בעת ה ההיא ואמר כי לא מת אהרן רק בשנת הארבעים והעד שכן פירושו שחמ' בעת ההיא הבדיל יי' את שבט לוי וזה היה בהר סיני כאשר פירשתי בכלשת וידבר וקדמונינו חמרו שכסעו לחמוד וזהו נעשה במלת שם מת אהרן ויקבר שם ורב יחזק אבן ניהא זל הספרדי פי' שם כיון אז וכמוהו משם דועה ואין צורך רק לפי דעתי כי מ מבחרו בני יעקב חכנו בני יעקב גם מוסרה חכנו מוסרות רק קדם יקרא בחרות בני יעקב ושם מדבר הר ההר מוסרה ורבים כן הלא תראה הכתוב חמרו מדבר שוד ובכסוק אחר מדבר חיתם משם נסעו הנדגדה חכנו חור הנדגד רק הוא שם כלל כלמינה גם כונן ואובו ויטבתה הוא המקום הנקרא בהר כי כן כתוב ומסס בהרה וזה טעם חרץ כחלי מים כי במשענותם כרו הנדיבים ויבאו המים וזה הכסוק שהוא ומסס נסעו ה הנדגדה דבק עם ויכהן אלמר והנה פירשתי לך כי ישראל לא הקריבו זבחים אחר נסעם ויהי סיני ויתכן שהקריבום בבית אל כלמונה וכוונן והיתה תחלת כהונת אלמר ככהונה גדולה באותם המקומות בראש השנה ושמש במקום הנקרא בהר ב ביום הכפורים והנה הפי' כן ויכהן אלמר כאשר נסעו אל מקום פלוני ולמה כהן אלמר כי השם הבדיל בעת עבוד הענל את שבט הלוי לשאת את הארון לעמוד לפני השם: לשרתו / בני לוי עם בני אהרן: ולברך בשמו / כי אלמר היה נושא את כפיו: " הוא נחלתו / כטעם " מנת חלקי וכו' וזו היא עבודת השם בלמוד דרכיו: ואנכי עמדתי בהר / פירשתי: למכע' שם הפועל: ויבחר

בעל הטורים

ובני ישראל כסעו מבחרות בני יעקב מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכהן אלעזר בנו תחתיו: משש נסעו הגרנדה ומן הגרנדה יטבתה ארץ נחל מים: בעת ההוא הבדיל יהוה את שבת הלוי לשאת את ארון ברית יהוה לעמד לפני יהוה לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה: על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו יהוה הוא נחלתו כאשר דבר יהוה אליה לוי: ואנכי עמדתי בהר כימים הראשנים ארבעים יום וארבעים לילה וישמע יהוה אלי גם בפעם ההוא לא אבה יהוה השחיתך: ויאמר יהוה אלי קום לך למסע לפני העם

יוד

ספר דברים יא רשי

וסרתם לפרוש מן התורה ומתוך כך ועבדתם אלהים אחרים שכיון שאלו פורש מן התורה הולך ומדבק בעו' וכן עוד חומר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת יי' לומר כך עבוד וגו' ומי חמר לו כן אלא כיון שאני מוגרש מלעסק בתור' הייתי קרוב לעבד אלהים אחרים: אלהים אחרים: שהם אחרים לעבודתם כועק אליו וחינו עוננו כמזבח עשוי לו ככסרי: את יבולה' אף מה שאתה מובילה כענין שנחמר זרעתם הרבה והבא מעט: ואלהבתם מהרה' עלכל שאר הייסורי הגלה אתכם מן האדמה שגרמה לכם לחטא משל למלך שפולח בנו לבית המשתה והיה יופט ומפקדו אל תאכל יותר מדרך שתבא כקי לבייתך ולא השגיח הבן ההוא חכל ושתה יותר מכרכו והקיה וטקף את כל בני המסבי'

אבן עזרא

בעל הטורים

וכתבתם ע' עונו' ויבולה' כירשתיו: ואלהבתם מהרה' ליען יבנה' וסמך ליה' מעל' שגלו ממנה כחובדים ברעב אחר ימי המנוח לא יבא' החשית אל בתיכם' והייתם ליה אש שמיר' תשמרון על סבי' סומך יי' גוף על' יד ימין' על הארץ' ט' פתחו' על הארץ' בזה הספר' כנגד' פ' טעמים' שנטלו' חלק מעבר לירקן' כי אש סמר בנימ' תורה' כל המקום' אש תדרוך' ויהושע כל מקום' חסר הא' והיה' סמנים לא הירש' יהושע' ומוראכם' ב' ספקכם' ומוראכם' יתן יי' אלהיכם' ומוראכם' ומתכבד' יהיה על כל חית' הארץ' כשנכחו ישראל' יהיה מוראם אף על חית' הארץ' כדכתיב' ונשכלתי חיה רעה' מן הארץ' יענין סל' ליתות השמים ונער' קטן כזה כס':

ראה

לכל אחד ידבר: את הברכה אשר תשמעו: כי ב' בשמעכם הנה אתם מבורכים והברכה תוספת טובה והקללה מנרעת והוא מגזרת קלה:

ראה אנכי

אמר לשון יחיד' ופי' ראה' איך לכל אחד ואחד' ונת' ליהושע' אחר' ראה אנכי והיה' לכך את ישראל' כשעברו את הירדן' וי' מפרשים לפי' סקולות וברכת' ש' סקולות תורה כל' באמתו כלשון יחיד' דא ראה אנכי' ראה עשרת הדברות' שפתח בהכניו ותיקיים' אותם כי כל המצוות' כאלו נהי' דא' ראה אנכי פי' מנני' תראו וכן תעשו דא' ראה לשון יחיד' לפניכם לשון רבים' והינו דלמדין כיצד סדר המשנה' משה' שונה ליהרון פקדו' ואלו נכנסו בני ישראל' ב' דא לעיל כתיב לכם' וסמך ליה ראה אנכי ונתן לפניהם היום' ברכה' כלומר לכם אינו אומר שתכירו כל' דא ראה כיהושע' גורל עם חבירו מכה' הגורלות והתק' סל' יכרור חבירו חלק' היפה' אכל אתה ראה הגורלות וראה החלקים וברכת' בחיים' וזהו אתה תומך גורלי' שאתה תומך כידו ליתך על גורל טוב' ולכרור אותו' את הברכה' ככרכות אתה את לשון רבים' כי לא נפל דבר אחד מכל דבריו טוב' ונקללה לא אמר את' אלא ונקללה' דא את הברכה' מאלף ועדתיו' מאס בחקותיו עד' קוממו' ונקללה מו' ועד' הא' מואס לא תשמעו עד ביד תשה' קללה אחר' אם לא תשמעו' ובכרעה אחר' אשר תשמעו ולא' אחר' אם בלשון ספק ואל' אשיראל' אשרי של אשרי אדם שומע' ליי' את הברך אשר תשמעו' ע' תורה שזמו' התור' יבואו הכרוב' הלא'

והארמה ג' וסימ' והארמה לא תשם' והארמה תשאה שממה: הטבה ג' חס' וסימ' ואבדתם מהרה' וברכת את יי' אלהיך' ועשית הישר והטוב: כימי השמים לו חוד כימי שמים' ואינון ו' זוגן דשמים וחרא מלה חד לא נסיב הא' וחוד נסיב הא' ולית דכוו' וסימ' במסר' רבת': מצוה אתכם

ותסתון ותפלהון לשעות עממי' ותסדרון להון: ויתקוף רונא' דיי' בכון ויחוד ית שמאי ולא יהי' מטרא וארעא לא תתן ית על לתה' ותיבדון בפריע מעל ארעא טבתא דיי' יהיב לבון: ותשוון ית פתגמי' אלון על לבבון ועל נפשכון ו ותקטרון יתהון לארת על ידכון ויהון לתפלין בין עיניכון: ותלפון יתהון ית בניכון למללא' בהון במיתבך בביתך ובמדיבך באורחא ובמשכבך ובמקיבך: ותכתבונן על מזוזין ותקבעונן' בס פיריתך ובתריעך: בריל דיוסגון וימיכון וימי בניכון על ארעא דיי' קים יי' לאכהתכון למתן להון ביומי שמאי על ארעא' ארי אמ' מט' תטרון ית' כל תפקידתא היא דיי' אנא מפקד יתכון למעבדה למרחס ית יי' א' אלהתכון למדיבך בכל' אורחך' דריתקונן קדמוהי ולא אתקרבא' לרחלתיה: ויתריך יי' ית כל' עממי' האלון מן קדמיון ו ותרתון עממין וברבון ותקפין מנכון: פל אתרא דיי' תרדך פריסר' רגליכון ביה דיי' לבון יהי' מן מדיבך ולבנן מן נהרא י נהרא פרת ועד ימא ברתא יהי' ת תחומיכון: לא יתעתר אנש קדמיכון דחלתכון ואיפתכון י יתן יי' אלהתכון על אפי כל ארעא' דיי' תרדכון ביה במא די מלל' לבון:

וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם: וחרה אף יהוה בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והארמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר יתן לכם: ושכתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם: ולמדתם אתם את בניכם לדבר בס בשבתך בביתך ובכלתך בדרך ובשכבך ו ובקומך: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך: למען ירבו ימיכם וימי בניכם על הארמה אשר נשבע יהוה לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ: כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה לאהבה את יהוה אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו: והוריש יהוה את כל הגוים הגדלים ועצמים מכם: כל המקום אשר תרדך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבלכם: לא יתיצב איש בפניכם פחדכם ומוראכם יתן יהוה אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם:

קיא איק יעלא סימן ותיבות אלף תשמו

פרשה

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה: את הברכה אשר תשמעו אל מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום:

פרשה

חיו די אנא יהב קדמיכון וימא דין ברקן ולוטין ית ברקן אם תקבלון לפקודי' די אלהתכון די אנא מפקד יתכון וימא דין ולוטין:

יא וסימ' במסר' רבת: מלפניכם ג' וסימ' והוריש יי' את כל הגוים האלה' ויי' אלהיכם הוא הדפם' ידעו דתרו' כי לא יוסף יי' מפניכם תניימא דפסו': תרדך ה' חס' וסי' כל המקו' אשר תרדך' ואתה על במותימו תרדך' כל מקום אשר תרדך' אתה תרדך זית' על שחל ופתן תרדך: פחדכם ג' וסי' לא יתיצב איש בפניכם ג' גם אני בארכם' בבא כשאה פחדכם: אנכי נתן ו' וסימ' במסר' רבת: מצוה יי' אלהיכם ג' וסימ' נסמ' בסר' פקודי':

יא וסימ' במסר' רבת: מלפניכם ג' וסימ' והוריש יי' את כל הגוים האלה' ויי' אלהיכם הוא הדפם' ידעו דתרו' כי לא יוסף יי' מפניכם תניימא דפסו': תרדך ה' חס' וסי' כל המקו' אשר תרדך' ואתה על במותימו תרדך' כל מקום אשר תרדך' אתה תרדך זית' על שחל ופתן תרדך: פחדכם ג' וסי' לא יתיצב איש בפניכם ג' גם אני בארכם' בבא כשאה פחדכם: אנכי נתן ו' וסימ' במסר' רבת: מצוה יי' אלהיכם ג' וסימ' נסמ' בסר' פקודי':

תלמוד לומר לא יתיצב מכל מקום חס כן מה תלמוד לומר חס חס' כעונ מלך הבטן: פחדכם ומוראכם' והלא פחד הוא מורא אלא פחדכם על הרחוקים: פחד' לשון בעינת פתאום' מורא לשון דאנה מימיס רבים: כאשר דבר לכם' והיכן דובר את אימתי השלח לפניך וגו':

ראה

אנכי ברכה וקללה' האמונות בהר גרויס ובהר עיבל: את הברכה' על מנת אשר תשמעו: חסלת והיה עקב

מהרה' סימן חלף' כמעט עשה' ואלהבת' עברה כמעט' רכיע מהרה' יהושע ואלהבת' מהרה כוקף' מהרה וסי' ארון יוסע' ומערתו' עועד'

כימי השמים' ל' וי' כימי' טעמי וליבון' ז' זוגן השמים' וחדל עלה' סד השמים' וחד טעמי'

מן הדרך אשר חנני מצוה אתכם היום ללכת וכו' הא למדת כל העובד ע"י הדי הוא סר מכל הדרך שנצטוו ישראל מכהן חמרו המורה בע"כ כנפסר בכל התורה כולה ונתת את הברכה כתרונות מברכה את המברכים על הד גריות כלפי הד גריות הוכיח פניהם ופתחו בברכה ברוך ה' אלהי ישראל לא יעשה פסל ומסכה וכו' כל הארצות שבפרשה חמרו תחלה בלשון ברוך ואחר כך הפכו פניהם כלפי הד עיבל ופתחו בקללה: הלא המה נתן בהן סימן: אחרי אשר העבדת הירדן הרבה והלאה למרחוק והו' לשון אחרי כל מקום שבחמר אחרי מופלג הוא: דרך מבח השמים להלן מן הירדן לכד מערב וטעם היקרה מוכיח שהם שני דברים שנקדו בשני טעמים אחרי נקוד בפסוק ודרך נקוד במשפל והוא דגש ואם היה אחרי דרך דבור אחר היה נקוד אחרי במפרת בשופר הדרך ודרך דפה: מול הגלגל רחוק מן הגלגל: אלוני מורה שם הוא שכ' עד מקום שם עד חלון מורה: כי אתם עובדים את הירדן וכו' נסים של ירדן יהיו סימן בידכם ש שתבולו ומירשו את הארץ: אבד תאבדון אבד ואחר כך תאבדון מכהן לעוקר ע"י שדרך לשרש א חמריה: את כל המקומות אשר עבדו שם וכו' ומה תאבדון מהם את אלהים אשר על ההר: מובח' של חכני הרבה: מוכה' של חבן אחת והיא בימים ששנינו במסכה חבן שחב' מתחלתה לבימים: אחרת: חילן הכעבד: ואבדתם את שמים: לכנות להם שם לנכחי בית בליח קודן לה בית כריח עין כל עין קין: לא תעשון כן להקטיר לשמים בכל מקום כי אם במקום אשר יבחר דבר אחר ונתתם את מובחותם ואבדתם את שמים: לא תעשון כן אזהרה למוחק את השם ולנותן חבן מן המובח או מן העורה חמ' ר' יסמעל וכי תעלה על דעתך שישראל כותצין את המובחות הלא שלא תעשו כמעשה ויגרמו עונותיכם למקדש א חבותיכם שיתחרכו: לסכנו תדרשו: זה משכן סילה: ובחיים' שלמים של חובה:

אבן עזרא

ונתת את הברכה כתרונות מברכה את המברכים על הד גריות כלפי הד גריות הוכיח פניהם ופתחו בברכה ברוך ה' אלהי ישראל לא יעשה פסל ומסכה וכו' כל הארצות שבפרשה חמרו תחלה בלשון ברוך ואחר כך הפכו פניהם כלפי הד עיבל ופתחו בקללה: הלא המה נתן בהן סימן: אחרי אשר העבדת הירדן הרבה והלאה למרחוק והו' לשון אחרי כל מקום שבחמר אחרי מופלג הוא: דרך מבח השמים להלן מן הירדן לכד מערב וטעם היקרה מוכיח שהם שני דברים שנקדו בשני טעמים אחרי נקוד בפסוק ודרך נקוד במשפל והוא דגש ואם היה אחרי דרך דבור אחר היה נקוד אחרי במפרת בשופר הדרך ודרך דפה: מול הגלגל רחוק מן הגלגל: אלוני מורה שם הוא שכ' עד מקום שם עד חלון מורה: כי אתם עובדים את הירדן וכו' נסים של ירדן יהיו סימן בידכם ש שתבולו ומירשו את הארץ: אבד תאבדון אבד ואחר כך תאבדון מכהן לעוקר ע"י שדרך לשרש א חמריה: את כל המקומות אשר עבדו שם וכו' ומה תאבדון מהם את אלהים אשר על ההר: מובח' של חכני הרבה: מוכה' של חבן אחת והיא בימים ששנינו במסכה חבן שחב' מתחלתה לבימים: אחרת: חילן הכעבד: ואבדתם את שמים: לכנות להם שם לנכחי בית בליח קודן לה בית כריח עין כל עין קין: לא תעשון כן להקטיר לשמים בכל מקום כי אם במקום אשר יבחר דבר אחר ונתתם את מובחותם ואבדתם את שמים: לא תעשון כן אזהרה למוחק את השם ולנותן חבן מן המובח או מן העורה חמ' ר' יסמעל וכי תעלה על דעתך שישראל כותצין את המובחות הלא שלא תעשו כמעשה ויגרמו עונותיכם למקדש א חבותיכם שיתחרכו: לסכנו תדרשו: זה משכן סילה: ובחיים' שלמים של חובה:

בעל הטורים

הלא המה נתן בהן סימן: אחרי אשר העבדת הירדן הרבה והלאה למרחוק והו' לשון אחרי כל מקום שבחמר אחרי מופלג הוא: דרך מבח השמים להלן מן הירדן לכד מערב וטעם היקרה מוכיח שהם שני דברים שנקדו בשני טעמים אחרי נקוד בפסוק ודרך נקוד במשפל והוא דגש ואם היה אחרי דרך דבור אחר היה נקוד אחרי במפרת בשופר הדרך ודרך דפה: מול הגלגל רחוק מן הגלגל: אלוני מורה שם הוא שכ' עד מקום שם עד חלון מורה: כי אתם עובדים את הירדן וכו' נסים של ירדן יהיו סימן בידכם ש שתבולו ומירשו את הארץ: אבד תאבדון אבד ואחר כך תאבדון מכהן לעוקר ע"י שדרך לשרש א חמריה: את כל המקומות אשר עבדו שם וכו' ומה תאבדון מהם את אלהים אשר על ההר: מובח' של חכני הרבה: מוכה' של חבן אחת והיא בימים ששנינו במסכה חבן שחב' מתחלתה לבימים: אחרת: חילן הכעבד: ואבדתם את שמים: לכנות להם שם לנכחי בית בליח קודן לה בית כריח עין כל עין קין: לא תעשון כן להקטיר לשמים בכל מקום כי אם במקום אשר יבחר דבר אחר ונתתם את מובחותם ואבדתם את שמים: לא תעשון כן אזהרה למוחק את השם ולנותן חבן מן המובח או מן העורה חמ' ר' יסמעל וכי תעלה על דעתך שישראל כותצין את המובחות הלא שלא תעשו כמעשה ויגרמו עונותיכם למקדש א חבותיכם שיתחרכו: לסכנו תדרשו: זה משכן סילה: ובחיים' שלמים של חובה:

והקללה אם לא תשמעו אל מצות יהוה אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר ידעתם: והיה כי יביא יהוה אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתתה את הברכה על היר גריות ואת הקללה על הר עיבל: הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני היושב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מרה: כי אתם עובדים את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה: ואת המשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן יהוה אלהי אבותיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם על האדמה: אבד תאבדון הגוים אשר אתם ירשים אתם אלהי אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן: ונתתם את מובחותם ושבדתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא: לא תעשון כן ליהוה אלהיכם: כי אם אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו וביאת שמה: והבאתם שמה על תיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם וזבחת בקרכם וצאנכם: ואכלתם שם לפני יהוה אלהיכם ושמחתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכת יהוה אלהיך: ובחר יי אלהיכם ויהיו היום ועבר אלישע נעשה נא עליית קיר קטנה ועל הארץ אשר אתם מנשאים על אשר יהיה שם הרחוק: והבאתם רפ מלה ודא ותניא שמה וסי' נמסר בסדר וצא:

ולו טין אם לא תקבלון לפקודי יהוה אלהיכם ורתסטון מן ארצה יהוה אלהיכם מפקד יתבון יומי יהוה למדה ברת טעורת עממיא יהוה ידעתון: והיה יהוה יעלכך יי אלהיך לארעה יהוה ית על התפן למירתה ורתתו ית מברכיא על טורא דגריות וית מלטטא על טורא דעיבל: הלא המה אנו בעברא דירדנא אחרוי אורח מעלני שמיא ב בארע פנענא דיתב במישרא לקבל גלגל באסטר משרי מ מורה: ארי אתון עברין ית ירדנא למעל למירת ית ארעה דיי אלהיכון ית לבון ויתרתון יתה ויתבון בה: ורתטרון למעבר ית כל קימייא וית דיניא דיי אגא יתב קדמיכון יומי יהוה: אלון קימייא ודיניא דיי תטרון למעבר בארעה דיי יתב יי אלהי ד דאבתה לך למירתה כל יומי יהוה דיי אתון קימין על ארעה: אבדא תאבדון ית כל אתריא דיי פלחור תפן עממיא דיי אתון ירתין ירתון ית טעורתון על טורא רביא ועל דמתא ותחורת כל אילן עקוף: ותתרעון ית אגוריהון ותתברון ית קמתהון ואשריהון תוקדון בנורה וצלמי טעורתהון תקוצצון ותובדון ית שומקן מן אתרא ההוא: לא תעבדון כרין קדם יי אלהיכון אלהיך לאתרא דיי יתרע יי אלהיכון מפל שבטיכון לאשראה שבנתייה תפן לבית שבנתייה תתבעון וותיהו לתפן: ותיתון לתפן עלותכון ונכסרת קדשיכון וית מעשרתיכון וית אפרשות ידכון ונדריכון ונדבתיכון ובבורי תוריוכון וענכון: וריכלון תפן קדם יי אלהיכון ותחורון בכל אושטות ידכון אתון ואנש בתיכון דיברכך יי אלהיך: לא

טעמים אחרי נקוד בפסוק ודרך נקוד במשפל והוא דגש ואם היה אחרי דרך דבור אחר היה נקוד אחרי במפרת בשופר הדרך ודרך דפה: מול הגלגל רחוק מן הגלגל: אלוני מורה שם הוא שכ' עד מקום שם עד חלון מורה: כי אתם עובדים את הירדן וכו' נסים של ירדן יהיו סימן בידכם ש שתבולו ומירשו את הארץ: אבד תאבדון אבד ואחר כך תאבדון מכהן לעוקר ע"י שדרך לשרש א חמריה: את כל המקומות אשר עבדו שם וכו' ומה תאבדון מהם את אלהים אשר על ההר: מובח' של חכני הרבה: מוכה' של חבן אחת והיא בימים ששנינו במסכה חבן שחב' מתחלתה לבימים: אחרת: חילן הכעבד: ואבדתם את שמים: לכנות להם שם לנכחי בית בליח קודן לה בית כריח עין כל עין קין: לא תעשון כן להקטיר לשמים בכל מקום כי אם במקום אשר יבחר דבר אחר ונתתם את מובחותם ואבדתם את שמים: לא תעשון כן אזהרה למוחק את השם ולנותן חבן מן המובח או מן העורה חמ' ר' יסמעל וכי תעלה על דעתך שישראל כותצין את המובחות הלא שלא תעשו כמעשה ויגרמו עונותיכם למקדש א חבותיכם שיתחרכו: לסכנו תדרשו: זה משכן סילה: ובחיים' שלמים של חובה: מעשרותיכם מעשר בהמה ומעשר שני ללאכול לפני מן החומ' תרומות ידכם' אלון הבכורים שנאמ' בהם ולקח הנהן הטנח מירך: ובכורות בקרכם לתתם לכהן ויקריבו שם: אשר ברכת יי לפי הברכה הבח: לא

נחתם לא תעשו ככל אשר חנכו עושים פה בעבור שהיו כוונתם ממשע אל מסע
נים מי שיקריב עולה במסע שירצה אחר מות אהרן ויש מי שיתן בכור זאבנו ויש
מי שלא יתן כי המצוה תלויה בארץ ואין זאת דעתי רק טעמו שלא היו כולם יראי

נחתם לא תעשו ככל אשר חנכו עושים וגו' מוכח למעלה על כי חתם עוברי את הירדן
וגו' כשתעברו את הירדן מיד מותרים חתם להקריב בבמה כל יד שנה של כיוסם
ומילוק ובבמה לא תקריבו כל מה שחתם מקריבי פה היום במשכן שהוא עמכם
ונמסח והוא כשר להקריב בו חטאות ואשמות נדרים ונדבות וכל בבמה אין

כתו' אל המנוחה שלא יסעו הם
ובניהם וזה טעם נחלה והחמת
שכירוש מנוחה והניח לכם
והנחלה וישבתם בטוח: מבחר
נדרים: מנח' הנדר מן המנוחה

עד עתה ד' וס' ואחר עד עתה: כי לא באתם עד עתה: ועתה קום צא ודבר על לב: ויחן יי' אות ורחם: וכל
שאר קריאה ועד עתה: אל הנחלה כל לשון נחלה על בסי' אל וס' כי לא באתם עד עתה: וישבו אל
נחלתם: למנוחה אל הנחלות: נדריכם ד' וס' מלבד שבתת יי': והיה המקום אשר יבחר: הקם

בעל הטורים

והנה עוד תוספת ושמתם י'
והלוי חייבים חתם לשמתו כי
אין לו נחלה כאשר יש לך'
וטעם לומר כעס שנית בכל מ'
מקום אשר תראה להוציא בשר
תאונה בעבור שהשלמי' הם קדש
ויש כרת על טמא שאכל בשר
קדש אמ' על בשר תאונה הטמא
והטמא: כצני וכאיל: שאינו
קרב על המזבח וחלב הצני
גם חלב החיל מותר והנה חזוק
לדברי רק סמכו על קבלת א'
חבותינו: לאכול בשעריך מעשר
דגך: עם הלוי ידבר גם עם
ישראל במעשר שני על דעת רפ"ס
ובכורות בקרך ובאך עם ה'
הכהנים ידבר כי הלוי גם ה'
הכהנים הם בכלל ישראל כמו
ואכן חתם שידבר עם שני ש'
שכטים וחמי וכן אך פדה תפדה
עם ישראל ידבר והטעם מי שהיה
חייב לבדו וכן לאכול בשעריך
לכני יי' אלהיך תאכלנו מי שהיה
חייב לאכול והמכחשים אמרו
כי הם שנים בכירי האחד בכור
כטר רחס והשני בכור עדר
ואין צורך להשיב על הבלויהם
גם אחרים אמרו כי הבכור
והמעשר יאכל ישראל ואם
היה במקום הנבחר וזה הפך
הכתו' ואמ' כי תאונה לאכול בשר
פי' אם תאונה נפסך לאכול בשר
ונכר הזכי זה להוסיף כי ירחק
ממך המקום וגם זה הכתו' על
מקום שאינו מארץ כנען ומשפטו
כמשפט שעריך: כי

חנכו עושים פה היום
כי בניו הלויים כי
ענת הלויים כוונתם
בכשתעברו הירדן
לא יצאו חומו' לטוב
סו' שם שמה' רוח'
לשני מחיצות חתם
לקדשי הקדשים י'
זאת לקדשי קדשים י'
עלמך בכל מקום
אשר תראה פת'
הכרתל: בכל בני'
אלהי: רצו לאליהו
שיגף עולות כר'
הכרתל: סכט'
בנות שבע' והנה
עם תעלה עולותיך
רית תשע' ט' נדרים
אחת עולה על ה'
הי' רח' עולה חטאת
אשה שלמים עבה
במז' לכוהן יי' ויש'
בכרת' ב' תזבח
ואכלת בשר בכרת'
יי' בכרת' יי'
אלהיך אשר נתן לך'
בני עולת רחיי'
והינו דתקן מי טו'
לו אוכלין מרובין
מכיל עולות מרובין
וזהו תזבח ואכלת
בשר: תזבח דהינו
עולות ואכלת בשר
עולות שלמים הכל'
מרכה לפי כרית יי'
אלהיך אשר נתן לך'
תרימות ידך: ופס'
ל' לפס' כרתמת
ידך היו בכרית יי'

לא תעבדון ככל די אנחנא עבדון
הכנא יומא דין גבר פל דכשר
בעיניה: ארי לא אתיתון עד'
פען לבית ניהא ולא חסנא דין
אלהיך יהב לך: ותעבדון ית'
ירדנא ותירבון בארעא דין
אלהבון מהסין ותבון ויניח לבון
מפל בעל דבביון מסחור סחור
ותיתבון לרוחצון: ויהי אתרא
די יתרעי יי' אלהבון ביה לאשראה
שכנתיה תמן לתמן תיתון ית כל'
די אנא מפקד יתבון עלותבון
ונכסת קרשיון מעשריבון ו
ואפרשות ירכון וכל שפר נדריבון
די תדרון קדם יי': ותחרון קדם
יי' אלהבון אהון ובניבון ובנתיובון
ועבדיובון ואמרתיובון וליואה די
בקריובון ארי לית ליה חולק
ואחסנא עבבון: אסתמר לך
דלמא תסיק עלותך בכל אתרא
די תחזון אלהין באתרא די יתרעי
יי' בחרא משבטך תמן תסיק ע'
עלותך ותמן תעביר כל די אנא
מפקד לך: לחור בכל רעות
נפשך תפוס: ותיכול בשרא כ
בכרתה דין אלהיך דיהיב לך
בכל קרוך מסאבא ודכניא י'
ייכלניה בבשר טבא ואילא י'
לחור דמא לא תיכלון על'
ארעא תשדניה כמיהא:
לית לך רשו למיכל בקרוך
מעשר ענורך חמרך ומשדך ו
ובכורי רתוך וענך וכל נדך
די תדר ונדבתך ואפרשות
ידך: אלהן קדם יי' אלהיך תיכלניה
באתרא די יתרעי יי' אלהיך ביה
את ובך וברתך ועבדך ו

לא תעשו ככל אשר אנחנו עושים
פה היום איש כל הישר בעיניו:
כי לא באתם עד עתה אל המנוחה
ואל הנחלה אשר יהיה אלהיך נתן
לך: ועברתם את הירדן וישבתם
בארץ אשר יהיה אלהיכם מנחיל
אתכם והניח לכם מכל איביכם
מסביב וישבתם בטוח: והיה המקום
אשר יבחר יהוה אלהיכם בו לשבון
שבו שם שמה תביאו את כל אשר
אנכי מצוה אתכם עול תיכם וזבחיכם
מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר
נדריכם אשר תדרו ליהוה:
ושמתם לפני יהוה אלהיכם אתם
ובניכם ובנותיכם ועבדכם
ואמהתיכם והלוי אשר בשעריכם
כי אין לו חלק ונחלה אתכם:
השמר לך פן תעלה על רגליך בכל'
מקום אשר תראה: כי אם במקום
אשר יבחר יהוה באחד שבטיך שם
תעלה על רגליך ושם תעשה כל אשר
אנכי מצוה: רק בכל אות נפשך
תזבח ואכלת בשר בכרת יהוה
אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך
הטמא והטהור יאכלנו בצני וכאיל:
רק הדם לא תאכלו על הארץ
תשפכו במים: לא תוכל לאכל
בשעריך מעשר דגנך ותירשך ו
ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל'
נדריך אשר תדר ונדבתך ותרוכת
ידך: כי אם לפני יהוה אלהיך
תאכלנו במקום אשר יבחר יהוה
אלהיך בו אתה ובנה ובתך ועבדך

ואל הנחלה
כל לשון
נחלה על
במה אל וס'
דין: וישבו
לפני כסיה
למסעם
למנוחה
הנחלות

ושמתם
לפני
סימן חלוף
בטעם דעבדך
קדש ואכלת
עם לפני
ואכלתה
כשטח עם
כרית לפני
כשטח תביל
ושמת לפני
ושמתם
כרית לפני
כרית וס'
דאכל יתיב
דחזי מרקד

ספר

תקמנה ב' נו: ושמתם לפני
יי' אלהיכם ב' פסוקי מתחלפין
בענינא דין ואכלת שם לפני יי'
אלהיך וס' דאכל יתיב דחזי
סרקד: סימן והיה המקום'
והביאותם אל הר קדשי'
עולתיך כתיב ושאר' עלותיך
כת' מל דסל: בכל סק' ד' וס'
ואכלתם אתו: השמר לך פן תעלה

רב הפור בכל מקום: בכל מקום עני' צופות: במקום במקום כלם חס' כמא ואת איל הסלוא' תקח:
בצד' ב' דגשים וא רפה וס' למען תירא את יי' אלהיך: כי אם במקום: שמור ושמת את כל הדברים האלה: בכרת ב' וס' רק בכל
אות נפשך: איש כמתנת ידו: משנה תורה כל מקו אשר תדרך לכם נתתיו: רק בכל אות נפשך: הטמא והטהור יאכלנו בצני וכאיל'
הטמא והטהור יחדו וכאיל: אך כאשר יאכל: הטמא והטהור יחדו יאכלנו סוף פסו': כי אם כל המקום אשר: לשום את שמו לשכנו
תדרשו: כי דחקי: לשום שמו שם: מן רש ספרא עד עשר תעשר דגנך ותירשך: וסן עשר תעשר עד סוף ספרא דגנך תירשך: וכל ליש' חס'
ל' ב' אם ישתו בני נכר תירושך: סימן רק הדם לא תאכלו יתרו ו' חס' אר': רק את דמו לא תאכלו יתרו את ו' חס' ו': כל שינו דאל'
הארץ ועל הארץ שכל כר ספר תשבת במסרה רבתא דאסדרנא בסוף הא' חזירא באורח קשט:

הכתוב מדבר אם בשער תאונה להטירה להם בלא הקרבת אימורים הרי אמור במקום אחר כי ירחיב את גבולך וגו' והמדת אוכלה בשר וגו' במה זה מדבר בקדשי' שנכל בהם
מזם שיפדו ויאכלו בכל מקום יכול יפדו על מוס עובר תל רק: תזבח ואכלת: אין לך בהם הייתר גזיה וחלב חלה אכילה על ידי זביחה: הטמא והטהור: לפי שבאו מכח קדשי' סל'
בהם והבשר אשר ינע בכל טמא לא יאכל הוצרך להתייר בו שטמא וטהור אוכלין בקערה אחת: כצני וכאיל: שאין קרבן בה מהם: כצני וכאיל: לפוטרו מן הזרוע והלחיים
נהקיה: רק הדם לא תאכלו: חזק שאמרתי שאין לך בו זריקת דם במזבח לא תאכלנו: תשפכו במים: לומר לך שאין צריך כסוי: דבר אחר הרי הוא כמים להכשיר את
הזרעי': לא תוכל: בא הכתו' ליתן לא תעשה על הדבר: לא תוכל: ר' יהושע בן קרחה אמר יכול אתה אכל חזק דשאי' כיוצא בו ואת היבוס יושבי ירושלים לא יכלו בני ישראל
לאוריים יכולים היו אלא שאין רשאך לפי שכרת להם אבריהם ברית כשלקח מהם מערת המכילה ולא יבוס' היו אלא חתיים היו אלא על סם העיר ששמה יבוס כך מפורס'
בפרקי דר' אליעזר והוא שנאמר כי אם הסיך העורים והכסחים נלמים שכתבו עליהם את השבועה: ובכורות בקרך: חזקה לכהנים: ותרומת ידך: חלו הבכורים:
לפני יי' לכהנים מן החומה:

והלוי אשר בשעריך / אם אין לך לתת לו מחלקו כגון מעשר ראשון תן לו מעשר עני חן לך מעשר עני הזמניהו על שלמך / השמר לך / ליתן לא תעשה על הדבר / על אדמתך / אבל בגולה איך מוזהר עליו יותר מעניי ישראל / כי ירחיב וגו' / למדה תורה דרך חן / שלא יתאוה אדם לאכול בשר אלא מתוך רחבת ידים ועושר / בכל אלה נכספך וגו' / אבל במדבר נאסר להם בשר חולין אלא אם כן מקדישה ומקריבה שלמים / כי ירחק ממך המקום / ולא תוכל לבא ולעשות שלמים בכל יום כמו עכשיו שהמסכן הולך עמוס / וחבת כאשר בויתך / למדנו שיש צווי בזביחה איך ישמוט והן הלכות שחיותה שנאמר למשה בסיני / אך כאשר יאכל את הצבי וגו' / איך מוזהר לאכלן בטהר / אי מה צבי

אכני עזרא

כי הדם הוא הנפש / פירשתי / למען ייטב לך / שלא יאכל נפש צהימה שתשנס נפשו גם הנפש והנודה בדמות האב על כן לכניך אחריו / רק קדשך / עולות ושלמים ונדריס / תשא / והטעם תביאם אל המקו' הנבחר / והבשר תאכל / עם הכהן ידבר אם הוא בכור או חטאת או חשם והטוק והחמה ואם שלמים יאכל רכס הישראל / בטעם שומר ושמעת על הדם שיספך על גבי המזבח / כי יכרית / גם זאת הפרשה דברה עם כי ירחיב כי אם לא יכחז ואת הגוים לא ירחיב בגולו / מלת וכן דרך קצרה שתעשה כמעשהים / וחשפה גם כן חני / לעבודת השם ותחשוב כי תעשה טוב לא תעשה כן כי כל מעשהים יתעב השם והעד כי גם את בנייהם / את

ואמרת וליוארה די בקרוך ותחרי קדם יי אלהך בכל אושטות ידך / אסתפר לד דלמא תשובוק ית- לואה כל יומך על ארעך / ארי יפתי יי אלהך ית- תחוקך כמא די מלל לך ותימר איכול בשרא ארי תתרעי נפשך למיכל בשרא בכל דעות נפשך תכול בסרא / ארי יתרחק מנך אתרא די יתרעי יי אלהך לאשראה שכנתיה תמן ותרפוס מתורך ו ומעך די יתב יי לך כמא ד דפקדהך ורניכול בקרוך בכל דעות נפשך / ברס כמא דמתאכיל בסר טביא ואילא כן תיכלניה מסאבא ורכיבא פחדא יכלניה / לחוד תקף בריל דלא למיכל דמא ארי דמא הוא נפשא ולא תיכול נפשא עם בשרא / לא תיכלניה על ארעא תשדניה כמא / לא תיכלניה בריל די יטב לך ולכנך בתרך ארי תעבר דכשר קדם יי / לחוד מעשר קדשך דיהוין לך ונדך התטול ותיתי לאתרא די יתרעי יי / ותעבר עלותך בשרא ודמא על- מדבחא די אלהך ודם נכסר- קדשך ישראל על- מדבחא די אלהך ובשרא תיכול / ותקבל ית כל פתגמיה האלון די אריא מפקד לך בריל די יטב לך ולכנך בתרך עד- עלמא ארי תעבר דתמן ודכשר קדם יי / ארי ישיצי יי אלהך ית- עממיה די את על- לתמן למירת יתהון מן- קדמך ומירת יתהון ותתב ב בארעהון / אסתפר לד דלמא תתקל בתרדיון בתר דישתיצון מן- קדמך ודלמא תתבע ל לטעותהון למימר אבדוין פלחון עממיה האלון ית- טעותהון ואעבר בן אף אנא / לא תעביד כן קדם יי אלהך ארי כל דמרחק קדם יי דסני עברוין לטעותהון ארי אף ית- בניהון וית- בנתהון בוקרוין בנורא לטעותהון / ית

כול מעלי כיהא השער והסקט

אל וקפוי קתני כהנל

כ

כ פסוק מעלי

עלם פס

כול סלני כמא

ג

ד

טלמל בת

ג

ה

ואמרת ורלוי אשר בשעריך / ושמת לפני יהוה אלהך בכל משלח ידך / השמר לך פן תעוב את- הלוי כל- ימך על- אדמתך / כי ירחיב יהוה אלהיך את- גבולך כאשר דבר- לך ואמרת אכלה בשר ביה תארה נפשך לאכל בשר בכל- אות נפשך תאכל בשר / כי ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם וזבחתי מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך / אך כאשר יאכל את- הצבי ואת האיל כן תאכלנו הטמא והטהור יחדו יאכלנו / רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא- תאכל הנפש עם- הבשר / לא תאכלנו על- הארץ תשפכנו כמים / לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך כי תעשה הישר בעיני יהוה / רק קדשך אשר יהיו לך ונדריך תשא וזבאת אל- המקום אשר יבחר יהוה / ועשית על- תיך הבשר והדם על- מזבת יהוה אלהיך ודם זבחיך ישפך על- מזבח יהוה אלהיך והבשר תאכל / שמר ושמת את כל- הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אתריך עד- עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני יהוה אלהיך / כי ירחיב יהוה אלהיך את- הגוים אשר אתה בא- שמה לרשת אותם מפניה וירשת אתם וישבת בארצם / השמר לך פן- תנקש אחריהם אחרי השמר מפניה ופן תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את- אלהיהם ואעשה כן גם- אני / לא תעשה כן ליהוה אלהיך כי כל- תועבת יהוה אשר שנה עשו לאלהיהם כי גם את- בנייהם ואת- בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם /

וחיל חלבן מותר אף חילי חלבן מותר תלמו / לומר חן / רק חזק לבלתי אכול הדם / ממה שן חזק אתה למד שהיו טמאין בדם לאכלו לפיכך חזקך לומר חזק דברי רבי יהודה ל שמעון בן עוזי חוננו לא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצות אס הדם שהוא קל להשמר מומנו שאין אדם מתאו' לו הוצרך לחזקך ב בחזרתו קל וחומר לשאר מצו' / ולא תאכל הנפש עם הבשר / חזרה לאבר מן החי / לא תאכלנו / חזרה לם המתכות / לא תאכלנו / חזרה לם האיברים / למען ייטב לך וגו' / כל ולמד מתן סכרן של מצו' אס הדם שכנסו של אדם קצה מומנו הפור ממונו וזכה לו ולבניו אחרי קל וחומר לגזל ועריות שכנסו של אדם מתאו' לים / רק קדשך / אעפ שאתה מותר לסמוט חולין לא תהרתי לך לסמוט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקדשה אלא הביאם לבית הבחירה / ועשית עולותי / אם עולות הם תן הבש' והדם על גבי המזבח ואם זבחי ס שלמים הם דם זבחיך יספך על המזבח תחילה ואחר כך והבשר תאכל עוד דרשו רבותינו רק קדשך בא ללמד על הקדשי שבזבחה לארץ וללמד על התמורות ועל ולדות קדשי סיקריבו / שומר / זו משנה שאתה צריך לשמרה בבטןך שלא תפסך כענין שכני בעים כי תשמר בבטןך ואם שניתה אפסר שתשמעותקיים האכל שאינו בכלל משנה אינו בכלל מעשה / את כל הדברים / שתהא חביבה עליך מצוה קלה כמצוה חמורה / האוב' בעיני

מסרה / אכלה וס' נמסר בסדר ואחזקן / הטוב והישר ד' וס' כי תעשה הטוב והישר / וראיתם הטוב והישר מבני אדני' / ועש אסא / ועש כזאת יחזקוהו בכל יהוד' דדה / ופן ה' וס' נמסר בסדר ואחזקן / איכה יז וס' נמסר בריש סנל איכה / בנתיה ה' חס' וזו וס' כי גם את בנייהם / יהיו דוד ואנשיו / ובנו במות התפת' והאכלתם את בשר' / והעם אשר המה' / וכל עזרא דמו' /

בעל הטורים / פן תצונו הלי' / וסמך ליה וכו' ויחזק לית מתן אדם ויחזקו / תאכל בסוד וסמך ליה כי ירחק לומר שיתרחק האדם לאכול בשר כלאות כפל כסוי הדם / כי ירחק הפסוק מתחיל ומסיים ככך לומר אף על פי ששפט כיון להכניס בו כף ידו ולבדוק הריאה / כאשר צויתך בניתט זה רוב האחד בעוף ורוב שנים בכמה' / כאשר צויתך רובו של אחד ככולו' / אך כאשר יאכל כבני והאיל אך מיעוטא הוא שאינו חייב במתנות' / עם הבשר בני' ככשר מן החי' / תשפכו בניע פטור מלכנסתו' / ונדריך כ כמס ונדריך תשא וזכאת' / ונדריך תשלים והיו דתמן דבדריס אס מתן אז כנגבו חייב באחריותן ויהו ונדריך תשלים היך ונדריך תשא / זאת חייב באחריותן עד שתביאם כדאמרינן כיון דאת עלי בתמן דטעין ליה אכתיפי דמיה' / והכשר תאכל וסעיד ליה שמור ושתיעת לומר עם הארץ אסור לאכול בשר כדאיתא בפסחים שמור ושתיעת און בור יוא חטא ולא עם הארץ חסיד' / כי תעשה הטוב והישר בעיני' / וסמך ליה כי ירחיב לומר שאין יונאין לתלמיה אלא גדוקים שששים הטוב והישר / לרשת אותם ולא שש' חונות' /

השאים / והישר / בעיני אדם / פן תנקש / חנקלום תדנס לשון מוקש ואחי אומר שלא חסד לקדק בלשון שלא מוכינו לון בלשון יקס ואחילו ליסוד הכולל ממנו אבל בלשון טורף וקשקש מוכינו לון וארככותיה דא ללא נקשן ואף זה אחי אומר פן תנקש אחריהם פן תטרף אחריהם להיות כרוך אחר מעשהים וכן יקס נוסה לכל אשר לו מקלל את הרשע להיות עליו נוסים רבים והיו מחזירים ומתנקשים אחר ממונו / אחרי השמדם מפניך / אחר שתראה שאשמים מפניך יש לך לתת לב מבני מה כשמדון חלו מפני מעשים מקולקלים שבדיהם אף אתה לא תעשה כן שלא יבואו אחריים וישמידוך / איכה יעבדו / לפי שלא עשם על עבודה זרה אלא זבוח וקטור וכסוך והשתחויה כמו שכתנו בלתי ליי לבדו דברים הנעשים לגבוה בא ולמדך כאן שאם דרכה של עבודה זרה לעבודה בדבר אחר כגון פועל לפעור וזרק אבן למרקולים זו היא עבודתו וחייב אבל זבוח וקטור וכסוך והשתחויה אפי' שלא כדרכה חייב / כי גם את בנייהם / גם לרבות את אבותם ואמותיהם אחר רבי עקיבה אחי רחמי גוי שכתנו לחבני לפני כלבו ותאכלו / את כל

את הדבר אשר כוונתו חתום חותמו תשמורנו: כי יקום בקרבך נביא... כי יחזן נביא כי חס משרחל וזאת הפרשה דבקה בעבור עז כי שרפת הבנים עז...

את כל הדבר קלה כחמורה: תשמרון לעשות: ליתן לא תעשה על עשה האמורי... בפרשה שכל השמר לסון לא תעשה הוא חלף שחין לוקין על השמר של עשה: לא...

ושמע השומע והגידו להיות אות לכפשו ויש אומרים כי חזי' בא האות והמופת חין להאמין בו כי הוא דבר הפך שקול הדעת ולפי דעתי שיש אות גם מופת כמוסיון והעד דברי ישעיה שחמ' הנה חזכיו והילדים אשר נתן לי יי' לחותו ולמופת ולאות הנביא כאשר הלך עבדי ישעיהו ערסו ויחף וזאותות בניו שמונתם על דבר המקרה שיהיה בימייהם והם עמונחאל מהר שלל חס בזו ושאר יסוב ובמכו והיו לך לזאת ולמופת וכן רבים וטעם כי מנסה בעבור שמתנו ולא הימיתו וכסיון השם להרחות צדקת המנסה: אחרי יי' אלהיכם תלכו שתעשו על פי יכולתכם במעשיו ותדרכו אחרי אבותינו: וזאתו תיראו מלשאל למה זה: וזאת מצותיו תשמורו: שהם העיקר: ובקולו תשמעו: מה שהם זכר לעיקר: וזאתו תעבדו: במעשה: ובו תדבקו: בלב בראש ובסוף: כי דבר סרה תחסר מלת דבר כמו וכרוב יועצים תקום וטעם סרה שהשם צוה לסור מעז' או הוא מגורת סורר ומורה והוא הנכון והיה הריש ראוי להדגש המוציא חתום והפיקד כפיל בטעם ל לחזוק: ובערת' כירשתו: כי יסיתך אחיך הטעם חפי' אחיך וטעם בן אחיך שהייתם בבטן אחת והאם פנוף והאב כצורה והצורה לא יבינה כי חס מתי מעט: לא תחבה לו: בחמות הלב: לא תשמע אליו: במעשה: ולא תחום עיניך להרגו: ולא תכסה: שתניחנה רק תגלה הדבר עד שישמעו העדים מפי כי כן כתוב ולא תהרגנו: ידך תהיה בו: היה כלה כי הוא משנים עדים לולי הקבלה: ובקלתו: פירש מה תהיה מיתתו: ודרשת

ית כל פתגמא די אנא מפקר יתכון יתיה תטרון למעבר לא תוספון עלוהי ולא תמנעון מניה: ארי יקום בידך נביא או חלם חלמא ויתן לך ארת או מופתא: ויתן אתא ומופתא די מלל עמד למימר נהד בתר ט מעות עממא די לא ידעתנון ונפלהנון: לא תקבל לפתגמי נביא ההוא או לחלם חלמא ההוא ארי מנסי יי' אלהינו יתכון למדע האיתכון רחמי יי' אלהינו בכל לבכון ובכל נפשכון: בתר פלחנא די אלהינו תהכון ויתיה תרהלון וית' פקודיהו תטרון ולמימריה תקבלון וקדמויהו תפלחון וברחלתי תקרבון: ונביא ההוא או חלם חלמא ההוא יתקטל ארי מלל סטיא על יי' אלהינו די אפיק יתכון מארעא דמצרים ודפרקא מבית עברותא לאטעיותך מן ארעא די פקדך יי' אלהיך למדין ברה ותפלי עבד דבי שבניך: ארי ומלכך אתוך בר אמך או ברך או בריתך או אתרת קימך או חכך די כנפשא בסתר למימר נהד ונפלח לשעות עממא די לא ידעת את ואכתתך: מטעות עממא די בסחרניכון דקריבון לך או דרחיקון מנד מסיפי ארעא ועד סיפי ארעא: לא תיבי ליה ול' תקבל למימריה ולא תחום עיניך עלוהי ולא תרחים ולא תכסי עלוהי: ארי מקטל תקטליה ידך תחיביה בקדמיתא למקטליה וידך דכל עמא בבתריתא: ותרנמניה באבניא וימור ארי בעא לאטעיותך מדחלתא די אלהיך דאפקא מארעא דמצרים מבית עברותא: וכל ישראל ישמעו וידחלון ולא יוספון למעבר כפתגמא בישא הרין בידך ארי

את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ארתו תשמרו לעשות לא תסף עליו ולא תגרע ממנו: כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ויתן אליך אות או מופת: ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם: לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה יהוה אלהיכם אתכם לדעת הישכם אלהים את יהוה אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם: אחרי יהוה אלהיכם תלכו וארתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו: והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת כי דבר סרה על יהוה אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפך מבית עבדים לרהיך מן הדרך אשר צוה יהוה אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך: כי יסיתך אחיך בן אמך או בנה או ברתך או אשר חיקך או רעה אשר כנפשא בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתך: מאלהי העמים אשר סביבתיכם הקרבים אליך או הרחקים כמד מקצה הארץ ועד קצה הארץ: לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא ירחוס עיניך עליו ולא תחמל ולא תכסה עליו: כי הרג תהרגנו ידך תהירנו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרנה: וסקלתו באבנים ומת כי בקש להדיחך מעל יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: וכל ישראל ישמעו ויראון ולא יוספון לעשות כדבר הרע הזה בקרבך:

א בקול הנביאים: וחזונו תעבדו: במקדשו: ובו תדבקו: הדבק בדרכיו גמול חסדים קבור מתי בקור חולי כמו שעשה הקבה: נלכה אחרי סרה: דבר המוסר יין העולם שלא היה ולא נברא ולא כוונתו לדבר כן ד' שטורח בלעז: והפוך מבית עבדים ונעבד חפי' חין לו עליך חלף חלף שזלחך דיו: כי יסיתך חין הסתה חלף גרני טכ כי חס יי' הסיך בי חמיטרה בלעז שמיטחו לעשו כן: אחיך מאב חובן חיקך מאס: חיקך הסוכנת בחיקך ומחקה בן חפיקיה בלעז וכן מחיק הארץ מיסוד התקוע בחרץ: אשר כנפשא זה אחיך פירש לך הכתוב את החביבין לך קל וחומר לחמרי: בסתר: דבר הכתוב בהווה שאף דברי נוסית לא בסתר וכן שלמה הוא חומר בכסף בעד יוס בחיטון לילה וחפלה: אשר לא ידעת אתה ואבותך: דבר זה נגחי גדול הוא לך שאף האומות חין מיחין מה שמסרו להם אבותיהם וזה חומר לך עוב מה שמסרו לך אבותך: הקרובים אליך או הרחוקים: למה פרט קרובים ורחוקי' חלף כך חמר הכתו מטבן של קרובים אתה למד טבן של רחוקי' כסס שאף ממש בקרובים כך חין ממש ברחוקי': מקצה הארץ: ונחמה ולבנה וכבא השמים שהן מהלכים מסוף העולם ועד סופו: לא תאבה לו: לא תאבה לבי שחומר ואהבת לרעך כמוך את זה לא תאבה ולא תשמע אליו ולא תחמל: לא תהפוך מזה ביד

האיר ג' וסי' מאלהי העם: והפיצ' בכל העמים: והיו חללי' ביום ההוא: ולא תשמע ד' דכמיכ' וסי' לא תאבה לו ולא: הגני מביא עליך גור: עד אנה יי' שועתי: ואם יפנה לבבך: יוספו ד' ככוס' במסר רבתא:

בהתחננו על כפשו לחמול לו לבי שחומר עוב תעוב עמו לזה לא תעוב: ולא תחום עיניך עליו: לבי טכ' לא תעמוד על דם רעך על זה לא תחום: ולא תחמול: לא תהפוך בזכותו: ולא תכסה עליו: חס אתה ודע לו לחובה חייך רשאי לשתוק: כי הרוב תהרגנו: יבא מבית דין חייב אל תחויינהו לחמת: ידך תהיה בו בראשונה: מזה ביד הניסת להמיתו לא מת בידו ימות ביד אחרים שחומר ויד כל העם וגו': למבת טס': פרט לירושלם שלא ניתנה לדירה: כ

בעל המזרים: כי יקום בקרבך בקרבך כוונתו האזהר ובערת הרע מקרבך ויחף לוי כי יסיתך שאין טעמון לתסית: והפך כל כפולה פקיה אחר פקיה: כי יסיתך אחיך בן אמך ונ' כי יסיתך רת בניתי בחיול: רמז לחוד מן התורה: כנפשא ב' נפשו: אשר כנפשא: כנפשא סטעך: הינו דליתא בחולין חין הסתה בדברים והא כתיב כי יסיתך הוא כתיב בחילה ושתיה הינו כנפשא כמו כנפשא סטעך: דהינו חכיל: אזהר לא ידעת אתה ואבותך: כתיב בחסו' לפי שרעך כנפשא: דהינו אכנו מסית אותנו ליתר לא תלמד לעשות מאכתיך שהוא אבי אחיך ולא תלמד מאכתיך: ולא תחום עיניך עליו: כו' חין טוענות לחסות: ולא תכסה בו: ולא תכסה עליו ולא תכסה על הרוב: והיו סדרשו בחסות שאם יבא מבית דין חייב חן מחוייבן אותו לחמת: וזהו לא תכסה על הרוב: פי' עליו שאם ליהרג ודרשת

כי השמע לחמרי חומר כן יחוננו: בני בליעל בליעול ספרקו עולו של מקום: חכמים ולא נשים: יושבי עיר אחרת מכאן חמרו חן נעשית עיר הנדחת עד שיחיהו חכמים ועד שיהיו מדיחיה מתוכה: ודרשת וחקרת ושאלת היטב: מכאן למדו שבע חקירות מרבוי המקרא כאן יש שלש דרישה וחקירה והיטב נשאלת חינו מן המנין ומימנו למדו בדיקות ובמקום אחר הוא חומר ודרשו השופטים היטב ובמקום אחר הוא חומר ודרשת היטב ולמדו היטב לבניה שיה ליתן החומר של זה בזה: הכה תכה: חס חינוך יכול להמיתם במיתה הכתובה בהם המיתם באחרת: ליי אלהיך לשמו ובשכילו: למען ישוב יי מחרון חפני שכל זמן

שען בעולם חרון חף בעולם: לא תתגודדו: לא תתנו נדידה: ושרט כבשרכם על מית כדכך שהחמוריי עושין לפי שחמם בניו של מקו וחתם רחויין להיו כאים ולא נודים ומקורחים: בין עיניכם, אכל הפדחת ובמקום אחר הוא חנו' ולא יקרחו קחה ברחסם לעשות כל הרחש כבין העינים: כי עם קדוש אתה קדושת עמך מוחותיך, ועוד וכך בחר יי: כל תועבה כל שתעבתי לך כגון דרס חין בכור כדי לשוחטו במדינה הרי דבר שתעבתי לך: כל מוס לא יהיה בני, בא ולמד כאן שלא ישחט ויחבל על חותו המוס בשל ב בשר בחלב הכי דבר שתעבתי לך הזהיר כאן על אכילתו: זאת הנהמה חיל נכדי וחמור, למדנו ש שהמיה בכלל בהמה ולמדנו שהבהמה נ ויהי טמאה מרובה מן הטוהרה שכלל מקו פורט את המונעו: חקו מתורגם ועלא יבלי סלע הוא ח חטט ביק: ותאני מירבלא תור היער באלא יער בלשון ח חרמי: מפרסת סדקה כתרנונו: פרסה כלנטה: ושוסעת חלוקה ב בשתי צפרנים שיש סדקה וחיה חלוקה ה בצפרנים והיא טמאה: בבהמה משמע מה שנמצא בבהמה אכולי מכאן חמרו שהשלי מותר בשחית חמו: הטמונה בריה היא שיש לה שני נבין ושני שדראו חמרו רבותינו למה נסנו בבהמה מבני הטמונה ובעופו מפני הדחה שלא כ בחמרו בתורת כהני: ובנבלתם לא תנעו רבותינו פירשו כרגל שחדם חייב לטהר את עמנו כרגל יכול יהו מוזהרים בכל השנה תלמוד לומר חומר אל הנהנים

נעשתה ט' וסי' במסר רבתי: כל משנה תורה רישי פסו' לא במו' ולא וסי' במסר רבתי: ובך בחר יי ב' זוג מתחלפי קדם יתיר אות וחס' מלה תני' חסר אות ויתיר מלה וסי' בך בחר יי אהי' כי עם קדוש את דואתחנ' ובך בחר יי כי עם קדוש אתה דראה: שה ושה ד' קמצן וסי' זאת הבהמה אשר תאכלו ב' לא הבאת לי

כי תשמע באחרת עריה אשר יהוה אלהיך נתן לך לשבת שם לאמר: יצאו אנשים בני בליעל מקרבך ויהיו את יושבי עירם לאמר נלכה ונעברה אלהים אחרים אשר לא ידעתם: ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך: הבה תכה את יושבי העיר ההוא לפי חרב החרסם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב: ואת כל שרלה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש את העיר ואת כל שרלה כליל ליהוה אלהיך והיתה תל עולם לא תבנה עוד: ולא ידבק בידך מאומה מן החרס למען ישוב יהוה מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע ל אבותיך: כי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר את כל מצותיו אשר אנכי מצוה היום לעשות הישר בעיני יהוה אלהיך: בניס אתם ליהוה אלהיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת: כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך ובך בחר יהוה להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה: לא תאכל כל תועבה: זאת הבהמה אשר תאכלו שורשה כשבים ושרה עזים: איל וצבי וחמור ואקו ודישון ותאו וזמר: וכל בהמה מפרסת פרסה ושערת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה את הגמל ואת הארנבת ואת השפן כי מעלה גרה המרה ופרסה לא הפריסו טמאים הם לכם: ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא לכם מפריס פרסה הוא

ארי תשמע בחרה מקרבך דני' א אלהיך יהב לך למתב תמן למימר: נפקו נברין בני רשעא מבינך ואטעיו ית יתבי קרתהון למימר נהך ונפלח לשעות עממיא די לא ידעתון: ותתבע ותברוק ותשאל יאות והא קושטא כיון פתגמא אתעבירת תועבתא דרא בינך: מכתא תמחי ית יתבי קרתא ההיא לפתגם דחרב נטר יתרה וית כל דרבה וית בעירה לפתגם דחרב: וית כל עדא תכנוש לגוי פתאה ותוקיד בנורא ית קרתא וית כל עדאה נמי קדם יי אלהיך ותהי תל חריב לעולם לא תבני עוד: ולא ידבק בידך מדעם מן חרמא בדיל דיתוב יי מתקוף רונייה ויתן לך רחמי' וירחם עלך ויסגוד כמארי קים לאבתך: ארי תקבל למימר דני' אלהיך למטר ית כל פקודותי די אנכי מפקד לך וימא דין למעבר דכשר קדם יי אלהיך: בנין אתון קדם יי אלהיכו לא תתחממו ולא תשוון מרט בין עיניכו על מית: ארי עם קדיש את קדם יי אלהיך ובך אתרעו יי למחוי ליה לעם תביב מכל עממיא די על אפי ארעא: לא תיכול כל דמרחק: דין בעירא דתיכלון תורין אמרין דרחלין ורגין דעין: אילא וטביא וחמורא ועלמא ורימא ותורבלא ודיצא וכל בעירא דסדיקא פרסתא ומטלפא טלפין תרתין פרסתא מסקא פשרא בבירא יתה תיכלון: בים ית דין לא תיכלון מפסקי פשרא וממסדיקי פרסתא מטלפי טלפא ית נבלא וית ארנבא וית טמא ארי מסקי פשרא ארי מסקי פשרא אנון ופרסתהון לא סדיקא מסאבין אנון לבין: וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא ולא פשר מסאב הוא לבין מפסריהון לא תיכלון ו ובנבלתהון לא תקרבון: ית ולא גרה טמא הוא לכם מפריס פרסה הוא

אבן עזרא

נדרשת וחקרת ושאלת חלה המלות היטב מפורשות בדברי עירך: כללי כלה ליי אלהיך בעבור כבוד הסם תשרפכה באש: תלי מנזרת הר נבנה ותלול: למען ישוב יי מחרון חפני ולא ישחיתך בעון העיר נטעם כי תשמע כן תעשה חס בקשת לעשות הישר בעיניו ונטמכה פרסת בניס אתם ליי בעבור המסיתים חס חו בן חו מכתא תמחי ית יתבי קרתא ההיא לפתגם דחרב נטר יתרה וית כל דרבה וית בעירה לפתגם דחרב: וית כל עדא תכנוש לגוי פתאה ותוקיד בנורא ית קרתא וית כל עדאה נמי קדם יי אלהיך ותהי תל חריב לעולם לא תבני עוד: ולא ידבק בידך מדעם מן חרמא בדיל דיתוב יי מתקוף רונייה ויתן לך רחמי' וירחם עלך ויסגוד כמארי קים לאבתך: ארי תקבל למימר דני' אלהיך למטר ית כל פקודותי די אנכי מפקד לך וימא דין למעבר דכשר קדם יי אלהיך: בנין אתון קדם יי אלהיכו לא תתחממו ולא תשוון מרט בין עיניכו על מית: ארי עם קדיש את קדם יי אלהיך ובך אתרעו יי למחוי ליה לעם תביב מכל עממיא די על אפי ארעא: לא תיכול כל דמרחק: דין בעירא דתיכלון תורין אמרין דרחלין ורגין דעין: אילא וטביא וחמורא ועלמא ורימא ותורבלא ודיצא וכל בעירא דסדיקא פרסתא ומטלפא טלפין תרתין פרסתא מסקא פשרא בבירא יתה תיכלון: בים ית דין לא תיכלון מפסקי פשרא וממסדיקי פרסתא מטלפי טלפא ית נבלא וית ארנבא וית טמא ארי מסקי פשרא ארי מסקי פשרא אנון ופרסתהון לא סדיקא מסאבין אנון לבין: וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא ולא פשר מסאב הוא לבין מפסריהון לא תיכלון ו ובנבלתהון לא תקרבון: ית ולא גרה טמא הוא לכם מפריס פרסה הוא

נדרשת וחקרת ושאלת חלה המלות היטב מפורשות בדברי עירך: כללי כלה ליי אלהיך בעבור כבוד הסם תשרפכה באש: תלי מנזרת הר נבנה ותלול: למען ישוב יי מחרון חפני ולא ישחיתך בעון העיר נטעם כי תשמע כן תעשה חס בקשת לעשות הישר בעיניו ונטמכה פרסת בניס אתם ליי בעבור המסיתים חס חו בן חו מכתא תמחי ית יתבי קרתא ההיא לפתגם דחרב נטר יתרה וית כל דרבה וית בעירה לפתגם דחרב: וית כל עדא תכנוש לגוי פתאה ותוקיד בנורא ית קרתא וית כל עדאה נמי קדם יי אלהיך ותהי תל חריב לעולם לא תבני עוד: ולא ידבק בידך מדעם מן חרמא בדיל דיתוב יי מתקוף רונייה ויתן לך רחמי' וירחם עלך ויסגוד כמארי קים לאבתך: ארי תקבל למימר דני' אלהיך למטר ית כל פקודותי די אנכי מפקד לך וימא דין למעבר דכשר קדם יי אלהיך: בנין אתון קדם יי אלהיכו לא תתחממו ולא תשוון מרט בין עיניכו על מית: ארי עם קדיש את קדם יי אלהיך ובך אתרעו יי למחוי ליה לעם תביב מכל עממיא די על אפי ארעא: לא תיכול כל דמרחק: דין בעירא דתיכלון תורין אמרין דרחלין ורגין דעין: אילא וטביא וחמורא ועלמא ורימא ותורבלא ודיצא וכל בעירא דסדיקא פרסתא ומטלפא טלפין תרתין פרסתא מסקא פשרא בבירא יתה תיכלון: בים ית דין לא תיכלון מפסקי פשרא וממסדיקי פרסתא מטלפי טלפא ית נבלא וית ארנבא וית טמא ארי מסקי פשרא ארי מסקי פשרא אנון ופרסתהון לא סדיקא מסאבין אנון לבין: וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא ולא פשר מסאב הוא לבין מפסריהון לא תיכלון ו ובנבלתהון לא תקרבון: ית ולא גרה טמא הוא לכם מפריס פרסה הוא

שה עלתך ואמר לה אלה סאניא שא אול אחת המו בתרא כתיב אלף: וצבי וסי' איל וצבי לבר סאיל וצבי וצבי עדיו לנאק: ודישן ד' וסי' ואצר ואהליבסא אלף ואקו: וכלהן חס בתורה בסא מלא ודישן ואצר וכל דכרי הימים דכו' פל בר מן חד ואלוף אצר ואלוף דישן ועין בסוף סדר וישלח: מעלי ג' כתיב יד וסי' דמשנה תורה דתורת כהני ועד מעלי שמשא: מעלה כלם קמצי בר מן ח' פתחן וסי' במסר רבתי: נגומר ומה טומאת המת חמורה כהנים מוזהרים נאחן שדחל מוזהרים טומאת נבלה קלה לא כל שכן כל

בעל הטורים

נדרשת וחקרת ושאלת חלה המלות היטב מפורשות בדברי עירך: כללי כלה ליי אלהיך בעבור כבוד הסם תשרפכה באש: תלי מנזרת הר נבנה ותלול: למען ישוב יי מחרון חפני ולא ישחיתך בעון העיר נטעם כי תשמע כן תעשה חס בקשת לעשות הישר בעיניו ונטמכה פרסת בניס אתם ליי בעבור המסיתים חס חו בן חו מכתא תמחי ית יתבי קרתא ההיא לפתגם דחרב נטר יתרה וית כל דרבה וית בעירה לפתגם דחרב: וית כל עדא תכנוש לגוי פתאה ותוקיד בנורא ית קרתא וית כל עדאה נמי קדם יי אלהיך ותהי תל חריב לעולם לא תבני עוד: ולא ידבק בידך מדעם מן חרמא בדיל דיתוב יי מתקוף רונייה ויתן לך רחמי' וירחם עלך ויסגוד כמארי קים לאבתך: ארי תקבל למימר דני' אלהיך למטר ית כל פקודותי די אנכי מפקד לך וימא דין למעבר דכשר קדם יי אלהיך: בנין אתון קדם יי אלהיכו לא תתחממו ולא תשוון מרט בין עיניכו על מית: ארי עם קדיש את קדם יי אלהיך ובך אתרעו יי למחוי ליה לעם תביב מכל עממיא די על אפי ארעא: לא תיכול כל דמרחק: דין בעירא דתיכלון תורין אמרין דרחלין ורגין דעין: אילא וטביא וחמורא ועלמא ורימא ותורבלא ודיצא וכל בעירא דסדיקא פרסתא ומטלפא טלפין תרתין פרסתא מסקא פשרא בבירא יתה תיכלון: בים ית דין לא תיכלון מפסקי פשרא וממסדיקי פרסתא מטלפי טלפא ית נבלא וית ארנבא וית טמא ארי מסקי פשרא ארי מסקי פשרא אנון ופרסתהון לא סדיקא מסאבין אנון לבין: וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא ולא פשר מסאב הוא לבין מפסריהון לא תיכלון ו ובנבלתהון לא תקרבון: ית ולא גרה טמא הוא לכם מפריס פרסה הוא

כספך וקשקשת כירשתיו: כל צפור טהורה תאכלו... הכנה צפור עם כלל והמור

כל צפור טהורה תאכלו: להתייר משולחת שבמזרוע: וזה אשר לא תאכלו: לאסור

וטעם הסמך לא תבשל גדי כי הוא בשר וכבר פירשתי: עשר

וכל אשר אין לו דם מן זוגין מתחלפי חד בדרגא אחד כפארקוסי נפש

ובעובות פרטו כל הטמאים ללמד ש שהעופות טהורים

בעל הטורים טמא הוא לכה וסמך ליה כל צפור לריבית

ודין די לא תיכלון מנהון נשרא וקר ועזיא: ובת כנפא וטרפיתא

וזר אשר לא תאכלו מהם הנשר והפרס והעזניה: והראה ואת

האיה והדיה למינה: ואת כל ערב למינו: ואת בת היענה ואת

וקדיא וקפופא ובותא: וקתא וירקיקא ושלינונא: וחוריתא

והתנשמת: והקאת ואת הרחמה ואת השלך: והחסירה והאנפה

למינה והדוכיפת והעטלף: וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו

וכדיא וקפופא ובותא: וקתא וירקיקא ושלינונא: וחוריתא ואבו לזנה ונגר טורא ועטלפא

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מבר לנכרי כי עם קדוש אתה ליהודה

אלהה לא תבשל גדי בחלב אמו: עשר תעשר את כל תבואת זרעך

עבורך המרד ומטהך ובוברי ת תורד וענך בביל דמילף למדהל קדם יי אלהה פל יומיא

שנה: ואכלת לפני יהוה אלהיה במקום אשר יבחר לשבן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרה ובכרת

בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את יהוה אלהיה כל הימים: וכי ירבה כמך הדרך כי לא תוכל שאתו

כי ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיה לשום שמו שם כי יברכה יהוה אלהיה: ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך

ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך בבקר ובעזאן ובין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם לפני יהוה אלהיה ושמת אתה וביתך: והלוי אשר בשעריך לא תעזבו כי אין לו חלק ונחלה עמך

ונמסר גם בסדר משפטים:

הוא: כי יברך שתהא התבואה מרובה לשאת: בכל אשר תאווה נפשך כלל: בבקר ובחזן ובין ובשכר פרטו: ובכל אשר תשאלך כסף חזר וכלל מה הפרט מפורש ולד ולרות הארץ ודאוי למחל חדס וכז: והלוי לא תעזבו מלידתו למעשר ראשון: כי אין לו חלק ונחלה עמך יבאו לקט שכחה ופאה והפקד שחף הוא יש לו חלק עמך בהן כמון ואינן חייבין במעשר: מקצה

מבר ל ומה ומקד ומכור לא מעכרה

וכי ה רפ כספ והוא חד מן סטה מן חד תשמש וכו וליה דכ

מקצה שלם שנים... באלו שנים היתה מעשרותיו של פנה ראשונה וסבייה לשמיטה שבערס מן הבית בשלישית: ובה הלוי ויטול מעשר ראשון: והגד והיתוס ויטול מעשר שני שהוא של עני של שנה זו: ולא תחלכו: אתה בירושלם כדרך סוקקת לאכול מעשר שני של עמי שנים: ואכלו ושבנו: תן להם כדי

מקצה שלם שנים... זה מעשר שלישי ולא יוציא בשנה הזאת מעשר שניוים חומרי' כי יוציא שלשם והמכחישים אמרו כי מצות עשר תעשר הוא המעשר הראשון וטעם וצרת הכסף בידך עם הלוי ידבר וכן וכבודות בקרך עם הכהן ידבר ואין עם מעשר שני דק זה שהוא לשלם שנים: מקצה' תחלה זה של שלם שנים יקרא מעשר עני ואחכנו כסמך על קבלת חבותינו: וטעם מקץ שבע שני' תעשה שמיטה בתחלת השנה כאשר פירשתי והעד הקהל את העם ונדבקה זאת הפרשה בעבור שאמר כי מעשר עני הוא ללוי ולגר וליתום ולאלמנ' חמר וכן דבר השמיטה והטעם כמו שמונה והניחיה ותפול:

ונבא ז' רפוא' נמס' בישעיה סמן נ'טובי פסו ונבא לציין נוהל: ישרה' אשר ישה ברעהו: ודע כי ישרה לך אלוד: יברכך י' ד' יהודאין וי' שמרד' אפס כי לא יהיה בך אביון: יברכך י' גוה צדק' ויאמרו לו יברכך י' וכל תהלות דכנו' ונמסר גם בסדר נשא: פתח' ב' חס' וא' מל' וס' כי פתח תפתח את ידך לו' כי לא מקצה' י' של' שנים תוציא את כל- מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך: ונבא הלוי' כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכה יהוה אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה:

מסוף' תלת שנים תפיק ית-כל- מעשר על ליהוד' בשנת ההיא ותצנע בקרוד: וייתי ליואה ארי לית ליה חולק ואהסגא עפד וגו' ונתמא וארמלתא די בקרוד ויכלון וישבעון בדיל די יברכנך י' אלהך בכל עובדי ידך די ת תעביד:

מקץ שבע שנים תעשה שמיטה: וזה דבר השמיטה שמוט כל-בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו ביקרא שמיטה ליהוה: את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיה תשמט ידך: אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברכך יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת נזים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו: כי יהיה בך אביון מאחד אחיה באחד שעריך בארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו: השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחיה האביון ולא תתן לו וקרא עליה אל- יהוה והיה בך חטא: נתן נתן לו ולא ירע לבבך ברנתך לו:

מסוף' תלת שנים תפיק ית-כל- מעשר על ליהוד' בשנת ההיא ותצנע בקרוד: וייתי ליואה ארי לית ליה חולק ואהסגא עפד וגו' ונתמא וארמלתא די בקרוד ויכלון וישבעון בדיל די יברכנך י' אלהך בכל עובדי ידך די ת תעביד: תעביד' וי' אלהך בכל עובדי ידך די ת תעביד: תעביד' וי' אלהך בכל עובדי ידך די ת תעביד: תעביד' וי' אלהך בכל עובדי ידך די ת תעביד:

יהוה אלהיך יברכה את ישראל בכל מעשה ידיו ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו: כי יהיה בך אביון מאחד אחיה באחד שעריך בארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת נזים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו:

מקץ שבע שנים תעשה שמיטה: וזה דבר השמיטה שמוט כל-בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו ביקרא שמיטה ליהוה: את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיה תשמט ידך: אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברכך יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת נזים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו:

מקץ שבע שנים תעשה שמיטה: וזה דבר השמיטה שמוט כל-בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו ביקרא שמיטה ליהוה: את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיה תשמט ידך: אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברכך יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת נזים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו:

יהוה אלהיך יברכה את ישראל בכל מעשה ידיו ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו: כי יהיה בך אביון מאחד אחיה באחד שעריך בארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת נזים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו:

יהוה אלהיך יברכה את ישראל בכל מעשה ידיו ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו: כי יהיה בך אביון מאחד אחיה באחד שעריך בארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת נזים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו:

יהוה אלהיך יברכה את ישראל בכל מעשה ידיו ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו: כי יהיה בך אביון מאחד אחיה באחד שעריך בארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת נזים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו:

טו

יהוה אלהיך יברכה את ישראל בכל מעשה ידיו ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו: כי יהיה בך אביון מאחד אחיה באחד שעריך בארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת נזים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו:

יהוה אלהיך יברכה את ישראל בכל מעשה ידיו ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו: כי יהיה בך אביון מאחד אחיה באחד שעריך בארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה: רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת נזים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בנזים רבים וכן לא יכשלו:

רק את דמו לא תאכל על הארץ

תשפכו במים

שמור את חרש האבן ועשית פסח

ליתוה אלהיך בחר יהודה

והוצאת יהודה אלהיך מצרים לילה

וזבחת פסח ליהוה אלהיך צאן

ובקר במקום אשר יבחר יהודה

לשכן שמו שם לא תאבל עליו

חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות

לחם עני כי בחפזו יצאת מארץ

מצרים למען תזכר את יום צאתך

מארץ מצרים כי ימי חייך

ולא יראה לך שאור בכל נבלך

שבעת ימים ולא ילין מן הבשר

אשר תזבח בערב ביום הראשון

לבקר לא תוכל לזבח את הפסח

באחד שעריך אשר יהוה אלהיך

נתן לך כי אם אל המקום אשר

יבחר יהוה אלהיך לשכן שמו שם

את חרש האבן נקרא כן בעבור שהיה בו חזיב

הוא חרש ניסן וכו' וטעם ראשון כאשר

ימצא האבן הנזכר טעם ראשון רק

קדמוניו ול העתיקו עש האבן

דברים אחרי וכל דבריהם חמה

לילה הוציאת מתחת רשות

כרעה והקרוב עוד אפרשנו כאן

לחיוב הפסח ובקר לשלמי והעד בעל הטורים

ובקר שלשת לפי חזקת חזקת הכל

לפסחים על כפשים ובני עמי וכן

כתנו ללפסחים חמשת חלפים ובקר חזקת

חמש מחות והנה זכר הפסח

קודם הבקר וכן חמה וביד

זיא כי במכרי חמר כבש חזקת

ועת בקר חס יוכל והראשון הוא

הזכר לא תאכל עליו חמץ שלא

ימצא חמץ בעת שחיות הפסח

לחם עני לזכרון כל ימי חייך

בכל סנה חמר תזבח בערב

תאכל יום ויום במסד רבת

יום ויום נמסר בסדר בא

כתיב בלבו שבעות ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

שבעות ויום ויום ויום

יו

ולא

שבעת

והוא חרש ניסן וכו' וטעם ראשון כאשר ימצא האבן הנזכר טעם ראשון רק קדמוניו ול העתיקו עש האבן דברים אחרי וכל דבריהם חמה לילה הוציאת מתחת רשות כרעה והקרוב עוד אפרשנו כאן לחיוב הפסח ובקר לשלמי והעד בעל הטורים ובקר שלשת לפי חזקת חזקת הכל לפסחים על כפשים ובני עמי וכן כתנו ללפסחים חמשת חלפים ובקר חזקת חמש מחות והנה זכר הפסח קודם הבקר וכן חמה וביד זיא כי במכרי חמר כבש חזקת ועת בקר חס יוכל והראשון הוא הזכר לא תאכל עליו חמץ שלא ימצא חמץ בעת שחיות הפסח לחם עני לזכרון כל ימי חייך בכל סנה חמר תזבח בערב שהוא בשער הפסח בערב כבא השמש פירשתי מועד כחתיך ממצרים שב אל פסח כי מועד חדש האבן יצאו ממכרי ואיכנו דבק עם כבא השמש ובשלת פירשתי באש וכן ובשלת הפסח באש והזכיר ובשלת שלח יאכלנו חיי ופנית בבקר חמרנו המכתיבים כי ילך ביום קדש אל ביתו וחרצו ואחזנו לא נסמוך על דעתנו במצות כי חס על מעתיקי התורה והנה מצאנו ביום השמיני שלח את העם והוא יום קדש וכתיב חמר וביום עשרים ושלוש לחדש השביעי שלח את העם יש אומרים כי הכירוש לחלויים כאשר הוא וביום החול לארבע והלכת לאהלך כביד לירושלם ומשם ילך אל חרצו בחור: ששת ימים חמר הקדמונים מהחל חרמם ויתכן להיות ביום השביעי דבק עם ששת ימים והבדילו מפניהם הל כלה חחרת להזהיר לא תעשה מלאכה ולא חמר כל מלאכה והטעם כל מלאכת עבודה ובמקום ש חמר כל מלאכה פס כתוב אך וכאשר הזכיר הפסח שהוא חייב לבא אל מקום הכבוד הזכיר החג השני בש השלמי ולא ה הזכיר יום תרועה ויום העשור כי חן הכבוד מתחבר במקדש: מסתי דגשות הטמך להתבלע היום והמלה מגזרת כס כטעם הרמתי יד: כדבת ידך לעולה ולשלמים: וזכרת כי עבד הייתי דבק עם עבד ואמתך: באספק

לעבור בריהו, אשר כרת אתכם שלא לעבוד ע"ו, אשר לא צויתו לעבוד: ככון מכוון העדות: והזאת חל שערך את האיש ההוא יגו, המתרגם א שערך לתרע בית דיך כוונה סכן שנינו חל שערך זה שער סגור בו חו חינו חלל שער סנדון בו נחמר שערך למטה נחמר שערך למעלה מה שערך החומר למעלה שער

כי ימצא בקרבך, ואחר שהזכיר האשרה חלל המזבח שהיה בבריהויה לכל שב להזהיר על היחיד על עבודה זרה: לעבור בריהו, הפך להעמידו דקדוק וישתחו בספר היסוד: אלהים אחרים, פסילים מעשה בני חדם: ולשמש ולירח ולכבא השמים, שהם מעשה אלהים: אשר לא צויתו לעבוד ואם הם מעשי: ודרשת היטב, מאל מאל וכן היטב חרה לי והוא מנט רחוק מנורת טוב: וסקלתם בחבנים, זה חו זאת כמו בחש ישרבו חותו ו נחתהו ובעבור שאמר והגד לך בסתר ושמעת הדבר בגלוי ה הונרך לפרש חף על פי שהונד לך ושמעת לא יומתו רק על פי שנים עדים: או שלשה עדים, מקבלים עדות שנים על דעת הנאון והנה לא פורס בתורה חס תקובל עדות השאר והאשה ועדות חויב המת ויש אומרים חס היו שני עדים מכחשי שנים עדים השלישי יכריע לזכות או לחובה ויש אומרים שנים עדים מהחכמים ושלשה מהאחרים ונס חכמו כריכים בעל כרחנו לדברי הקבלה: יד העדים, יד כל אחד מהעדים וכן וימס לכב העם ורבים כן: ובערת, פירשתו: כי יפלא ממך דבר, עם השופט ידבר בעבור היות עדות שנים להמת המת חס פי בן דם לדם בן דם נקי לדם חייב, ומלת יפלא כמו היפלא מיי דבר וסס מפורס: בן דין לדין, במזון: בן נגע לנגע, כמו כבד וחבורה והכלל דברי ריבון: וקמת ועלית, פירשתו: הכהנים הלויים, כאשר פירשתי כי יש כהני שאינם מייחוס לוי: וחל השופט, הוא המלך סכתב מסנה התורה מיד הכהנים: וחל השופט, במקום שהיה: על פי התורה אשר יורק, בדבר המופלא: ומת האיש ההוא, בית דין ימיתוהו והטעם וכל ישראל ישמעו ויראו וכאשר הזכיר השופט באר ה המשפטים שהוא חיי לשמרם: סס

שעבר בה חף שערך החומר למטה שער שעבר בה ותרגמו לקירוק: שני חו שלם חס מתקיימת עדות בפנים למה פרט לך בשלשה להקים שלשה לשנים מה שני עדות אחת חף שלשה עדות אחת וחין כעשים ז זוממין עד שזימון כ כולם: כי יפלא, כל הפלאה לשון הכדלה ופריש שהדבר כבדל ומכוסה מוק: בין דם לדם, בין דם טומא לדם טהור: בין דין לדין, בין דין זכאי לדין חייב: בין כנע לכנע, בין כנע טומא לכנע טהור: דברי ריבות, סיהו חכמי העיר חולקים בדבר זה מטמא וזה מטהר זה מחייב וזה מוכה: וקמת ועלית, מלמד שבית המקדש צבוח מכל המקומות: הכהנים הלויים, הכהנים שיכחו משכט לוי: חל השופט אשר יהיה בימים ההם, נחפילו אינו כשאר ש שופטים שהיו לכתי חתה כדין לשמוע לו חין לך חלל שופט סבימך: ימין ושמאל, חפי אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין וכל סכן שאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל: נכל העם ישמעו, מנאחן שממתיכון לו עד הרגל וממיתין ח חותו כרגל: לח

ועשה את הרע עשה את הרע ו בליש וסי במסר רבתא: ומתו ח וסי במסרה רבתא: למשפט טודגשים וסי נמסר בסדר מסעי: הכהנים הלויים יגוסי במסרה רבתא: שמוע יא חס וד מלאים וסי במס רבתא: ויראו ו רפן וסי במסרה רבתא: נתן לך וסי נמסר בסדר עקב, ובלשון ארמי אכל מלכא בסלא: ככל

כי ימצא בקרבך, ואחר שהזכיר האשרה חלל המזבח שהיה בבריהויה לכל שב להזהיר על היחיד על עבודה זרה: לעבור בריהו, הפך להעמידו דקדוק וישתחו בספר היסוד: אלהים אחרים, פסילים מעשה בני חדם: ולשמש ולירח ולכבא השמים, שהם מעשה אלהים: אשר לא צויתו לעבוד ואם הם מעשי: ודרשת היטב, מאל מאל וכן היטב חרה לי והוא מנט רחוק מנורת טוב: וסקלתם בחבנים, זה חו זאת כמו בחש ישרבו חותו ו נחתהו ובעבור שאמר והגד לך בסתר ושמעת הדבר בגלוי ה הונרך לפרש חף על פי שהונד לך ושמעת לא יומתו רק על פי שנים עדים: או שלשה עדים, מקבלים עדות שנים על דעת הנאון והנה לא פורס בתורה חס תקובל עדות השאר והאשה ועדות חויב המת ויש אומרים חס היו שני עדים מכחשי שנים עדים השלישי יכריע לזכות או לחובה ויש אומרים שנים עדים מהחכמים ושלשה מהאחרים ונס חכמו כריכים בעל כרחנו לדברי הקבלה: יד העדים, יד כל אחד מהעדים וכן וימס לכב העם ורבים כן: ובערת, פירשתו: כי יפלא ממך דבר, עם השופט ידבר בעבור היות עדות שנים להמת המת חס פי בן דם לדם בן דם נקי לדם חייב, ומלת יפלא כמו היפלא מיי דבר וסס מפורס: בן דין לדין, במזון: בן נגע לנגע, כמו כבד וחבורה והכלל דברי ריבון: וקמת ועלית, פירשתו: הכהנים הלויים, כאשר פירשתי כי יש כהני שאינם מייחוס לוי: וחל השופט, הוא המלך סכתב מסנה התורה מיד הכהנים: וחל השופט, במקום שהיה: על פי התורה אשר יורק, בדבר המופלא: ומת האיש ההוא, בית דין ימיתוהו והטעם וכל ישראל ישמעו ויראו וכאשר הזכיר השופט באר ה המשפטים שהוא חיי לשמרם: סס

ועשה את הרע עשה את הרע ו בליש וסי במסר רבתא: ומתו ח וסי במסרה רבתא: למשפט טודגשים וסי נמסר בסדר מסעי: הכהנים הלויים יגוסי במסרה רבתא: שמוע יא חס וד מלאים וסי במס רבתא: ויראו ו רפן וסי במסרה רבתא: נתן לך וסי נמסר בסדר עקב, ובלשון ארמי אכל מלכא בסלא: ככל

כי ימצא בקרבך באחד שערך אשר יהיה אלהיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני יהוה אלהיך לעבר בריהו: וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתו: והגד לך ושמעת ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל: והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו: על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד: יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו ויד כל העם באחרונה ובערת הרע מקרבך:

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשערך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו: ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגדו לך את דבר המשפט: ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר יהוה ושמרת לעשות ככל אשר יורק: על פי התורה אשר יורק ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל: והאיש אשר יעשה כזון לבלתי שמע אל הכהן העמר לשרת שם את יהוה אלהיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל: ולכל העם ישמעו ויראו ולא יזדון עוד:

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשערך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו: ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגדו לך את דבר המשפט: ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר יהוה ושמרת לעשות ככל אשר יורק: על פי התורה אשר יורק ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל: והאיש אשר יעשה כזון לבלתי שמע אל הכהן העמר לשרת שם את יהוה אלהיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל: ולכל העם ישמעו ויראו ולא יזדון עוד:

הגוים ד' וסי' אישמה עלי מלך, מלך לשפטנו ככל הגוים, והיינו גם אנחנו ככל הגוים, יען אמר מואב ושעור הנה: סביבתי ב' חס' וסי' אישמה עלי מלך, סביבתי נערי:

בעל השורים

מקורו אהרן בנותו... משה עבדך בניתי... משה עבדך בניתי... משה עבדך בניתי...

סוסים שהיו העם לשוב אל... מוצרים והעד דברי שלמה ותנח מרכבה מוצרים והנה יבטוך למען הרבות...

סוסים שהיו העם לשוב אל... מוצרים והעד דברי שלמה ותנח מרכבה מוצרים והנה יבטוך למען הרבות...

ואת החקים ד' וס' ושמת את המצוה... ויהיה עמו וקרא בו' ואת החקים ואת המשפטים והתורה והמצוה...

מנחה תמני עלך מלכא דיי-תרעו... מנחה תמני עלך מלכא דיי-תרעו... מנחה תמני עלך מלכא דיי-תרעו...

שום תשים עליך מלך אשר יבחר... יהוה אלהיך בו מקרב אחיך תשים... עליך מלך לא תוכל לרתת עליך...

לא ירבה לו סוסים... אלא כדי מרכבתו שלא ישיב את העם מצרימה שהסוסים...

כסבתו... חס עשה כן... כדי הוא שתתקיים... מלכותו: את משנה...

הגון למלכות הוא... קודם לכל חס: כל... שבט לוי: בין תמימין...

יח

זרם בפרשת מתנות שחמרו לאהרן על כן לא היה ללוינו להזהיר על קני וקניו וקדמוניו... חמשה: בקרב אחיו... חמשה: בקרב אחיו...

רשי

תצא כב

אבן עזרא ריג

בעל הטורים

לא יהיה כלי נבר על אשה... שמהא דומה לאיש פזי שתלך בן האנשים שחין וז

לא יהיה כלי נבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה... יהוה אלהיה כל עשה אלה: פ

כי יקרא קו צפורי לפניך בדרך בכל עין או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים: שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים: ס

כי יפול הנפל רחוי זה ליפול ואלפס קן לא תתגבל מיתתו על ידך שמגלגלן זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב: כלאים חמה וסעורה ומרדן במבולת יד: פן תקדס כתרונמו תסתאב כל דבר הנתעב על אדם בין לסבת כנון הקדש בין לכנאי כנון חסור כופלכו לסון קדוש כמו חלתנע בי כי קדשתך: לא תחרום בשור ונבחרו: הוא הדן לכל שני מינין שבועולס הוא הדין להנהיגם יחד קטורי זנין בהולכת שום משא: שעטנו לסון ערוב: ורבותינו דרשו שוע טווי ונוו: גדילים תעשה לך חף מן הכלאים לכך סממן הכתו: ונח איש וסנאה סומו וסם לה עלילת דברים עבירה גוררת עבירה עבר על לא תסנא סופו לכא לדי לסון הרע: את האשה הזאת: מכלן שחין אומר דבר חלא בפני בעל דין: חבי הנערה וחמה: מי סנדלו גדולים הרעים יתבנו עליה: ואמר חבי הנערה: מלמד שחין רשות לאשה לדבר בפני האים: ופרשו הסמלה: הדי זה משל מחורין הדברים כ כשמלה: ויסרו אותי מלקות: ואם

לא יהיה כלי נבר... נסמכה בעבור זאת למלחמה כי האשה לא נברחת כי אם להקים הזרע ואם היא תבא עם האנשים למלחמה תבא בדרך לדי זנות וכן לא ילבש גבר והטעם זכר שלא כתמלא וקנו יתערב עם הנשים ויחאף הוא והן ואינו יודע וזה יורה כי מנהג ישראל היה וכן ברובי המלכות להיות מלבוש האנשים איננו כמלבוש הנשים

לא יהיה כלי נבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה... יהוה אלהיה כל עשה אלה: פ כי יקרא קו צפורי לפניך בדרך בכל עין או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים: שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים: ס

כי יפול הנפל רחוי זה ליפול ואלפס קן לא תתגבל מיתתו על ידך שמגלגלן זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב: כלאים חמה וסעורה ומרדן במבולת יד: פן תקדס כתרונמו תסתאב כל דבר הנתעב על אדם בין לסבת כנון הקדש בין לכנאי כנון חסור כופלכו לסון קדוש כמו חלתנע בי כי קדשתך: לא תחרום בשור ונבחרו: הוא הדן לכל שני מינין שבועולס הוא הדין להנהיגם יחד קטורי זנין בהולכת שום משא: שעטנו לסון ערוב: ורבותינו דרשו שוע טווי ונוו: גדילים תעשה לך חף מן הכלאים לכך סממן הכתו: ונח איש וסנאה סומו וסם לה עלילת דברים עבירה גוררת עבירה עבר על לא תסנא סופו לכא לדי לסון הרע: את האשה הזאת: מכלן שחין אומר דבר חלא בפני בעל דין: חבי הנערה וחמה: מי סנדלו גדולים הרעים יתבנו עליה: ואמר חבי הנערה: מלמד שחין רשות לאשה לדבר בפני האים: ופרשו הסמלה: הדי זה משל מחורין הדברים כ כשמלה: ויסרו אותי מלקות: ואם

לא יהיה כלי נבר... נסמכה בעבור זאת למלחמה כי האשה לא נברחת כי אם להקים הזרע ואם היא תבא עם האנשים למלחמה תבא בדרך לדי זנות וכן לא ילבש גבר והטעם זכר שלא כתמלא וקנו יתערב עם הנשים ויחאף הוא והן ואינו יודע וזה יורה כי מנהג ישראל היה וכן ברובי המלכות להיות מלבוש האנשים איננו כמלבוש הנשים

לא יהיה כלי נבר על אשה... נסמכה בעבור זאת למלחמה כי האשה לא נברחת כי אם להקים הזרע ואם היא תבא עם האנשים למלחמה תבא בדרך לדי זנות וכן לא ילבש גבר והטעם זכר שלא כתמלא וקנו יתערב עם הנשים ויחאף הוא והן ואינו יודע וזה יורה כי מנהג ישראל היה וכן ברובי המלכות להיות מלבוש האנשים איננו כמלבוש הנשים

לא יהיה כלי נבר על אשה... נסמכה בעבור זאת למלחמה כי האשה לא נברחת כי אם להקים הזרע ואם היא תבא עם האנשים למלחמה תבא בדרך לדי זנות וכן לא ילבש גבר והטעם זכר שלא כתמלא וקנו יתערב עם הנשים ויחאף הוא והן ואינו יודע וזה יורה כי מנהג ישראל היה וכן ברובי המלכות להיות מלבוש האנשים איננו כמלבוש הנשים

אבן עזרא

ספר דברים כג

רשי

וטעם כל ימיו כי לעולם תהיה ברשותו עד יום מותו: וסקלוה' שיתכן שחזר

ואם חמת היה הדבר בעדים והתראה שזינתה לאחר חירוסין: אל פתח בית

זה כמו זה והנה פירש זה עוד: כי יהיה כאשר יארע זה הדבר: סער' מקום שבת זקני העיר

לשלחה חזר מן ד' זוני' קרא נסיב ל' ותנינ' לא נסיב ל' ולית דכוו' דסמיכי וסי' במס' דבתא: דכא נ' וסי' לא

חדולים שאין האשה כהנת מהם: גם לרבו הבח' מאחריהם

הס הזכרים ושם פירשתי: ממזר' חלל הבח' מן העריות

בית דבר' ויתן ד' זוני' קרא נסיב ל' ותנינ' לא נסיב ל' ולית דכוו' דסמיכי וסי' במס' דבתא: דכא נ' וסי' לא

ממתיכין לה עד שתלד: כי כאשר יקום ונ' לפי פשוטו זהו משמעו

בעל הטורים: אל פתח בית אביה וסקלוה' כענין זה דאן

לית ליה רשו' למפטרה כל' ומוהי: ואת קושטא

היתה מעוברת אין ממתיכין לה עד שתלד: כי כאשר יקום ונ' לפי פשוטו זהו משמעו

זהו חזקו וזהו חזקו וזהו חזקו: כהן' בן אביו ולא יגלה בנה אביו:

בית אביו ולא יגלה בנה אביו: לא יבא ממזר' לא יבא ממזר' לא יבא ממזר'

כאן נחש העמוני: ויאמר להם נחש' צלק העמוני דוה' וטוביה העבר העמוני דוילענו לנו דעזרא:

יובל: כל מה שכתבתי

כ

כ

כ

כ

כ

כ

כ

כ

כ

יובל שלחה: כל מה שכתבתי

כאן נחש העמוני: ויאמר להם נחש' צלק העמוני דוה' וטוביה העבר העמוני דוילענו לנו דעזרא:

ואמר נתת לנו כאשר נשבעת לחבותינו... חסדך ורחמים רבים

ואמר נתת לנו כאשר נשבעת לחבותינו... חסדך ורחמים רבים

אשר נתתה לנו באשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש

אשר נתתה לנו באשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש

היום הזה יהיה אתה יהוה אלהיך מצוה לעשות את החקים האלה

היום הזה יהיה אתה יהוה אלהיך מצוה לעשות את החקים האלה

ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך את יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים

ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך את יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים

ולשמר חקי ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו ויהוה האמירך היום להיות לך לעם סגולה

ולשמר חקי ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו ויהוה האמירך היום להיות לך לעם סגולה

כאשר דבר לך ויהוה אלהיך מצוה לעשות את החקים האלה ועשית אותם

כאשר דבר לך ויהוה אלהיך מצוה לעשות את החקים האלה ועשית אותם

ובכל לבבך ובכל נפשך את יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים ולשמר חקי ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו ויהוה האמירך

ובכל לבבך ובכל נפשך את יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים ולשמר חקי ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו ויהוה האמירך

היום הזה יהיה אתה יהוה אלהיך מצוה לעשות את החקים האלה ועשית אותם

היום הזה יהיה אתה יהוה אלהיך מצוה לעשות את החקים האלה ועשית אותם

ובכל לבבך ובכל נפשך את יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים ולשמר חקי ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו ויהוה האמירך

ובכל לבבך ובכל נפשך את יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים ולשמר חקי ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו ויהוה האמירך

ואמר שמר מצוה את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום והיה ביום אשר תעברו את הירדן

ואמר שמר מצוה את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום והיה ביום אשר תעברו את הירדן

הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך והקמת לך אבנים גדולות ושרת אתם בשיר וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת

הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך והקמת לך אבנים גדולות ושרת אתם בשיר וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת

בעברך למען אשר תבא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר יהוה אלהיך

בעברך למען אשר תבא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר יהוה אלהיך

אבתך לך והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום כהר עיבל

אבתך לך והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום כהר עיבל

ושם מונח יהוה אלהיך מונח אבנים לאיתניף עליהם כרוז אבנים שלמות תבנה את מונח יהוה

ושם מונח יהוה אלהיך מונח אבנים לאיתניף עליהם כרוז אבנים שלמות תבנה את מונח יהוה

אלהיך והעלית עליו עולת ליהוה אלהיך ונחת שלמים וזאכלת שם ושמחת לפני יהוה אלהיך וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת

אלהיך והעלית עליו עולת ליהוה אלהיך ונחת שלמים וזאכלת שם ושמחת לפני יהוה אלהיך וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת

באר היטב וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

באר היטב וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אלהיך ושמעת בקול יהוה אלהיך היום ויצו את העם לאמר שמעו ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה

אבן עזרא ספר דברים נח רשי

לכרך את העם כדלוי במכרת סוטה שטה שטיס עלו לרחש הר גריו' ושטה לרחש הר עיבל והכהנים והלוים והאזן למטה באמצע הככו לויים פניהם כלפי הר גריו' ופתחו בברכה ברוך הויש אשר לא יעשה כסל ומסכה וגו' ואלו נאלו עונין חמן חזרו והככו כניהם להר עיבל ופתחו בקלה וחומרים חרוך האיש אשר יעשה כסל וגו'

וכן כולס עד חרוך אשר לא יקים מקלה חביו מוולו לסון ונקלה חחיד: מיסינ גבול מחורנו לחחורנו וגוכ חת הקרקע ל לסון והוכב חחור: משנה עור' הסומח בדבר ומשיחו ענה רעה: מכה רעה בסתד' על לסון הרע הוח חומר לחיתי ביסודו של רבי משה הדרכן אחד עשר ח חרוריס יש כאן כנגד יח שבטים וכנגד ש שמעון לא כתב חרוך לפי שלא היה בלבו לברכו לפני מותו כ כשבך שחר הסטמו לכך לא רצה לקללו: אשר לא יקים כאן כלל חת כל התורה כולה וקבלו עליהם בחלה וכשבועה: סגר

ונגפית את מצותיו לעתיד וטעם והכהנים הלויים כי הם האומרים חרוך האיש על הברכה בני הגבירי ועל הקלה בני השכחו' ואם יחסרו שני' ובני לאה רבי' וכלקחו הגדול והקטן: וענו' כמו וענית ואמרת וחול חמרו כי טעם לכרך ברוך האיש אשר לא יעשה כסל ומסכה וכן הכל ועל דרך הפסגו הכרך היח ברוך חמה בעיר והקלה הכך זה והעד בספר יהושע' וטעם להזכיר חלה יח עבירות בעבור שיוכל לעשותם בסתר והעד נסם בסתר כי אם יעסם בגלוי יומת וכן מכה רעהו בסתר והחל מהעקר

שהיה בינו וכן כורחו וחחך כן בינו וכן חבוהו כי מי ידע חס יקלה חותם: ומקלה' לסון קלון פועל ינחל: מיסינ גבול רעהו' כי הוח דבר כסתר' ומשנה עור נס כן לא יוכל ל לחרסס מי שהסנהו: ומטה מספט גר יתום' כי חין להם עזר והנה גם הוח בסתר והזכיר החר גם היתום והאלמנה כי חס יטה הדיין משפט חחרים יערערו עליו ויפרכמנהו והגר והיתום והאלמנה חין להם חת וסוכב עם חסת חב וחחיות חתק' חתקה חביו משינ גבול רעהו ל חחר סחב על חסת חש' חשוי ג' גבול רעהו גרים לכן סתקלה חביו שחיו תכור חביו נחך לו חנה עור סתבעק ותעדער כמו הזכור על חן לא חזכירו: לוקח שוחד' לפי דעת רביס שהוח הדיין ולכי דעתי שהוח עד סקר: חסר לא יקים' יס חומר על כל התור' ויס חומרי על חלה הנזכרים ולא חמדו כלום בעבור שחמו' לעשות חותס והנכון בעיני כי קלל על מנות לא תעשה הנזכרים וקלל מי שלא יסמור גם בסתר מנות עשה על כן חמר לעשות חותס: עליון על כל גויי הארץ' זחת הברכה כלל סלח תהיה חומה בעולס כמוכס' וטעם וכו' שבונו מעכס: והשינוך' ואס לא תבקסס והטעם סלח תינע: ברכה שהיה תוספת כל מיני חמורה: בסדה' בודיעה ובכתיבה: פרי

בשל הטורים
גריו' כגו' הכריכה ויהי כו' קול רס נסתר ליה חרור האיש אשר יעשה כסל לית סתקולו של רס חינו בקול הקלה חטעו' וכל דבור חכמי י" וכל יהיה לך' כסתר' יח' וסס כסתר' ענה רעהו כסתר' כי חת עשית בסתר' כדור ענינו כח' סכע' כי תחלב' בחוק' כל כסתר' לוח חס תינעה כסתר' כחוסר כל כסתר' התחיל ינו' שהו סקולה כנגד כל חתור' ונחר ח' וסתר לטו' חקלה ח' חבו וחחו' ח' סתפיו יס כלס' וסתר לקלה חביו מס' גבול רעהו ל חחר סחב על חסת חש' חשוי ג' גבול רעהו גרים לכן סתקלה חביו שחיו תכור חביו נחך לו חנה עור סתבעק ותעדער כמו הזכור על חן לא חזכירו: לוקח שוחד' לפי דעת רביס שהוח הדיין ולכי דעתי שהוח עד סקר: חסר לא יקים' יס חומר על כל התור' ויס חומרי על חלה הנזכרים ולא חמדו כלום בעבור שחמו' לעשות חותס והנכון בעיני כי קלל על מנות לא תעשה הנזכרים וקלל מי שלא יסמור גם בסתר מנות עשה על כן חמר לעשות חותס: עליון על כל גויי הארץ' זחת הברכה כלל סלח תהיה חומה בעולס כמוכס' וטעם וכו' שבונו מעכס: והשינוך' ואס לא תבקסס והטעם סלח תינע: ברכה שהיה תוספת כל מיני חמורה: בסדה' בודיעה ובכתיבה: פרי

לברך ט' וס' נסם בסך כלק: בעברכס ג' וס' אלה יעמדו לברך את העם והיה בעברכס את הורדן תקימו' בעברכס את חברית דיהושע: ארור ח' בטעסא זקף גדול וס' במסר רבתא: משנה ב' וס' משנה עור ברוך' משנה ישר' ברוך רע' וא' אולי משנה הוא: ארור ח' בטעס' רביעו' וס' מטה משפט גר יתום ואלמנה' ארור ובעביר ית' פקודיהו וירת קיבוריהו מניניו ק' די אננא מפקדן יומא דיין: ופקד משה ית עקבא ביומא ההווא למימר: אלוין יקומון לברכא ירת עקבא על טורא דגריזים ב במעברכון ית יירדנא שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין: ואלין יקומון על לוטינא בטורא דעיבל ראובן גר ואשר וחבלון דן ונפתלי: ויתיבון ליוני וימרון לכל אנש ישראל קל רס' ליש גברא די יעביר אלס ומתכא מרחקא קדם' ו עובד די אומנא וישוין בסתרא ו ויתיבון כל עקבא וימרון אמון' ליש דיקל אבוהו ואמיה וימר כל עקבא אמון' ליש רישני תחוסא דחבריה וימר כל עקבא אמון' ליש דיטעי עזרא באורהו וימר כל עקבא אמון: ליש דיצלי דין גזירא יתם וארמלא וימר כל עקבא אמון: ליש דישבוב עם אמתר אבוהו ארי גלי כנפא דאבוהו וימר כל עקבא אמון: ליש דישבוב עם כל בעירא וימר כל עקבא אמון: ליש דישבוב עם אחתיה בת אבוהו או בת אמיה וימר כל עקבא אמון: ליש דישבוב עם חמותיה וימר כל עקבא אמון: ליש דימתו לחבריה בסתרא וימר כל עקבא אמון: ליש דיקבל שוחדא למקטל נפש דס זנאי וימר כל עקבא אמון: ליש די לא יקים ית פתנמי אוריתא חדא למעבר יתדיון וימר כל עקבא אמון: והי אמ קבלא תקביל למימרא די אלוד למטר למעבר ית כל פקודיהו די אננא מפקדן לך יומא די ויתגנד י אלוד עלא על כל עממי ארעא: וייתון עלך כל ברכיא האלוין וידבקונד ארי תקבל למימרא די אלוד: ברוך את בקרתא ובירך את בחקלאו ברוך בקול יהוה אלהיך:

ועשית את מצותיו ואת חקי אשר אנכי מצוך היום: ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר: אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכס את הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין: ואלה יעמדו על הקלה בהר עיבל ראובן גר ואשר וחבלון דן ונפתלי: וענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל קול רס: ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה יהוה מעשה ידי חרש וישם בסתר וענו כל העם ואמרו אמן: ארור מקלה אביו ואמו ואמר כל העם אמן: ארור מיסינ גבול רעהו ואמר כל העם אמן: ארור משנה עור ברוך ואמר כל העם אמן: ארור מיטה משפט גר יתום ואלמנה ואמר כל העם אמן: ארור שכב עם אשת אביו כי גלה כ כנף אביו ואמר כל העם אמן: ארור שכב עם כל בהמה ואמר כל העם אמן: ארור שכב עם אחתו בת אביו או בת אמו ואמר כל העם אמן: ארור שכב עם חתנתו ואמר כל העם אמן: ארור מכה רעהו בסתר ואמר כל העם אמן: ארור לקח שחד להכור נפש דס כו נקי ואמר כל העם אמן: ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן: והיה אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום ונרתנה יהוה אלהיך עליון על כל גויי הארץ: ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגה כי תשמע ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה:

נח
לשמר כל המטה לשמר לעשות במח לשמר ולעשות וכתן י' לראש ולא לזכר

מסדה
שכב עם אשת אביו כי גלה' שכב עם אחתו אחר אשר לא לא יקים' סלאכת י' רסדה' וס' בלשון תרגום דנא דאחתי גלי וקס ברסיותא: בסתר ד' וס' במסדה רבתא: לוקח ח' וס' נסטר בחוקאל סימן ט': וברוך ז' וס' נסטר בסדר לך לך:

רשי תצא כח אבן עזרא ריה

שגר חלפך ולות בקרך שהנהמה משגרת מועיה: עשתרות חלפך כתרנומו ורבותינו אמרו למה נקרא שם עשתרות שמעשרות חת בעליהן ומחזיקות אותן כעשתרות הללו שהן סלעים חזקים: ברוך טנאך פירושך: דבר אחר טנאך דבר לח שאתה מסכן בסלים: ומשאריתך דבר יבט שטנאך

כרי בטנך בבנים והבטן כנוי: שגר ועשתרות פירשתי: טנאך מקום הלח והוא מוקדם ומאחר עם משארותך או מקום שיושם עם הקמח: כחאך לחנו ולסחור ולשלול חוב כלל ביאה ויביאה בכל יום ויום והטעם בכל אשר תעשה תכלית וההפך כתוב ואחר שחמר שתהיה עלין על כל הנוס אמר כי חס יקשרו חוביך על כן אמר הקמי עליך: ובשבע' לשון רבי בעבור שוב ימי הסבוע כי הוא תלוי בעליונים: באסמך באזכרותך מטעם המקום: לעס קדוש והקדושה לשמור המצות וטעם יקמך יעמידך: תשמור בלב: והלכת במעשה וטעם והתירך חס תהיה רעה בחרץ ורעב ומארה חתה תותר לטובה: חוננו שהוא בכחו לזאת וכן חוננו שלג על כן אחר הויתך חמר דבר הנסע כי העובר ר סבת הרעב: והלית גוי רבים כי ירעבו ולא יבא זמן שתלוה חתה והכלל שתהיה לעולם לראש: כיתשמע בלב לשמור ולעשו והכלל שלא תסור מאחרי השם לעבוד עו כי היא עיקר כל העבירות לכבוד בעיקר והפך זה יחוד השם לשמור ולעשו כי עיקר השמירה המעשה: המארה המערת המהומה שלא יוכל להסלים המקשה המערת שלא ישמח במעשורק ידאג בו אחר יגיעתו: בשחכת

בכלי וחינו זב: ברוך חתה כבואך וברוך חתה כחאך: שתהא יביחך מן ה העולם בלא חטא כ כביחך לעולם: ובשבעה דרכים ינוסו לפניך כן דרך הכהלים לברוח מ מתפורין לכל צד: המארה חסרון כמו צרעת ממחרת: מהומה שגשג קול בהלות: שחכת שבערו נשחף וכפחו: קדחת' לשון כי חס קדחה בחפי והוא חס של חולים מלונ' בלעז שהיא חמה מאל: ובלקת' חמה יותר מוקדחת ומיני חלאים הם: ובחחרור' חולי המחוימו תוך הנוף וכמו תמיד למים: ובלעז איסטרימינטו לשון נעמי חרה מני חרב נחר מנחח מאש: ובחבר' ביח עליך גייסות: שדפן וירקון מכת תבואה שבערו: שדפן רוח קדים חסלילה בלעז: ירקון יובס ומני התבואה מכסיפין: ונהפכן לירקון קלא בלעז: עד חבך' תרנוס עד דמיבד כלונו עד חבד חותך שתכלה מחליך: והיו

ברוך פרי בטנה ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגר חלפך ועשתרות צאנה: ברוך טנאך ומשאריתך: ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך: יהו יהוה את איביך הקמים עליך ננפים לפניך בדרך אחר יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך: יצו יהוה את הברכה באסמך ובכל משלח ידך וברכה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך: יקמך יהוה לו לעם קדוש כאשר נשבע לך כי תשמר את מצות יהוה אלהיך והלכת בדרךיו: וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך וראו ממך: והותרך יהוה לטובה בפרי בטנה ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לתת לך: יפתח יהוה לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצה בעתו ולברך את כל מעשה ידך והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה: ונתנה יהוה לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כיתשמע אל מצות יהוה אלהיך אשר אנכי מצוה היום לשמר ולעשות: ולא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם: והיה אם לא תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוה היום ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגך: ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה: ארור טנאך ומשאריתך: ארור פרי בטנה ופרי אדמתך שגר חלפך ועשתרות צאנה: ארור אתה בבואך וארור אתה בצאתך: ישלח יהוה יבך את המארה את המהומה ואת המנערות בכל משלח ידך אשר תעשה ע עד השמרך ועד אבך מהר מפני רע מעלליך אשר עובתני:

יצאו יד וסי' במסרה רבנא: והותרך לכתוב כן אלך חס' יוד בליש' וסי' וותרו אנשי' סמנו' ויאכלו וותרו כדבר " על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים והותרך " לטובה את אשר הותרה משבעה: מטר דוסי' ונתתי מטר ארצך בעתו יפתח " לך את אוצרו הטוב יתן " מטר ארצך ונתן מטר ורעך אשר תורע' ונמסר גם בסדר ברוך ולדי' דמקד ואבנא דארעך וולבנא דבעירך בקרי תורך ועררי ענד: ברוך סלך ואצותך: ברוך את במעלך וברוך את במפקך: יתן " ית בעל דבבך דקמיין עלך תבירין קדמך ב באורחא חדא יפקון לותך ו בשבע אורחן יעקון מזקדמך: יפקך " עמד ית ברכתא באוצרך ובכל אושטות ידך ויברכך ב בארעא דני' אלהך יהב לך: יקמך " ליה לעם קדוש כמא דיקים לך ארי תטר ית פקודי' דני' אלהך ותתך באורחן דתקנן קדמוהי: ויחזון כל עממי ארעא ארי שמא דני' אתקרי עלך וידחלו מנך: ויתרנך " לטבא בולרא דמעך ובולרא דבעירך ובאבנא דארעך על ארעא די קים " ל לאבהתך למתן לך: יפתח " לך ית אוצרו טבא ית שמיי' למתן מטר ארעך בעדני' ו ולברכא ית כל עובדי ידך ותחויף לעממין סביבין ואת לא תזוף ויתנך " לתקוף ולא לחלש ותהי ברם לעילא ולגא תהי לתחתא ארי תקבל לפקודי' דני' אלהך די אנא מפקד לך יומא ד דין למטר ולמעך: ולא תסטון מכל פתגמי' די אנא מפקד יתכון יומא דין ימינא וסמאלא למתך בתר טעורת עממי' למפלחין: והי אם לא תקבל למיכרא דני' אלהך למטר למעך ית כל פקודוהי וקמוהי די אנא מפקד לך יומא דין ויתון עלך כל לויטא האלון וידבקונך: ליט את בקרתא וליט את בחקלא: ליט סלך ואצותך: ליט ולרא דמעך ואבנא דארעך בקרי תורך ועררי ענד: ליט את במעלך וליט את במפקך: ית מארתא וית שנושא וית מזופיתא בכל אושטות ידך די תעביד עד דתשתיצי ועד ד דריבך בפרוע מן קדם בשורת עובךך דשבתא דחלתי: ידביק

בעל הטורים ינוסו לפניך וסמך ליה ינו' ו' חתך חת הכרחה באסמך' שתחא כתיב מלאים כל טוב' באסמך בנינוט זהו סמך סוף הכרז מכו' חלל בדבר הקטני מן העין סס " נקרא לת' סין פ' סין של תפילין " ויאל מחד וסמך ליה והויתך " ינו' בוכות התפילין ויתר ימי' דבתי' ו' עליהם יתו' וככה

עקב: ולברך ד' וסי' בסדר עקב: את המארה חד מן יב פסוקים דאית בהן את את ואת ומלה חדא בניחון וסי' נמסר גריש סדר משפטים: עד השמדך ועד אבך י' פסוקים מן עד ועד וסי' במסרה רבנא:

בשחבת ים חומרים שהם בני חללים: בך דלתה: בכל יום מנורת כי חש קדחה בלחי ומהומו ומנעל ושחבת וקדחת ודלקת עם התואר: נטעם ובלקת שליטת חלו רביעי: ובחרחור: מנורת וחרה נחושטה: ובחרב: מנורת חורב: ובסדסין: כפיחות וכן שמונת קדים ויא הכך והטע' דיקן: וכירקון: כמשמעו בלשון קדר ויש חומרים כי חלה חליים בירע ובסדסין כמו

שדכות קדים והעד הכתי ח' חתם בשדסין וכירקון על כן אחריו והיו שמך וכן בכרסת חס בחקותי: נחשת: כנחשת וכן ברזל: חבק ועפר: ברוב החורב וכח הרומי: עד השמדך: מלה זרה כמו ביום הבראך: לזעור: הפוך כמו כבס וכסב: ואין מחריד: לעוף ולבהמה:

ובחשאים: יוכו בשחין מחרים: ובטחורים: הם היוכלי במקום הנסתר על כן כתוב ובעפוליס והוא מנורת ויבא חל העופל: ובחרב: כן בלשון ישמעאל: ובחרם: יש חומרי שיטרך חל חרם כחיוב ואם הוא בסמך ויש חומרים במכת השמש והנכון שהוא עם חולי כמכרים ואין לו חכר והשגטון והעורון והתמהון שלשתן בלב: והיית ממסם:

כי בעורון: תגליח: בעל יוכא: עשיק ונזול: מחויב ואין מושיע והחל לברם חך יהיה עשוק: ישלכה: כנוי לשכיבה וכן שגל המוככת למטה: תחללנו: מנורת חליה: וכלותי כמו כנסתה וגם כלתה וכן ותכל דוד ואינו חסר נפש כחשר פירם חסר הדעת כי ותכל פועל יוכא ולא נוכר הפועל כמו חסר ילדה חומה: ורעוק: בחוקה ופי' בשנעין שיראה נוכח מלא שחין: על הברכים ועל השוקים: כי בהיות השחין עם קשה לסור: חסר לא תוכל להרפא: בעבור היותם מחון לנוף: ועבדת עם: ולא יועיל לך רק תהיה לשמה כל רוחך ישומי: למשל: בחחן: ולפיניה: בפה מנורת ושנכתם: יכהך יי' בעוק וקודם זה יבא עליך שנת רעב וחמה עוקך בחרך:

יחסלנו

מסדה

אישתבע ונפל ארדה בשרא והיך: ופי' שורך טבח לעינד' בי נשבעתי יצא מפי' הפלו ולא יקומי ליש גבור בבהמה: ויזכור כי בשר חסרה: ישחק לפחד ולא יהיה: ועינד' ופי' בסדר רבמא: משנע' ופי' היות משנע ממראה עינד' איש משנע ומתנבא: משנע איש הרחי' וא' המשנע מדוע בא: ועד קרקד' יא בטעמא מאריך סם ופי' בססרא רבמא: ולשננה ד' ופי' והיית לשכה למשל: והכתי את ישר דמלכי: ונתשתו סעל הארטה דוד: ונתתם לזעור לרעה דרסדה: תאסף ב' ופי' וקעט תאסף: אל תאסף עם חסאים:

והיו שמך חסר על ראשך נחשת: קללת הללו משה מפי עצמו חמרון ושבהר סיני מפי הקבה חמרון כמשמעו וכן נחמ' ואם לא תשמעו לי ואם תלכו עמי קרי וכאן הוא חומר לקול יי' חלהך: ידבר יי' בך: יככה יי' הקל משה בקללותי ואלחמך בלשון יחיד וגם כן בקללה זו הקל סבראשונו' חומר שמיכס כברזל וארזכס כנחושה

שלא יהיו השמי' מויעין כדרך שאין הברזל מוני ומתוך כך יהא חורב בעולם והאך תהא מויעה כדרך שהנחש' מויע והיא מרדבת פירוקיה וכאן הוא חומר שמך נחשת וברזל סהיו שמים מויעין חף על פי שלא יריקו מטר מכל מקום לא יהיה חורב של חבדו בעול והאך לא תהיה מויעה כדרך שאין הברזל מויע ואין הפירו' מרקיבין ומכל מקום קללה היא בין שהיא כנחשת בין שהיא כברזל לא ת מויעה פירו' וכן השמי' לא יריקו מטר: מטר חרך חבק ועפר:

זיקח דבתר מטרא מטר יורד ולא כל ז' זרכו ואין בו כדי ל להרבה את העפר והרוח בזה ומעלה את האבק ומכס את עשב הזרעים שהן לחים מן המים ונדבק בהם ונעשה טיט ומתבס ומרקיבין: לזעור:

לחמה ולזע שזועו כל שומעי מכותך מן ויחמרו חיו לנו שלא יבא עלינו כדרך שבה על חלו: בשחין מחרים: רע היה מלאח לח מבפני יוכס מ' מבחוק כדלי' בכבודי: גרבי' שחין לח: חרם: שחין יכס כחרם: בתמהון לבב: חוטם הלב חטטורליסון בלעו: עשוק: בכל מעשך יהי ערער: ישלכה: לסון שגל פלגס והכתוב כינהו לשבח ישכב' ומיקון סופרים הוא זה: תחללנו: בשנה הרביעית לאכול פרינו: וכלות חליהם' מנצות חליהם שיסובג ואינם שבי' כל תוחלת שאינה בזה קרינה כליו עינים: לשמה: חסו חטטורליסון כל הרואה חוקך ישום עליך: למשל: כשתבא מכה רעה על חרם יחמרו זו דומה למכת פלוני: ולפיניה: לסון ושנכתם ידברו כך וכן תרגמו ולשוני' לסון ססור ואישתי:

יחסלנו

מסדה

אישתבע ונפל ארדה בשרא והיך: ופי' שורך טבח לעינד' בי נשבעתי יצא מפי' הפלו ולא יקומי ליש גבור בבהמה: ויזכור כי בשר חסרה: ישחק לפחד ולא יהיה: ועינד' ופי' בסדר רבמא: משנע' ופי' היות משנע ממראה עינד' איש משנע ומתנבא: משנע איש הרחי' וא' המשנע מדוע בא: ועד קרקד' יא בטעמא מאריך סם ופי' בססרא רבמא: ולשננה ד' ופי' והיית לשכה למשל: והכתי את ישר דמלכי: ונתשתו סעל הארטה דוד: ונתתם לזעור לרעה דרסדה: תאסף ב' ופי' וקעט תאסף: אל תאסף עם חסאים:

מסדה

אישתבע ונפל ארדה בשרא והיך: ופי' שורך טבח לעינד' בי נשבעתי יצא מפי' הפלו ולא יקומי ליש גבור בבהמה: ויזכור כי בשר חסרה: ישחק לפחד ולא יהיה: ועינד' ופי' בסדר רבמא: משנע' ופי' היות משנע ממראה עינד' איש משנע ומתנבא: משנע איש הרחי' וא' המשנע מדוע בא: ועד קרקד' יא בטעמא מאריך סם ופי' בססרא רבמא: ולשננה ד' ופי' והיית לשכה למשל: והכתי את ישר דמלכי: ונתשתו סעל הארטה דוד: ונתתם לזעור לרעה דרסדה: תאסף ב' ופי' וקעט תאסף: אל תאסף עם חסאים:

יחסלנו

והיית קדמ' והיית חך עשוק ונזול תביי' וקיי' רק עשוק ורעו'

ועבדת ל' פסו' כעכין דמיון בתוכחותיו ונתחלסין כטעמיהו דין כן דינ'

רשי תבא נח אבן עזרא ריט

יחלנו ונלסנו על שם כך נקרא חסיל שמבלה חת הכל: כי יסל יסיר פירותיו לשון ונשל הדתול: יירש הכלכל יעשנו הארבה דש מן הפרי: יירש יעני: כלכל מין ארבה וחי אפשר לפרש יירש לשון ירשה שחם כן היה לו לכתוב יירש ולא לשון הירשה ונרשון שחם כן היה לו לכתוב יוריש: מרוב כל בעמד היה לך כל

יחלנו ונלסנו והוא מן חסיל מין ממיני הארבה: תעע תיגע בנטיעה ובעבודה: ולא תשתה בשעת הכבד: ולא תחבור תקבץ והוא פעל כמו חברה בקביר: לא תסוך כמשפט וסוך לא סכתי וזה הסך נשמן על ראשך: כי יסל מבכין כפעל: יירש מהכבד הדגוש והטעם כמו להאריש גוים: כלכל מלה מרובעת חיך לו ריע ופירושו כפי מקומו: מעלה מעלה פעמים שאין למעלה ממנו או תמיד וכן מטה מטה הטעם מאל מאל: הוא יהיה לראש כטעם ועבד ליה לראש מלה: ללות מהשם שתזכור כי מרדת בו ולא בך לבדך כי גם בזרעך כטעם חבתינו חטאו וחינם וכבר פירשתי: מרוב כל חש תתאוה או כל צורך: ידחה יעוף וכן ידח על כנפי דוח: ואכלת פרי בטנך במכור: יתיקך כל אחד מחוביך או הוא כן בעבור היותו בסוף: אשר יותיר האויב או יותירם בהחבא וכל זה בעבור המכור: בכל סעריך בכל מקום:

טוב: כאשר ידחה הנשר בתאוס ודרך מנלחת ויקלו סוכיו: לא תשמע לשונו: לא תכיר לשונו וכן תשמע חלום לפתור חותנו וכן כי שומע יוסף ח' אינטינדריו: עד דדת חומותיך לשון דתו וכבוס: ואכלת בשר בניך במכור מחמת שיהיו כרים על העיר ויהיה שם מנוק עקת רעבון: הקך בך הרחמיני וקך לבב על בניו: תרע עיני בהם להעלי עינו מהם מתת לאחד מהם מבשר אחיהם אשר יאכל: וביתר בניו אשר יותיר מן השחוטו ששחט למאכלו תהא עינו ר רעה וכל בהם מליטן להם מבשר הנשחט: תרע

והשיגוף כב מל ו' חס דכרה חס'יני

גבולך ג' מלאי בתור וסי צפרדעי' וזנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך' וחי' יהיו לך בכל גבולך: ולא יהיו ג' וסי בניס ובנית תוליד' לא תקח לך אשה' ולא יהיו כאבתם' וכל יחוקאל דכו' במא לא יהיו' היתה ירו: והשיגוף ג' ב' מלאי וא' חס' וסי' ובאו עליך כל הברכו האלה והשיגוף' והיה אם לא תשמע' ורדפוך והשיגוף' 5
כי יחלנו הארבה: ברמים הטע ועברת מין לא תשתה ולא תאגר כי תאכלנו התלעת: זיתים יהיו לך בכל גבולך ושמן לא תסוך כי יסל זיתך: בניס ובנות תוליד ולא יהיו לך כי ילכו בשבי: כל עצה ופרי אדמתך יירש הצלצל: הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה: הוא ילוד ואתה לא תלוגו הווא ירירה לראש ואתה תהיה לוונב: ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפוך והשיגוף עד השמדך בילא שמעת בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו אשר צוה: והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם: תחת אשר לא עברת את יהוה אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל: ועברת את איביך אשר ישלחנו יהוה בך ברעב ובצמא ובעירם ובתסר כל ונתן על ברזל על צווארך עד השמידו אתך: ישא יהוה עליך גוי מרחק מקצה הארץ כאשר יראה הנשר גוי אשר לא תשמע לשונו: גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחן: ואכל פרי אדמתך ופרי אדמתך עד השמדך אשר לא ישאיר לך דגן תירוש ויצהר שגור אלפיה ועשתרת צאנה עד האבידו אתך: והצר לך בכל שערך עד רדת חמרתך הנבחרת והבצורות אשר אתה בטח בהן בכל ארצה והצר לך בכל שערך בכל ארצה אשר נתן יהוה אלהיך לך: ואכלת פרי בטנך בשר בניך ובנותיך אשר נתן לך יהוה אלהיך במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך: האיש הרך בך והענג מאד תרע עינו באחיו ובאשת חיקו וביתר נה בניו אשר יותיר: מתת לאחד מהם מבשר בניו אשר יאכל מבלי השאיר לו כל במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך בכל שערך: הרכה בך והענגה אשר לא נסתה כף רגלה היג על הארץ מהרענג ומרד

ארי יחלנו גובא: ברמין תצוב ותפלה וחמרה לא תשתה ולא תכניש ארי תיכלנייה תולעתא: זיתין יהיו לך בכל תחומך ומשחא לך תסוך ארי ויתרון זיתך: בניו ובנות תליר ולא יהיו לך ארי יהכון בשביא: פל אילנך ואבא דארעך יחסנניה סקארה: תותב ערלך בניך יהי סלק על מנך לעילא לעילא ואתה תינחית לתחתא לתחתא: הוא יזנפך ואת לא רנוי פניה הוא ידוי תקיף ואת תהי חלש: וירגון עלך כל לוטא האלין וירדפונך וירבונך עד דתשתיצי ארי לא קבלתא למימרא דיי אלהך למטר פקודיה וקיימה דפקודך: ויהיו בך לאות ולמופת ובעבך עד עלמא: חלף די לא פלחתא קדם אלהך בחרוא ובשפירות לבא מסני כולא: ותפלה ית בעלי דבכך די ירגונו בך בכפנא ובצחותא ובערטליותא ובחסירות כולא ויתן ניר דברזל על צווארך עד דישגייתך: ייתי ייעלד עם מרחיק מספי ארעא כמא דמשתדי נשרא עבא די לא תשמע לישניה: עם תקיף אפין די לא נסיב אפין לסבא ועל ינקא לא מרחים: ויכול ולדא דבעירך ואבא דארעך עד דתשתיצי די לא ישאר לך עבורא חמרה ומשחא בקרי תורך ועדרי ענך עד דיוביד יתך: ויעוק לך בכל קרנך עד דיכבוש שורך רמיא וכריכא דיאת רחין לא שרתינא ברהין בכל ארעך ועוק לך בכל קרנך בכל ארעך דיריב יי אלהך לך: ותיכול ולדא דמעך בשר בניך ובנותך דיריב לך יי אלהך בצירא ובעקרא דיעיק לך סנאך: נברא דרביך בך ודמפנק לחרא תבאש עיניה באחוריה ובארת קיימה ובשר בנויה די ישאר מלמתן לחד מנהון מבשר בנויה די ייכול מדלא אשרא ליה כולא בצירא ובעקרא די יעיק לך סנאך בכל קרנך: דרכיכא בך ודמפנקא די לא נסיאת פרסת רגלה לא חרמא על ארעא מארתפנק ומרביכו

בעל הטורים

זתים יהיו לך בכל גבולך: זה הסוס מתחיל ומסיים ביות' לומר שאין הזית מתקבל באלו אחר וזה בניך כשתינו זתים שלא יתערבו באחרים לכך סמך לנ בניס ובנות תוליד: יירש הכלכל וסיך ליה הגר אשר בקרבך: רעו כי יתוך אחיך ונעכך לנך: מטה מטה בנימט גיהס: ידחה הנשר בניתט עשרה כליאתא כסוכה דהינו אלכסנדרוס טשיער לכל בעשרה יעי' וכל בייס חסד' 33

מסדה

קדמא חס' וי': ג' פסוקי מטעין כי את כל הארץ אשר אתה ראה ולזרעך עד עולם' והיו בך לאורז ולסוף ובזרעך עד עול' וזרע' נעמן תרבך בך ובזרעך לעולם: ברעב ד' רפין וסי' ברעב ובצמא ובעירם' ברעב פוך סמות' העטופים ברעב' הלא חוקידו מסית אתכם: בהן יח מו קסץ ונ' פתחין וסי' במ' רבתא: לאחד ולאחד ו' פתחין וסי' במס' רבתא:

איבך פיתן דעבין דעטיך סעריך בכל סעריך איבך וסחר איבך

ולא נתן יי' לכם לב לדעת להכיר את חסדי הקב"ה ולידבק בו: עד היום הזה שמעתי שאלותיו היום שנתן משה ספר התורה לנבי לוי כמו שכתוב ויתנה אל הכהנים בני לוי באלו כל ישראל לפני משה ואמר לו משה רבינו חף חנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו ומה אתה מסליט את בני שבך עליה ויאמר לנו יום מחר לא לכם נתנה לנו נתנה ומשה על הדבר ועל זאת אמר להם היום הזה נהיית לעם ונגו: היום הזה הבכתי שאלתם דברים וחפצים במקום: ותבואו אל המקום הזה עתה אתם רוצים עצמכם בגדולה וכבוד אל תבטחו במקום ואל ירום לבבכם ושמרתם את דברי הברית הזאת דבר אחר ולא נתן יי' לכם לב לדעת שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמתו ממשנתו עד חרבעי סנה ולפיכך לא הקפיד ע עליכם המקו עד היום הזה אבל מכהן וחילך יקפיד ולפיכך ושמרתם את דברי הברית הזאת ונגו:

אבן עזרא

ויקרא משה אל כל ישראל לברית הברית על כן אחריה אתם נצבים היום וטעם אתם רחמים ואחר כן וחילך אתכם ואחר כן ויבא עונ כי יש מהם שראו האותות שעשה השם ב מצרים והם והבחי' אחריהם ראו מופת המן שלא חבלו לחס זולתו ולא לה הכנים ראו כי השם עזרם והכו שני המלכים וטעם לב לדעת בעבור שכו השם עשר פעמים ולא הזכירו האותות שראו וטעם נתן כי מלתו ה העלילה הראשונה ועוד כי ראו שלא הזכירו לחס ויין וטעם לא בלו פירשתיו ומכת סיחון ועונ שהיה קרוב על כן אתם חייבים לשמור הברית: למען תשכילו כמו תכליתו והוא פעל יוצא לב פעוליס והעד תעשון כמו ויהי דור בכל דרכיו משכיל:

לעיניכם ה' וסי' במסרה רבתא: ועינים נ' וסי' ולא נתן יי' לכם לב לדעת וטעם עור' וטעם רמזת תשפיל' אנך: ואולך ד' וסי' נמסר בסדר בחקתי: בלוד וסי' לא בלו שלמתיכם מעליכם בלו מרב הדרך סאר' שלמתיכם לא בלו דעורא בלו עצמי בשאגתי כל היום: לנחלה נ' וסי' נמסר בסדר קרח: המנשי

ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהים אתם ראיתם את כל אשר עשה יהוה לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו: המסות הגדולות אשר ראו עיניך האת והמפתים הגדולים ההם: ולא נתן יהוה לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה: ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר לא בלו שלמתיכם מעליכם ונעלך לא בלתה מעל רגלך: לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם למען תדעו כי אני יהוה אלהיכם: ותבאו אל המקום הזה ויצא סיחון מלך חשבון ועונ מלך הבשן לקראתנו למלחמה ונכסם ונקח את ארצם ונתנה לנחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשון:

אתם

משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית: ראשיכם ושבטיכם: זקניכם ושוטריכם: החשוב חשוב קודם ואחר כך כל איש ישראל: מחוטב ענף מלמד שבאו ככעניי להתגיייר בימי משה כדרך ש שבאו נבעונים בימי יהושע והוא האמור בנבעונים ויעשו גם המה בערמה ונתנם משה חוטבי עצים ו נשואבי מים: לעבדך להיוסף עובד בברית ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך אלא כמו לעשותכם אותם:

ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה: ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר לא בלו שלמתיכם מעליכם ונעלך לא בלתה מעל רגלך: לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם למען תדעו כי אני יהוה אלהיכם: ותבאו אל המקום הזה ויצא סיחון מלך חשבון ועונ מלך הבשן לקראתנו למלחמה ונכסם ונקח את ארצם ונתנה לנחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשון:

פרשה

פרשה

אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל: טפכם נשיכם ונרך אשר בקרב מחניה מחטב ענף עד שאב מימד: לעבדך בברית יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך כרת עמך היום: למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב: ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת:

אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל: טפכם נשיכם ונרך אשר בקרב מחניה מחטב ענף עד שאב מימד: לעבדך בברית יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך כרת עמך היום: למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב: ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת:

אתם

סביבו הארון: ראשיכם כמו האלה שרה חמו והנבואה עודד הנביא וכן הוא ראשיכם שהם ראשי שבטיכם כמו ויירס והטעם כי הנשיאים סמוכים ואחריהם הזקנים ואחריהם השוטרים ואחריהם כל איש ישראל הזכרים ואחריהם הטף בזכרים ואחריהם הנשים ואחריהם הנשים: לעבדך שם המועל כטעם ויעברו בין בתריו והנה מלת עבר בחסרון בית להפך: ולא אתכם לבדכם רק עמכם ועם הנשים אחריכם שהם בניכם ובני בניכם כן

כעל הטורים

ולא נתן יי' לכם לב לדעת וטעם ליה וחילך אתם ארבעי סנה רמו שעד חרבעי סנה אין אדם עומד על דעת רבו:

פרשת אתם נצבים

כדרך שנאמר בסוכי וייתכנו בתחתית ההר: בו בלשון אחר כאלו אתם נצבים לפני יי' אלהיכם ראשיכם הקים ראשיכם לאלהיכם לומר תורא רבו כמורא שמים כל איש ישראל וסמך ליה טפכם לומר שיהו ישראל בעיני הראשים לנבלס ולהדריכם טעם: נשיכם וסמך ליה נרך רמו שלא הוזהרו כשרות ליבש לפסולין פרה

ד' בליש וסי' את בצר במדבר ונקח את ארצו ונתנה לנחלה לראובני ונקח את ארצם מן הירח מורח השמש דמלכים ויפקדם דוד המלך על הראובני: אתם ד' רפ וסי' נמסר בסדר שמות: ראשיכם ו' וסי' נמסר בסדר שמיני: מימד ו' וסי' ועבדתם את יי' אלהיכם ויאמרו אליו בני ישראל טפכם נשיכם ונרך אשר וא וסימך בן אדם לחמד ונמסר גם בסדר משפטים: בברית נ' רפן וסי' לעבדך בברית יי' אלהיך כי בברית יי' הבאת את ואשבעלך ואבוא בברית אתך:

פניהם והוא מחיל ומחיר כן האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם והקללות והייסורים מקיימין אתכם ומציינן אתכם לפניו ואף הפרשה של מנשה מן פיוסין הם אתם רחמים אשר עשיתי דבר אחר אתם נצבים לפי שהיו ישראל יבאין מפרנס לפרנס ממה שהיו עושין וכן עשה יהושע וכן שמואל התיכנן ואשפטה אתכם כשיבאו מידו ונכנסו לידו של שאלו:

ולא חלק להם לא כתבם לחלקם: לא ידעו נבדות אלהות וחקולם תרבו לא חוטב להון לא הטיבו להם שום טובה ולשון חלק חותנו חלוא שבחרו להם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק: ויתעם יי כתרונמו וטלטיניו וכן הכני כותשם מעל אדמתם: הנסתרות ליי אלהינו וחס תאמרו מה בדינו ל

ולא חלק להם פירשתיו: ויתעם בחסרון כון לנתום רק הוא מובלע במשפטו וטעם כיום הזה דברי המשיבים: הנסתרות הטעם מי שיעבוד עבבסתר ליי אלהינו והטעם כי משפטו ביד השם והוא יברע ממנו ואם היתה בגלוי חייב לנו ולכינו לעשות ככתוב בתורה ויש אומרים כי הנסתרות והנבלות הם ליי ואין לנו כי אם לעשות דברי התורה וזה הפי בלא ראש ורגל ומה טעם יש להזכיר כן במקום הזה ובעבור שאמר וישליכם אל חרץ אחרת אמר כי אם תשוב אל יי חלעט שאתם חוצה לחרץ השם יסיב שבנתך ועל דעת ר' יהודה המדקדק הראשון כי הוא יביח והטעם ימנח מנוחה לכסבים ויתן להם רחמים ואחר כך י ישוב ויקבץ: בקצה השמים כנגד חרץ ישראל: ומל יי אלהיך כי לו נתכנו העלילות הראשונות ואחר שאמר תשוב לשמוע בקולו הוא יעזרך וימול לבבך ולבב זרעך לא כמילת הבשר שאתה חייב למוח חותנו וטעם והותירך בעבור שיתן הקללות על השונאים: כאשר שם על אבותיך שחללו החרץ כי עס הגולים מומה ידבר:

לעשות חמה מענים את הכבי על ההרורי היחיד שנאמר כן יש בכס אים וגו' ואחר כך וראו את מכות החרץ הריח והלא חין חלם יודע ט טמונתיו של חבירו חין חלי מענים אתכם על הנסתרות שהן ליי אלהינו והוא יברע מחותנו יחיד אבל הנבלות לנו ולכינוי לבער הרע מקרבנו ואם סלא נעשה דין בהם יענשו את הכבי יקוד על לנו ולכינוי לדרוש חף על הנבלות לא ענש את הרבים עד שבערו את הידון מוסקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל ונעשו ע ערבים זה לזה: ושכ יי אלהיך את שבנתך יהיה לו לכתוב והשיב את שבנתך רבותינו למדו מחאן כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בברת גלותם וכשנחלץ הכתיב נחולה לעכמו שהוא ישוב עימהם ועוד יש לומר שבדול יוס קבון בליות ובקושי כחילו הוא עכמו כריך להיות חותו בדין יומם חים חים ממקומו כענין שנאמר ואם תלקטו לחחר אחד בני ישראל ואף בגליות שאר האומות מצינו כן ו נשתי את שבות בני עמון: לא נפלאות היא ממך לא מוכסה היא ממך כמו שנאמר כי יפלא חרי יתכסי ותרד כלאים ותרד במטמוניות מוכסה הכוסה בטמון: לא בשמים היא שחילו היתה בשמים הייתי כריך לעלות אחריה וללמדה: כי

ולא חלק להם: ויחר אף יהוה בארץ ההוא להביא עליה את כל הקללה הכתובה בספר הזה: ויתעם יהוה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה: הנסתרות ליהוה אלהינו והנגלות לנו ולכינוי עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת: והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחה יהוה אלהיך שמה: ושבת עד יהוה אלהיך ושמת בקלו ככל אשר אנכי מצוה היום אתה ובניה בכל לבבך ובכל נפשך: ושב יהוה אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצה יהוה אלהיך שמה: אם יהיה נדחה בקצה השמים משם יקבצה יהוה אלהיך ומשם יקחה: והביאה יהוה אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבה מאבתך: ומל יהוה אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך: ונתן יהוה אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שנאיך אשר רדפו: ואתה תשוב ושמעת בקול יהוה ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוה היום: והותירך יהוה אלהיך בכל מעשה ירך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבר בני ישוב יהוה לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבתך: כי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך: כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאות הוא מכך ולא רחקה הוא:

ולא אטיבא להון ותקוף רונגא דיי בארעא ההיא לאותארה עליה ית כל לוטיא דכתיבין בספרא דדין: וטלטינו מעל ארעהון ברנן ובחמתא ובתקוף רב ו אנלגון לארע אחרת ביומא דדין: דכטברן קדם יי אלהנא ודגלן לנא ולבננא עד עלמא למעבר ית כל פתגמי אוריתא דא: והיו ארי ייתון עלך כל פתגמי האלון ברכו ולטין דייחבית קדמך ותריב ללבך בכל עממיא די אנלך יי אלהך לתמן: ותתוב לדחלתא דיי אלהך ותקביל ל למימריה ככל די אנא מפקד לך יומא דדין את ובנך בכל לבך ובכל נפשך: ויתבי יי אלהך ית שבי גלותך וירחם עלך ויתוב ו יכנסנך מכל עממיא די בדרך יי אלהך לתמן: אם יהא גלותך בסופי שמיא מתמן וכנסנך יי אלהך ומתמן ירברנך: ועלנך יי אלהך לארעא דיריתו אבהתך ותירתה ויטיב לך ו ינסנך מאבהתך: ועדי יי אלהך ית טפשות לבך וית טפשות לבא דבנך לברחם ית יי אלהך בכל לבך ובכל נפשך בדיל חיד: ויתן יי אלהך ית כל לוטיא האלון על בעלי דבבך ועל סנאך דרדפונך: ואת תתוב ותקבל למימרא דיי ותעביד ית כל פקודותי די אנא מפקד לך יומא דדין: ויתרנך יי אלהך בכל עובדי ירך בולדא דמעך ובולדא דבעיקך ובאפא דארעך לטבא ארי יתוב יי למחדי עלך לטב במא דיי חדי על אבהתך: ארי תקבל למימרא דיי אלהך למטר פקודותי וקמוחי ד דכתיבין בספר אוריתא דדין ארי תרוב לדחלתא דיי אלהך בכל לבך ובכל נפשך: ארי תפקדתא דא די אנא מפקד לך יומא דדין לא מפרשא היא מנך ולא רחיקא היא לא בשמיא היא למימר מן יסק לנא לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו

לוי אלהינו ט' וס' בסדר שמות: לנו ולבנינו עד טו נקרות בקריאה וס' נמס בסד במדבר סיני: והשכך ט' דקדמי יוד לטות וס' במסרה רבתא: האות ג' ב' מלאים וס' וכתב את האת' ונתן יי אלהך את כל האות' את כל האלות הכתובות על הספר אשר דרה קדם חס: לטבה ב' חס בתורה וס' אהים השבה לטבה כי

בעל הטורים
באף ובחמה ובקצף בגוים שבעים כנגד סבעים סנה של גלות בכל וישלכם לחרץ גדולה וספר יוד לוח שאין השלכה כואת ליי השכטי' קוד על עין סבעד' כדאית בפ נגמר הדין: שעי' יוס היומאחד בשכט שהחיל לבאר התורה עדי בניסן שבענו הידן שאין לנו ולכינוי ליענש: לא רחם לע סנה של גלות בכל: את לבבך ואת לבב רת אול לבך כהנו להשכים להתפלל בליות מרח אלה ואלך וכן ללא האומותי לראות בטוב יי ללא אומותי אלה: שאלו ואלך חרדתי נגד יי: את לבבך ואת ואת כגוה זה ליעות העשים וקמך ליה והותירך שאם תשוב כתשובה שלימה מיד תהא נגל: תשמע בקול בני' בקול תח' כי תשוב אל יי אלהיך וקמך ליה כי תמנה הזאת לומר שקולה היא התשובה כנגד כל המנות כלן: מי יעלה לנו השמימה רת מילה וס' יהוה לוח איו וכול לעלות אכל השם לא שיהא יומול וכן התהר לפני והיה תמים סעל העלה: כסד

ושוב יי לשרט: ששה בליוס וס' נמסר בסדר תנא:

רשי וילך לא אבן עזרא רנב

לא ידעך לא יתן לך רפיון להיות נעזב ומנון: כי אתה תבנה את העם הזה חרי את תיעול עם עמך הדין משה חמר לו ליהושע זקנים שבדור עמך הכל לפי דעתך וענתך אבל הקב"ה חמר ליהושע כי אתה תבנה את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם תבנה על כרחם הכל תלוי בך טול מקל והך על קרקע דבר אחד לדור ולא שני

ועשיתם להם לטבור מצבותם: חזקו וחמזו: אחר שתדעו שהשם הולך עמכם בכל מקום שתלכו להלחם: חזקו וחמזו: גם כן חמר משה ליהושע שהוא הפקיד עליהם כי אתה תבנה את העם הזה ענין את כמו עם: ויתנה אל הכהנים בני לוי: שהם אורי התורה: ואל כל זקני ישראל: הסנהדרין או טעמי כמו ויבן משה וזקני ישראל: מקץ שבע שנים

דברים לדור: ויכתב משה ויתנה כשנבחר: כלה כתבה לבני שבטו: מקץ שבע שנים: בשנה ראשונה של שמוטה השמינית ולמה קורא חותה שנת ה' השמיטה שעדיין ה' שביעית ניהנת בה בקציר של שביעית ה' היוצא למזכור שביעית: תקרא את התורה הזאת: המלך היה קורא מתחלת חלה הדברי כדאי במסכת סוטה על בימה של עץ שהיו עושין בעמדה: האכסים: ללמוד: והנסים: לשמוע:

ועשיתם יהוה להם כאשר עשה לסיוחן ולעונ מלכי האמרי ולארצם אשר השמיד אתם: ונתנם יהוה לפניכם ועשיתם להם ככל המצוה אשר צויתי אתכם: חזקו ואמצו אל-תיראו ואל-תערצו מפניהם כי יהוה אלהיה הוא ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך: ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע יהוה לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם: ויהוה הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת:

חזקו ואמצו וסי' אל תיראו ואל תערצו מפניהם ויאמר אלהים יהושע אל תיראו ואל תחתו מפני מלך אשר: כי אתה תבוא את העם כל אורייתא ואוב כי עתה במט' כי אתה וסי' במסרה רבתא: ויתעבדו וסי' ויתעבדו בהר: ויתעבדו באהל מועד: ויתעבדו לפני האלהים: לפנות כל העם בתוך החלקה ויעבדו יהוה להם כאשר עשה לסיוחן ולעונ מלכי האמרי ולארצם אשר השמיד אתם: ונתנם יהוה לפניכם ועשיתם להם ככל המצוה אשר צויתי אתכם: חזקו ואמצו אל-תיראו ואל-תערצו מפניהם כי יהוה אלהיה הוא ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך: ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע יהוה לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם: ויהוה הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת:

תבוא קדוש קדושה וקדוש קדוש: כי אתה תבוא תבייח לתת סכר למביאייהם דבואה כי: ואלכזני: וחורזני: ככר נסי קנני:

ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל-הכהנים בני לוי הנשאים את-ארון ברית יהוה ואל-כל-זקני ישראל: ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במעד שנת השמיטה בחג הסוכות: בכוא כל-ישראל לראות את-פני יהוה אלהיה במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל-ישראל באזניהם: הקהל את העם האנשים והנשים וההטף ונדה אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את-יהוה אלהיכם ושמרו לעשות את-כל-דברי התורה הזאת: ובניהם אשר לא-ידעו ישמעו ולמדו ליראה את-יהוה אלהיכם כל-הימים אשר אתם חיים על-האדמה אשר אתם עברים את-הירדן שמה לרשתה:

וכתב משה וכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל-הכהנים בני לוי הנשאים את-ארון ברית יהוה ואל-כל-זקני ישראל: ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במעד שנת השמיטה בחג הסוכות: בכוא כל-ישראל לראות את-פני יהוה אלהיה במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל-ישראל באזניהם: הקהל את העם האנשים והנשים וההטף ונדה אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את-יהוה אלהיכם ושמרו לעשות את-כל-דברי התורה הזאת: ובניהם אשר לא-ידעו ישמעו ולמדו ליראה את-יהוה אלהיכם כל-הימים אשר אתם חיים על-האדמה אשר אתם עברים את-הירדן שמה לרשתה:

ויאמר יהוה אל-משה הן קרבו ימיה למות קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו וילך משה ויהושע ויתעבדו באהל מועד: וירא יהוה באהל בעמוד ענן ועמד עמוד הענן על-פתח האהל: ויאמר יהוה אל-משה הנך שבב עם-אבותיך וקם העם הזה וזנה:

ויאמר יהוה אל-משה הן קרבו ימיה למות קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו וילך משה ויהושע ויתעבדו באהל מועד: וירא יהוה באהל בעמוד ענן ועמד עמוד הענן על-פתח האהל: ויאמר יהוה אל-משה הנך שבב עם-אבותיך וקם העם הזה וזנה:

וקם ה' פסל סוף להם הכרעתי ויהי נוסח או מהי נוסח וסי' אוטיבו שנטיל ליהושע בניהוה דמשה

ה' וזנה ויתעבדו כמו לבוש ונמסר גם בסדר ושמע יתרו: וירא כ' וסי' במסרה רבתא: וקם העם הזה חנה חד סן ה' פסוקי בתורה דאית בכל חד וחד מלה חרא דלית לה הכרע אי מהאי גיסא או מהאי גיסא וסי' בלשון תרנו אוטיבו שבטא ליהושע בנהורא דמשה ופי' הלא אם תטיב שאת ובני עקב באו מן השדה בשמעם: ויאמר משה ל יהושע בחר לנו אנשי: ובמנרה ארבעה גביע' משוקדים: ויאמר יי' ל משה הנך שוכב עם אבתך וקם:

בעל הטורים

כנאכל ישראל: מלא ח' כי שנה היו באים: והיום זקנים אכזבים כמים וטף ונרד: העם האכזבים בני חנה שהם באים ללמוד: הן קרבו ימיה למות חמר משה רבונו ש' ע' בזה הלשון סבחתך שאמרתי ה' לוי אלהיך שש' וכדבר זה אתה מכבדני לנו חמר לו הקב"ה וכו' לא חמרת הן לא יאמרו לו: וכן כתיב יען לא האמנתם בי: וקם העם תנו על הקוף לומר טימאתם בק' כרכות וכבדו כל שלמה סתיה היכל ק' חמה: העם הזה וזנה אחרי בעמורא וזה הנסיה:

מסרה

דה' וזנה ויתעבדו כמו לבוש ונמסר גם בסדר ושמע יתרו: וירא כ' וסי' במסרה רבתא: וקם העם הזה חנה חד סן ה' פסוקי בתורה דאית בכל חד וחד מלה חרא דלית לה הכרע אי מהאי גיסא או מהאי גיסא וסי' בלשון תרנו אוטיבו שבטא ליהושע בנהורא דמשה ופי' הלא אם תטיב שאת ובני עקב באו מן השדה בשמעם: ויאמר משה ל יהושע בחר לנו אנשי: ובמנרה ארבעה גביע' משוקדים: ויאמר יי' ל משה הנך שוכב עם אבתך וקם:

ואל עמו תביאנו אל המנהיג אשר בגלגל או תכלה על היוצאים להלחם על ארץ

שמע יי קול יהודה תפלת דוד ושלמה ואחא מפני הכושי ויהושפט מפני העמנוני

בדבר העגל כילכוד השם עשהו וטעם תומך ואורחן סיהיו תמיד

ואמר קבל יי צלותיה דיהודיה במסקי לאנחא קרבנא ולעמיה

ואמר קבל יי צלותיה דיהודיה במסקי לאנחא קרבנא ולעמיה

ולו וזרעו: האומר על הטבט ידבר כמו שמואל שבח כהאשר

ותיהינה בשלם ירויה ועבדו ליה פורענותא בסנאוהו וסעיד

ותיהינה בשלם ירויה ועבדו ליה פורענותא בסנאוהו וסעיד

כחן למו עד שורוס לשראל ויש חומרים על דבר מי ליי אלי: ושימו קאורה הכהנים מהם:

בנחתייהו בנסתא והוה שלים ב מהימן: דעל אבוה ועל אביה

בנחתייהו בנסתא והוה שלים ב מהימן: דעל אבוה ועל אביה

הטעם והטעם שוכן בין כתיביו: חובק עליו על הכבוד שהיה דר

לא רהם בר הבו מן דינא ואפי אהוהי ובנוהי לא נסיב ארי נטרו

לא רהם בר הבו מן דינא ואפי אהוהי ובנוהי לא נסיב ארי נטרו

וממנו ממש: כי תבואת הזרע והכרם תלויה בטעם: גרש

מטרותי סמך וקידד לא א אשניו: כשריו אליו דילפון

מטרותי סמך וקידד לא א אשניו: כשריו אליו דילפון

ומלאה: מאשר היא מלאה: ורצון שכני סנה: הוא השמים:

ישון קטורת בוסמין קדקד וגמיר לרעוא על מדבק: ברך יי

ישון קטורת בוסמין קדקד וגמיר לרעוא על מדבק: ברך יי

תבואתה: הברכה הזאת והתחברו שנים סימנין התו וההא כמו

ודבעלי דבבוהי דלא יקובו: לבנימן אמר דהיבא דיי

ודבעלי דבבוהי דלא יקובו: לבנימן אמר דהיבא דיי

עזרתה ישועתה בצרתה ובעבור שהזכר התבואה דמה הטבט לשור

ישירי לרוחצון עלוהי יהוה ימנו עלוהי כל יוקבא ובארעיה תשרי

ישירי לרוחצון עלוהי יהוה ימנו עלוהי כל יוקבא ובארעיה תשרי

כי הוא ראשית און: הדורלו גוף גדול והטעם מסכר רב: וקרני

שכנתא: וליוסף אמר בכרכא מן קדס יי ארעיה עברא

שכנתא: וליוסף אמר בכרכא מן קדס יי ארעיה עברא

כדברי יעקב: שמת

מגדנין מטלא דשמיא בלעילא ומטבועי עינן ותהומין דנגדו

מגדנין מטלא דשמיא בלעילא ומטבועי עינן ותהומין דנגדו

מכפעסקי ארעא מלרע: ועבדא מגדנין ועללו מיבול שמיא עבדא

מכפעסקי ארעא מלרע: ועבדא מגדנין ועללו מיבול שמיא עבדא

מגדנין מריש ירח ביהח: ומריש טוריא בכיריא ומטוב

מגדנין מריש ירח ביהח: ומריש טוריא בכיריא ומטוב

רצון דלא פסקו: ומטוב ארעא: ובלארה ורעי ליה

רצון דלא פסקו: ומטוב ארעא: ובלארה ורעי ליה

דשכנתא בישמיא ועל משרה: התגליל באסנא יתון כל לאין לרישא דיוסף

דשכנתא בישמיא ועל משרה: התגליל באסנא יתון כל לאין לרישא דיוסף

ולגברא פרישא דאהוהי: קרבא דבנוהי זיוא ליה ונבוקן דאתעבידא ליה מן

ולגברא פרישא דאהוהי: קרבא דבנוהי זיוא ליה ונבוקן דאתעבידא ליה מן

קרבא דהוקפא ורוכא דיליה בגבורתיה עממיא יקטל כחדא עד סיפי ארעא ואנון

קרבא דהוקפא ורוכא דיליה בגבורתיה עממיא יקטל כחדא עד סיפי ארעא ואנון

רבוהא דבית אפרים ואנון אלפיא דבית מנשה: ולזבולן אמר חרי

רבוהא דבית אפרים ואנון אלפיא דבית מנשה: ולזבולן אמר חרי

סנה: שכני בהנוו הסלע תפשי דורמיה: וזבנו בהנוו סלע פרום שבתו דתרי עשר: שכני לגרד יער:

סנה: שכני בהנוו הסלע תפשי דורמיה: וזבנו בהנוו סלע פרום שבתו דתרי עשר: שכני לגרד יער:

ואף כשחלקו ארץ ישראל כטל שמעון מתוך גורלו של יהודה שכ מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון: וללוי חמר: ועל

לוי חמר: תומך ו ואורדי: כלפי שכניה הוא מדבר: אשר כסיתו

במסה: שלא כתלוננו עם שאר המליכים: תריבוננו: כתרנו: לא תריבנו על מי

מריבה כסתקפת לו לבא בעלילה חס משה חמר שמעון כח המורדי

אהרן ומרים מה עשו: האומר לחביו ולחמו לא רחיתו: כשחטאו בעגל

וחמרתו מי ליי אלי כאספו אלי כל בני לוי ונויתים להרונ את חביו חמו והוא מישראל או

את חמו מחמו או בן בתו וכן עשו וחי אפשר לבשר חביו ממש וחמו

מחביו וכן בני ממש שהרי לויס הם ומשכט לוי לא חטא אחד מהם

שכל בני לוי: כי שמרו חמרתך: לא יהיה לך חלשים אחר: ובריתך

אמרתך

תבואתה

ומשכאיו

שמת

רשי חברה לז אבן עזרא רבו

שמח זבולון כזאתך ויששכר בהליך זבולון ויששכר עשו שיתנות זבולון ויששכר לחוף ימים ויצא לברקמטיח בספינות ומשכר נמות לתוך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה לשיכך הקדים זבולון ליששכר שתורתו של יששכר על ידי זבולון היתה : שמח זבולון כזאתך והכל כזאתך לחסורה : ויששכר

שמח זבולון כזאתך למלחמה וכן זבולון עם חרף כפשו למות : בהליך כמו וירא מנחה כי טוב : עמים הר יקראו בעבור שזבולון דר לחוף חניות יהיה עשרו רב והו כי שפע ימים יינקו והוא מצורת שפעת גמול : ושפוני טמוני חול : חץ לו חח וטעמו כמו טמוני וכן חזמת עפר והטעם סיהל להם עושר רב עד שיטמנוהו בחול ובעבור עשרם יבואו רובם אל הר הטעם לזבח זבחי תודה לשם : מרחיב גד דמהו לאריה כל דוחיו יכרתו ממנו וחל מי יצר לו : וירא ראשית לו הטעם טראה לכפשו ויבקש לו

הכלה בישיבת חלה ליתורה לישב ולעבר פנים ולקבוע חדשים כמו שחומר ומבני יששכר יודעי בינה ללעתים ראשיה מחתים ראשי סנהדרין היו עוסקין בכך ועל פי קביעו עתיה ועבוריה : עמים של סבטי ישראל הר יקראו להר המוריה יחשבו כל חסיפה על ידי קריאה היא וסע יבחנו בדגלי זבחי דק : כי שפע ימים יינקו יששכר וזבולו ויהא להם כחלי לעסוק בתורה : ושפוני טמוני חול

כסוי טמוני חיל טרית וחלון וחכות לבנה היונאים מן הים ומן החול ובחלקו של יששכר וזבולו היה כמו שחמו במסכ מגילה זבולון עם חרף כפשו למות : משום דכפתיה על מרומי שדה היה מתרע זבולון על חלקו לחחי כנת שדות נוכריים וכ : ושפוני לטון כסוי כמו שחומר ויסמן את הבית וסמן בארז ותרגומו ונטל בכורי ארזו : לח עמים הר יקראו על ידי כקמטיח של ז

שמח ב' וס' ולזבולן אמר שמח זבולון וחד ושמו : יהי מכרך ברך : ורעג מלאים בתור וס' לכן אמור לבני ישראל אני יי או הגסה אלהי וטרף זרוע אף קדקד : צדקת ה' וס' צדקת יי עשה : צדקת הצדיק לא תצילנו וחברו : צדקת ישראלם : צדקת תמים תישר : וחד וצדקת מצדיקירשע :

שמח זבולון כזאתך ויששכר ב באהליך : עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק כי שפע ימים יינקו ושפני טמוני חול : ס

ולגד אמר ברך מרחיב גד כלביא שכן וטרף זרוע אף קדקד : ורא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון ויתא ראשי עם צדקת יהודה עשה ומשפטיו עם ישראל : ס

ולגד אמר דן גור אריר יזנק מן הבשן : ס

ולגד אמר נפתלי שבע רצון וכלא ברבת יהוה ים ודרום ירשה : ס

ולגד אמר ברך מבנים אשר יהי רצון אחיו וטבל בה בשמן רגלו : ברזל ונחשת מנערה ובימיה דבאר : אין באר ישרון רכב שמים בעורה ובנאותו שחקים :

חדי זבולון במפקד לאהא קרבא על בעל דבבך ויששכר במהקד למעבר זמני מועדא בירושלם : שבטיה דישאל לטור בית מקדשא יתכנסון התמן יכסון נכסיה קדשין לרענא ארי נכסי עממיה יכלון וסימן דמטפון בחלא מתגלן להון :

ולגד אמר ברך דאפתי לגד בליתא שרי וקטול שלטונן עם מלכין : ואתקבל בקדמיתא דיליה ארי תפן באחסנתיה משה ספרא רבא דישאל קביר הוא נפק ועל ברשי עבא זכון קדם יי עבד ודינזיה עם ישראל :

ולגד אמר דן תקיף פגור אריון ארעיה שתא מן נחליה דנגדן מן מתנן : ולגד אמר נפתלי שבע רענא ומלי ברך מן קדם יי מערביים גניוסר ודרומא יירת :

ולגד אמר ברך מברכת בנייה אשר יהי רענא לאחווה ויתרבי בתפוקי מלכין : תקיף פפרולא ונהשא וכיומי עולמוהו תקפד : לית אלהא פאלהא דישאל רשכנתיה בשמיא בסעך ותוקפיה בשמי שמיא : מדור

בעל הטורים

שמח ב' וס' ולזבולן אמר שמח זבולון וחד ושמו : יהי מכרך ברך : ורעג מלאים בתור וס' לכן אמור לבני ישראל אני יי או הגסה אלהי וטרף זרוע אף קדקד : צדקת ה' וס' צדקת יי עשה : צדקת הצדיק לא תצילנו וחברו : צדקת ישראלם : צדקת תמים תישר : וחד וצדקת מצדיקירשע :

לזרוע וטעם המתתם ידוע כי תוקף יהיה לך כל ימך ויש חומרים שהחלף תחת חמר לו חומר הכפל כמו חמר בזוח נהדים חרבו והטעם מנורת דיבב שפתי ישינס וזה הטעם בלי טעם : חץ כאל יסורון שב לברך הכלל : רוכב שמים פירוש שהוא תקיף והעד שהוא רוכב שמים ובנאותו שחקים הטעם בנאותו הם עומדים : מעונה

ולגד אמר ברך מברכת בנייה אשר יהי רענא לאחווה ויתרבי בתפוקי מלכין : תקיף פפרולא ונהשא וכיומי עולמוהו תקפד : לית אלהא פאלהא דישאל רשכנתיה בשמיא בסעך ותוקפיה בשמי שמיא : מדור

ולגד אמר ברך מברכת בנייה אשר יהי רענא לאחווה ויתרבי בתפוקי מלכין : תקיף פפרולא ונהשא וכיומי עולמוהו תקפד : לית אלהא פאלהא דישאל רשכנתיה בשמיא בסעך ותוקפיה בשמי שמיא : מדור

ולגד אמר ברך מברכת בנייה אשר יהי רענא לאחווה ויתרבי בתפוקי מלכין : תקיף פפרולא ונהשא וכיומי עולמוהו תקפד : לית אלהא פאלהא דישאל רשכנתיה בשמיא בסעך ותוקפיה בשמי שמיא : מדור

ולגד אמר ברך מברכת בנייה אשר יהי רענא לאחווה ויתרבי בתפוקי מלכין : תקיף פפרולא ונהשא וכיומי עולמוהו תקפד : לית אלהא פאלהא דישאל רשכנתיה בשמיא בסעך ותוקפיה בשמי שמיא : מדור

ולגד אמר ברך מברכת בנייה אשר יהי רענא לאחווה ויתרבי בתפוקי מלכין : תקיף פפרולא ונהשא וכיומי עולמוהו תקפד : לית אלהא פאלהא דישאל רשכנתיה בשמיא בסעך ותוקפיה בשמי שמיא : מדור

ולגד אמר ברך מברכת בנייה אשר יהי רענא לאחווה ויתרבי בתפוקי מלכין : תקיף פפרולא ונהשא וכיומי עולמוהו תקפד : לית אלהא פאלהא דישאל רשכנתיה בשמיא בסעך ותוקפיה בשמי שמיא : מדור

מעונה

מעונה

מעונה

בני ישראל הזכרים חבל בחרץ מתוך שהיה דוק שלום ונותן שלום בין חים לרעהו ובין חשה לבעלה כחמר כל בית ישראל זכרים ונקבות: אשר ידעו יי פנים אל פנים שהיה לבונם בנומדבר אליו בכל עת שרונה כענין שנחמר ועתה העלה אל יי עמדו וחשמעה מה יצוה יי לכם: ולכל היד החזקה שקבל את התורה

בנחמות בידיו: ולכל המורה הגדול נסים ונבוכות שבמדבר ה הגדול והמורה: לעיני כל ישראל שגשגו לבו לשבור הלוחות לעיניהם של ואשכנז לעיניכם והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנחמר אשר שבת ייטר כחך ששבת:

ולא קם ב' וסימ' נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יי' ולא קם ולא זע ממנו: פנים אל פנים ה' וסימ' נסטר בסדר וישלח: והמופתים ב' מל' וסימ' או הנסה אלהים לכל האתת והמופתים: שלחו ג' וסימ' לכל האתת והמופתים: אשר שלחו מלך אשור אדניו לחרף' וחברו השה יי' וגום את דברי סנהריב אשר שלחו

החזקה פליחות הים: המורה הגדול מעמד הר סיני:

ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה: ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה יהוה את משה:

סליק ספרה דחלה הדברים וסליקו להו חמשה חומשי תורה בסיעתא דשמייה:

ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יי' ולא קם ולא זע ממנו: פנים אל פנים ה' וסימ' נסטר בסדר וישלח: והמופתים ב' מל' וסימ' או הנסה אלהים לכל האתת והמופתים: אשר שלחו מלך אשור אדניו לחרף' וחברו השה יי' וגום את דברי סנהריב אשר שלחו ויהוה לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו: ולכל היד החזקה ולכל המורה הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל:

ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה: ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה יהוה את משה: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יי' ולא קם ולא זע ממנו: פנים אל פנים ה' וסימ' נסטר בסדר וישלח: והמופתים ב' מל' וסימ' או הנסה אלהים לכל האתת והמופתים: אשר שלחו מלך אשור אדניו לחרף' וחברו השה יי' וגום את דברי סנהריב אשר שלחו ויהוה לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו: ולכל היד החזקה ולכל המורה הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל:

ולא זע
ממנו
פנים אל פנים
ה' וסימ'
נסטר
בסדר וישלח
והמופתים
ב' מל' וסימ'
או הנסה
אלהים לכל
האתת והמופתים
אשר שלחו
מלך אשור
אדניו לחרף'
וחברו השה
יי' וגום את
דברי סנהריב
אשר שלחו

חוק

חוק

מא נאואל סימן אלי סימן:

לחרף ותרודהו בחד ענינא: ולכל ד' רפוס' חית הארץ לא יחרץ כלב' היד החזקה ולכל העלות עלות:

סכום פסוקי דספר אלה הדברים תשע מאות וחמשים וחמשה וסימן הנץ וחצו ונשית על פי הדבר ופרשיותו עשר וסדריו כ': סכום פסוקי של חומשי תורה חמשת אלפים ומאתי וארבעים וחמשה:

תרגום ירושלמי

הכונה ענין תרין בני דייקב כהרא ואמרין לישראל אבוהון לא יאי
 הוא דיהו מתאמר בכנשתהון דישאל ובבית מדרשהון ערלין סאיכו
 בתולא ופליחי צלמין ברתיה דיעקב ברם יאי הוה דיהו מתאמר
 בכנשתהון דישאל ובבית מדרשהון ערלין אתקטילו על עסק בתולה
 ופליחי צלמין על דסאיכו לדינה בת יעקב דלא יהו שכם בר חמור מתנאי
 בלביה ואמר כאתא דלית לה אגש למתבע עולבנה בין יתעביר לדינה
 בת יעקב ואמרין כאתא זניא ונפקת ברא מחשב ית אחתון ותמת דבורה
 ומיתת דבורה מרביתה דרבקה ואתקברת מלרע לביתאל תחות בלוטא
 וקרא שמה בלוט בכותא וירא אלהא דעלמא יהא שמהיה
 מברך לעלמי עלמא אליפת יתן פקודין יאין וקמין שפירין אליפת יתן
 ברכת התנא מן אדם וזוגיה דכן כתבא מפרש וברך יתהון מימריה דני
 ואמר להון מימריה דני תקופו וסגו וכלון ית ארעא וכבושו יתהו
 אליפת יתן למבקר ית בישא מן אבונו אברהם צדיקא כד אתגלית עלוי
 במישרי הווא ופקד דתי יתה למונר עורלתיה ויתיב ליה בתרע משכניה
 במחוס יוכא דכן כתבא מפרש ואמר ואתגלי עלוי מימריה דני במישרי
 חזווא ועוד אליפת לן למברכא ית אבליא מן אבונו יעקב צדיקא
 כד אתגלית עלוי במתי יהו מן פדן דארס בר ארעית לרבורה מרביתה
 דרבקה אמיה אודחא דעלמא ומיתת עלוי רחל באורחא ויתיב ליה יעקב
 אבונו צוח ומיליל לה ומספר וכינו ואת רבון כל עלמא יי במכילת
 רחמיך טביא אתגליתא עלוי ונחיתת יתיה וברכת אבליא ברכת יתיה
 על אמיה בניו בדין כתבא מפרש ואמר ואתגלי מימריה דני על יעקב
 זמן תנינות במתי יהו מן פדן ארס וברך יתיהו ויהי עוד והוה
 אשון כרוב ארעא למעל לאפרת וילית רחל ואתקשיאת במילדהו
 ואביקרא ואבו יהוה קרי ליה בלשן בית קורשא בנימון

ותרענה והוא רעון בנוגכיא יעשה יעבד פרעה
 וימני יתיה אפ טרופוס על ארעא הד מן חמסא בארעא
 ויפליג דמצרים בשבעתי שני שבענה ויקראו והוון מקלסין וקדמוי
 ואמרין יהי אבו דכלכא דרב בחוכמא ורביך בטיאן והם והוון
 לא הוון ירעין ארום הוה שמיע יוסף בלשן בית קורשא ארום היך
 במתורגמן הוה מנשה קאים בני הוון ואמר להון יעקב אבוהון
 יתי תכלתון יוסף מן שעאד שלהית יתיה לוחכון לית אנא ידע מה הוה
 בסופיה ית בנימין אהון בעיין למסב ועלי הוון למוקמא תרי עשר
 שבטין וחשאתי נהו מרחק מן משאל בשלמא דאבא בל יומיא
 משנא בכיפלא אסון סקולו שכלתי ואנא היך מה די
 לא תכלית על יוסף ברי בן לא אוסיף למתכלא לך על שמעון ולך על
 בנימין החררה לקטנהו וירחץ ושוניו נחשינחש
 והוא מטיא כטיב ביהו ויהפש ופשפש

מקץ
 ותרענה והוא רעון בנוגכיא יעשה יעבד פרעה
 וימני יתיה אפ טרופוס על ארעא הד מן חמסא בארעא
 ויפליג דמצרים בשבעתי שני שבענה ויקראו והוון מקלסין וקדמוי
 ואמרין יהי אבו דכלכא דרב בחוכמא ורביך בטיאן והם והוון
 לא הוון ירעין ארום הוה שמיע יוסף בלשן בית קורשא ארום היך
 במתורגמן הוה מנשה קאים בני הוון ואמר להון יעקב אבוהון
 יתי תכלתון יוסף מן שעאד שלהית יתיה לוחכון לית אנא ידע מה הוה
 בסופיה ית בנימין אהון בעיין למסב ועלי הוון למוקמא תרי עשר
 שבטין וחשאתי נהו מרחק מן משאל בשלמא דאבא בל יומיא
 משנא בכיפלא אסון סקולו שכלתי ואנא היך מה די
 לא תכלית על יוסף ברי בן לא אוסיף למתכלא לך על שמעון ולך על
 בנימין החררה לקטנהו וירחץ ושוניו נחשינחש
 והוא מטיא כטיב ביהו ויהפש ופשפש

וישב
 כנתת פסים פרגוד מצורו מאלמים
 מפרכין פרוכין אורחת סיעא דסרקון
 ויכירה וחסמיתה ואמר פרגוד דברי הוא לא חיות ברא אכלת יתיה
 ולא מתקמל ברי יוסף ברם חמי אנא כרוח בית קורשא היך אתתא בישא
 קימא לקובליהו לפוטפר שליטא דפרעה רב ספוקל פריהו
 בכיוב והות דפסקאו כיכסתה ארום צמצמת אפראו
 צעיפה רדידהו היא מוצאת תמר נפקת למתוקרא בנורא
 ובעת תלתא סהדי ולא אשכחת יתהון תלת עינהא למרומא ואמרת
 בכעו ברחמי מן קדמך יאת הוא יי אלהים דעני לעיקא בשעת עקתהון
 עניתי כדרא שעתא דהיא שעת אנקי ואנא מקימא לך תלתא צדיקין
 בבקעת דורא חנניה מישאל ועזריה ברה בשעתא שמע מימריה דייקל
 צלותה ואמר למיכאל חור ויהו יתהון לאנהרא עינהא כד היא חמרת
 יתהון נסיבת יתהון ושלקת יתהון קדם דגלי דדינה ואמרת להון
 גברא ראלין דידיה מנייה אנא מעברא אף על גב דייקד חנא לית אנא
 מפרסמא ליה ברם רחיצא אנא ברבון כל עלמא יי דהוה סהד בני
 זבניה דיהב בלביה דגברא דאלון דידיה דייחפוס מן עוקתיה ושוי שפא
 זחוטרא האליו וכרי יהודה וחסמיה הורה תלתא סהדי וקס על רגליו
 ואמר בכעו מכוון אחי ואנשי ביתיה דאבא קבילו מני במכילא דאגש
 מכיל בה מתכיל ליה בין מכילא טבא בין מכילא בישא וטובו לכל
 אנש דמגלי עובדיו על רגסיבית פרגוד דיוסף אחי ואצבעית יתיה
 צאדמא דצפירא וקריבית יתיה קדם רגליו דאבא ואמרת ליה חפיים
 בעוה פרגוד דברך היא דא אי לא מכילא לקביל מכילא סדריו לקביל
 סדריו טב לי ביהית בעלמא תרין ולי אבהית לעלמא דאתי טב לי יקד
 באשא שפא ולית אנא יקיד באשא אכלא וכיא היא תמר בלתי בדינה
 מני היא מעברא חס לה לתמר בלתי לירת היא מעברא בניו דונו בניו
 ברין לא אסבית יתיה לשלה ברי ברת קלא נפקת מן שמיא ואמרת
 תריכון זכין בדינא מן קדם יתה פתגמא ולא אוסף תוב למחפוס יתיה
 ופקדהו ומני יתיה אפיטרופוס ויהי כהרמי והוה פר
 ארעית קליו בכית הסהר בגית חבושהו ואמר ליה יוסף

ויגש
 וקריב לותיה והורה ואמר בכעו מנד רבונני מליל
 בעו עכרך פתגם במשמעיה דרבוני ולך יתקף
 רונד בעכרך הלא מן ומנא קרמיא דנהתן לותך למצרים הויתא אמר
 לו מן קדם יי אנא דחיל וברו חורודינד לכהו סרמין לדינו דפרעה
 דכן דאת יימי ביה ארום יקרא אנא כותך ואנא יקיר פות פרעה רבך
 דאת יימי ביה הלא אנא משתבע בחיי רישיה דאבא ולית אנא משקר
 דאין שליף אנא חרבי מן גותיקא לית אנא מחזיר יתה לתיקא עד זמן
 דנמלי כל ארעא דמצרים קטולין לית אנא מחזיר יתיה לתיקא עד זמן
 דנעביר כל ארעא דמצרים צרו מן דיור מנד קדמוי אנא משרי ומפרעה
 רבך אנא מחסיל על מנת מעבר על כורחיה דאבא או דלמא דלך
 אשתמע לך ולך אתני לך מדי דעברו תרין אחוי שמעון ולוי דעלו
 לכרכא דשכם דהוה יתיב בשלוה וקטלו כל דבורה לפתגם דחרב על
 יד דסאיכו לדינה אחתהון דלא הויה מתמניא בשבטא ולא בקבלא
 חולקא ואחסנא עפן בפלוג ארעא על חר פפיה וכפה דבנימין אהונן
 מתמני עפן בשבטא ומקבל חולק ואחסנא עפן בפלוג ארעא ואנא
 דחלי קשימדידהו דערבית לטליא מן ידו דאבא ואמרת ליה אין לא
 איתות יתיה לותך ואקמית יתיה קדמך נהו חמי לך זמרחק מן שאילת
 שלמד כל יומיא או דלמא דלך אשתמע לך ולך אתני לך ארום
 מלכין ושלטונין אנן כותך בארעא דכנעון ארני שאל כד חמא
 טסר חביבא ויקריא דרסליקת גבורתיה דיהודה אחוי ונפקין שערית
 דלביה

תרגום ירושלמי

ב

ויצא

חמשא נסין אתעבידו לאבונן יעקב בזמנא דנפק מבאר שבע למייל להרון נסא קרמא אתקצרו ליה שני דיומא וטמעת ליה שמשא די לא באשנה מן בגלל דהוה דבוריה מתחמא למללא עמיהו נסא תננא בין דנטל אבונן יעקב רגלוי מבאר שבע קפצת ארעא קרמוי ואשתכח יתיב בהרון נסא תלתא אבנא דנסב יעקב אבונן ברמשא ושוו יתהון תחות יסודי רשיה ובין דקם בצפרא ואשפח דכולהון לאבונן חרא והיא אבנא דאקים קינא קמא ואריק משח על רישהו נסא רביעא דהוון כל רעיא מתבנשין עלה דאבנא לגללא יתה מעלוי פומא דבירא ולא הוון יכלין וכינן דאתא אבונן יעקב ואריס יתה בהרא יריה ואשקיית ענא דלבן אחוי דאמיהו נסא חמישא פין דאריס אבונן יעקב ית אבנא מעלוי פומא דבירא טפת בירא והות טפא עסרין שנין כל יומין דהוה אבונן יעקב יתיב בהרון אלון המשא נסא אתעבידו לאבונן יעקב בזמנא דנפק מבאר שבע למייל להרון ויהלם והלס והא סולמא קביע בארעא ורישיה מטי ער ציר שמיא והא מלאכי דילון יתיה מביתיה דאבוי סליקו למבשרא למלאכי מרומא למימר אתון דכוון לעקב גברא הסדא דאיקונין דידיה בכורס דיקרא דהוון מתחמדין למחמיתיה והא מלאכין קדישין מוגדסין סלקין ונתתין ומסחלין ביהו לאעת לא אישון למפנשא ועינן דלאההון רביבועל דהות בכיה ומצלא דלא תסוק במוליה דעשו ורחל הות יאמא ברנא ושפרא בהוואו ויאסף וכנש לבן ית כל עמא דאתא דאעבר שיר עני לכין ואמר להון הא שבע שנין אית ליה לנברא צדיקא הדין מן דאתא לותן שקותן לא חסרו ומבועינן סגן וכרון אתון הבו לי עיצה דנכבוש יתיה בן עור שבע שנין ויהבו ליה עיצה דרמיו לאסבדה ליה ללאה חלף רחלו מלא אשלים שבעתי יומי משתותא דלאה ואתון

בנר ואמר לאה אתא נרא טבא דעתיד למרעא משתויהון דאומיא וקרתו לכין שכב בשבעה יודמלוותיו וזכר ארבעה מפתחין דאנון מסירין ביד רבון כל עלמא יי ולא מסר יתהון לא למלאך ולא לשרף מפתח מטרא מפתח פרנסה מפתח קבריא מפתח עקרתא מפתח מטרא דכין כתבא מפרש ופתח יי לך את אוצרו הטוב וגומר מפתח פרנסה דכין כתבא מפרש פותח את ידיו וגומר מפתח קבריא דכין כתבא מפרש בפתחי את קבריהם וגומר מפתח עקרתא דכין כתבא מפרש וזכר אליהם את רחל ונני ואדכר מיכא דני ברהמי טבא ית רחל ושמוע מיכא דני בקל צלותה ואמר במיכא יתה למתן ליה בנין נחשתי אטריתי כלשה כל אפר קרוח ונמור וכל אפר לחוש באפרא וקרוח ונמור בעיניו ברהמיס במרכותא וההליף ופרגו ויצל ורוקן מיכא דניו ויאמר הנני עני יעקב בלשן קודשא ואמר הנני הלא נוכחאין אתה שבנא ליה ארי וכן ית והא בעי למיהב להוד בתובתו רכשו סגוליהו ויגדל לבן והוה כד אתבנישו רעא בעין למשתע ענא ולא הוון יכלין ואמתינו תרין ותלתא יומין דלמא תטוף בירא ולא טפת ובכין אתו ללבן כיומא תלתא ארום ערק יעקב ישלאל אית ליה חיל ואוכלוסין טרפה קמילא לא איתית לותה כל דרא מנהון דהוה ערקא מן מננא אנהוין משלם מן ידי חיות תבע יתה ומן דהוון נבנא נבין ביממא ומחיות נרא מתאכלא כלילא אנהוין משלם יתהו ונני יעקב כד חמא יתהון דלמא משרנו מן לבן אחוי דאמא אנון אהיין קרמי למסדרא לקבלי סדרי קרבה למקטל יתו או דלמא משרנו דמלאכין קדישין מן גדם יי אנון ואתו לשינכא יתו מן ידיהון בנין ברין קרא שמייה דאתרא ההוא מחניסו

וישלח

וארבע קאח נוכרין פולטרכין עמידה וערים ולדין דקין עקרא ותקע זקתה כף ירכיה דיעקב בשדרותיה עמיה ויאמר שלחני ואמר שלח יתיארו סליק עמוד שחרא והא מטת שעתהון דמלאכיא למשבהא ואמר ליה אשלח יתך אלא תו ברכת יתו וירן וירבעשו לקדמותיה והביקיתיה ואתרכן על צוריה ונשיק יתיה עשו הנה בכי על דקתו שניו ויעקב הוה בכי על שעשיעת צוריהו כי הילדים ארום סליא חמיו קשיטה מרגליו מוהר פורן וכתובהא

(:) ב ג * הכונה

ואמר האנא המורה לטור מוריה ואמר אברהם ממריה די יורפן לי אמרא ואין לא את הוא לעלתא ברי והליכו תרויהון פחדא בלב שפיו וישלח ופשט אברהם יתיה ונסיב ית סכינא למכוס ית יצחק בריה עני יצחק ואמר לאברהם אבוי אפוא פות ידי אית דלא בשערת צערי אפרס ואערבכר יתך וישתפח קורבנד פסיל ואדחי לגובא דהבלא לעלמא דאתי עניו דאברהם הוון משוטטין בעינוו דיצחק ועינוו דיצחק הוון משוטטין במלאכי מרומא יצחק הוה חמי יתהון אברהם לא חמי יתהון ביה בשעתא נפקו מלאכי מרומא ואמרין אלון לאלון אתון חמון תרין צדיקין יהידיאין בגו עלמא חר נכס וחד מתנכס דנכס לא מעבב ודמתנכס פשט צוריהו ויאמר הנני ואמר אברהם אברהם עני אברהם בלשן בית קודשא ואמר הנני ויקרא ופלח וצלי אברהם בשם מיכריה די יורפן אתה הוא די חמי ולא מתחמי בכעו רחמין מן קרנד יי פולא גלי ויריע קרנד דלא הוה בלבי פלגו בזמנא דאמרת לי למקרבא ית יצחק ברי ולמעבר יתיה עפר וקטם קרנד אלן מן יד אקדמית בצפרא ועבדית ית מיכרד בחדו ואקמית מיכרד וכרון בכעו רחמין מן קרנד יי אלהים כד יתון בניו דיצחק עללין לשערת אננקי תהוי מדבר להון עקרתיה דיצחק אבוהו ושרי ושביק להוכהון ופרוק יתהון מן כל אננקי דעתידין דריא למקם מן בתריה למחוי אמרין בטור בית בקרשיה די קריב אברהם ית יצחק כריה ובטורא הדין הוא בית מקדשא אתגלות עליו ויקר שכנתא דניו ופילגשו ופלקתיה ושמהו

חיי שרה

ומיתת שרה בקריתיהון דנוכריאן ארבע מאה סלעין דכסף עברין לכל פתור ומתקבלין בכל פרקמטיא ואמר אברהם לעבדיה שליטא דהוה שליט בכל מה דידיה שני כען יד תחות ירך קימי וכל טוב וכל שפר אפותיקי דרבוגיה בידיה וקס ואל לארס דעל פרת נהרים ותמר וזרחת ואחתת מורבה לנו שקיא ומלת ואשקת לכל גמלוהו ויצחק הוה אחי מן בית מדרשא דשם רבא לבארא דאתגלית עלוהי שכנתיה די והוה הוה שרי בארעא דרומא ותקח הצעף ונסיבת דידרה ואתצמצמת ביהו ושמה קטורה והוה הוה הוה אסרא ליה מן שריה אשורם תגרון ואומנין ורישי אומין בחצריהם בכפרניהון ובקסרותהון תרי עסר רברבין לאוטיהון וישכנו ושרון מן הנדקא עד הלוצה דאית כל קבל מצרים מעלד אתוריה מדם כל אהוהי שראו

תולדות

ואלון יהוס תולדות ויתרצו ואדהקו בניא במעיה ואמרת אין ברין היא צערהון דילדתא למה כען לי חיון למהו לי בניו ואולת למתבע רחמין מן קדם יי בבת מדרשא דשם רבא ויצא ונפק קרמא סמקרי בוליה כבילן דסער וקרון שמייה עשו ויקם וילך וקס ואל וכוז עשוית בכורותא ואפס חולקה בעלמא דאתי וכפר בתחית כתא: וישקף ואריקו ואמר אבימלך מה היא דא דעבדתא לן הא קליל זעיר אלו שמש חד מן טליא עם אתמד והוית מיני עלנא הוכא רבא ותהיון והון סררנן ואפחת רוח בפולחנא נוכראו ולא הון מקבלן אולפן לא מן יצחק ולא מן רבקה והירים ממוש ידיו ממוש ידיו דעשו כריח השדה כריח קטורת בזמין טבין דעתידין למקרבא בטור בית מוקדשא דכרד יתיה חי קים: יעברוד יפלחון קרנד אומיא כל בניו דעשו וישתעבדו לך כל מלאכי כל בניו די שמשאל הווי רב ושלט על בני קטורה יהון מקדמין ושאלין בשלמא כל בניו דלכין אחוה דאמך מן דליט יתך יעקב ברי יהוי ליט כבלעם בן בעזר ומן דמכרד יתך יהוי בריד כמשה נביא ספרהון דישראל וועל חרבך ועל מני ונגד תחי וקדם אחוד תחוי משתעבד ויהוי כד יהוון בניו דיעקב לעיין באוריתא ונטרין פקודיא יהוון משוין גיר שעבדרא על צורד וכר ימנעון ורמיהון בניו דיעקב דלא למלעי באוריתא ולא למטר פקודיא הא ככו תחוי פריק גיר שעבדוהון מעלוי צורדי עד שוב עד זמן דתחזור כולתיה דאחוד מנדו

תרגום ירושלמי

ארעא מסרי פרוהי ואמוראי קרו ארעא מרבי פרי אלגנאו
 הלא היא ברבית הלא היא היבא באפרכו דבני עמא ויאמר
 כיון דחמא משה ית רשיעא וע ומרתת מן קרמוי ואמר הלא דין הוה
 דהוה מהסר לאברהם ושרה ואמר להון אתון דמין לאילנין
 שתילין על מבויעין דמין ברום פרוי לית הגון עכרין בגין כן אמתינ
 ליה קודשא בריך הוא יהא שמייה משבח אהניא יתיה שנין סניאין מן
 בגלל למחויא יתיה לדריא דהוא מסר יתיה ביד בנוי ואמר מימרא דני
 ליה משה לאתרחל מניה ארי בידך מסרית יתיה ות כל עמיה ות ארעיה
 ות עביר ליה היך מה דעכרת לסיחון מלכהון דאמוראי דהוה שרי
 בחשבון כל אלון קרון תלילין מקפן שורין רמין תרעין ונגרין
 כל תחום אטרבונא עד תחום קרית אפיקרס וקרא יתהון על שמיהו
 ומישרא וירדנא ותחומא מן גנוסר ועד ימא דמישרא ימא דמלחא תחת
 בית שפיכות קטמא מן מרנהא

מסעי
 ויסעו ונטלו מן פלוסיס בירחא קרמארו
 וישב על פי ונטלו מאיתו וחרו לפונדקי הירחא
 דאית על אפי טענתא ויסעו ונטלו מפרה ואתו לאילימה ובאלים
 תרתי עשרי עינין דמין כל קביל תרי עשרי שבטי ישראל ושבעין
 דקלון כל קביל שבעין סביא סנהדרין דישראל ושרו תקון
 והורשתם ותשיצונית כל דירי ארעא מן קדמיכון ותסופון ית כל
 טענתהון וית כל צלמי מתכותהון ותתפרכו וית כל במטהון תשיצו
 וחיה ויהו לכו תחומא מדרומא ממדברא דרקס כל קבל תחומיהון
 דארומא ויהי לכו דרומא מסיפיימא דמלחא מן מרנהא ונסב
 ויקף לכו תחומא דרומיא מן מסקיותא דעקרין דעבר בטור פרולא
 ויהו ספקני מדרום לרקס ריעא ופוק דירת ארביא ויעבר בקסס
 ונסב ויקף תחומא מן קסס לגילוס מצרים ויהו ספקני מן מערבא
 ונכול ותחום ימא רבא הוא אוקינוס ניסוי ומחזוי וספינתא עם שניא
 קרמא דאית בגויה הגון מי בראשית דין יהו לכו תחומא מערבא
 ודין יהו לכו תחום צפוניא מן ימא רבא תכונן לכו לטורוס מנוס
 מהר ההר כטורוס מנוס תכונן לכו למעלי אנטוכיא ויהו ספקני
 תחומא דאולס דקלקאין ויצא ופקון תחומא לזפירין ויהו
 ספקני דירת עינותא דין דיהו לכו תחום צפוניא והתאותם
 ותכונן לכו תחומא מערבא מדירת עינותא לאפקיס וירד
 ויחות תחומא לאפקיס לרפני מן מרנהא לעינותא ויחות תחומא ויסעי
 סמיד לישא דגנוסר מן מערבא וירד ויחות לירדנא ויהו
 ספקני ימא דמלחא דאית לכו ארעא לתחומא חוזר חוזר
 שני חמטות תרין שבטיא ופלגות שבטיא קבילו אחסנתהון מן ירדנא
 דירחו קרמאין מן מרנהא מן מישר ימא דמלחא נפק להון תחומא
 לכנת כרד דמלכותהון דאמוראי ומפגרת כרד מלכותהון דאמוראי
 נפק להון תחומא לטור תלנא ולחומתא דלבנון ומטור תלנא ולחומתא
 דלבנון נפק להון תחומא לחובא דמן צפון עינותא דרמשק ומן חובא
 דימן צפון עינותא דרמשק נפק להון תחומא לריוקינוס טור תלנא
 דקיסרין די מן מרנה מערב דן ומן יוקינוס תורנגלא דקיסרין די מן
 מרנה מערב דן נפק להון תחומא לנהרא רבא נהרא פרת דעלוי סדר
 נצהני קדבוי די מתעבדין ומן נהרא רבא נהרא פרת נפק להון תחומא
 לקרין ונתא לכנתא כל ערכון ומרא בית מלכותא דסיחון מלכותהון
 דאמוראי ובית מלכותא דעוג מלכא דמתנן נפיק לרפיית ולשוקמיו עד
 כטי ספר ימא דמלחא דין הוה חולקהון דתרין שבטיא ופלגות
 שבטיא ומנרשלערים ופרולי לקרית חוזר חוזר להון יתגון
 ללינא ומנרשי ופרולי

ואתחנן
 וצליתי ובעיית רחמי מן גרם יאמר משה בשעתא
 ההיא למימרו בכעו ברחמי מן קרדך יי
 אלהים את שריתא ונשב ושרינן בחילתא בכין על חובינן
 ומתדין על חטינן על דאדבקין לפלחי טענתא דבעל פעור
 כימינו גרול ארום הידא אומא רבא דאית להאלהא דיקרב לותיה
 כיי אלהן בכל שעה די אנן קרין ליה והוא עני יתן דמות כל
 דמות כל נויא דאית במיא בתחות לארעא לעם למהו עס
 חביבין היך סגולה ביומא דין כיי אלהיך אש אוכלה ארום
 יי אלהכון אשא דאבלא אשא הוא אלהא קנאן ומתפרע בקנאין הוה
 השמע או הידא אומא ומלכו דשמעתו או נספיא דעבר מימרא
 די למעל למבשר ליה אומא מגו אופאן דייקטול ית חברה בכתוף
 דלא דע והוא לא הוא סני ליה מדאתמול ולא דקדמוי ורא אהוית
 אודיתא דשוי מרה קדם בני ישראל מן לחיית דאית על גב נחל
 ארנא ועד טורא דמסרי פרוי הוא טור תלנא אלוי מן יתן יהו
 לבא טבא דרין להון ארעא עברא פרי טבין נקין כחלב ווחלון
 וטעין כדובשאן משע בין דמטא קצא דאבונן עקב למסתלקא
 מגו עלמא קרא לתרי עסר שבטיא בנוי ואקים יתהון חוזר חוזר לדרבשא
 עני אבונן עקב ואמר להון דלמא לטענתא דהוה תרח אבוי דאברהם
 פלח אתון פלחין דלמא לטענתא דהוה לכו אחוי דאמיה פלח אתון
 פלחין או לאלהא דיעקב אתון פלחין ענין תרי עסר שבטיא כחדא
 בלב שלימה ואמר שמע כען ישראל אבונן יי אלהנא יי חר עני יעקב
 ואמר יהא שמייה רבא מברך לעלמו לאתחתן לא תתערבון
 ומשלם לסנאוי אגר מצון קלילן דאית בידהון בעלמא דרין מן בגלל
 למשיצא יתהון לעלמא דרתי ולא משהי למשלמא לסנאוי אגר מצון
 קלילן דאית בידהון בעלמא דרין

ואלה הדברים
 אליו שתנמיא די מליל משה עם
 כל ישראל הזכה ירתהון עד
 דהגון ויהיבין בעכרא דירדנא עני משה ואמר להון הלא במדברא בטורא
 דסני אתייהבת לכו אוריתא ובמישרא דמואב אתפרשת לכו כמה
 נסין ונכורן עבר לכו מימרא די כד הויתון קימין על ימא דסוף
 אתבוע ימא מן קדמיכון ואתעביר תרי עסר אסרטי מן אסרט חרדא
 לכל שבטיא ארנותהון קרמוי על ימא וסרבתון על ימא דסוף על עסק
 מלליא דישתלחו מן מדברא דפארן נור עליכון דלא תעלון לארעא
 דישראל ובגין מנתא דאמיתון נפשן מעיקא בלחמא דרין דמיכליה
 קליל גרי בכון הויתהון ובחצרות די נפלו פגריכון על די בשרה ובגין
 ענלא דעברתהון אמר במימריה למשיצא יתכוון אלולי דארבך קימא
 דקים לאכהתכוון לאברהם יצחק ויעקב ומשפן ומנא די עבדתון
 לשמייה וארון קמא די עלתכוון בגויה וחפיתון יתיה בדהבא סנינא
 אחד עשר כהלך חד עשר יומין מן טורא דחורב אורח טורא דנבלא
 עד רקס ריעא על דהמיתון וארנותהון קרמוי אתעכבתון והלכתון
 יתהון לארבעין שנין ויהי והוה בסוף ארבעין שנין וכוני
 וסליקו לטורא ומטו עד נחלא סגולה וילילו יתהו ורדפו יתכוון היך
 מה דרדפו דבוריתא וקטולו יתכוון בגללא עד שיציו ועברנו מלות
 אחינו בני עשו אלון דשרין בגללא מן אורח מישרא מן אילת ומן כרד
 תרנגולא וכונן ועברנו אורח מדברא דמואב צידנאי קרן להרמון

עקב
 והמם ויערבב יתהון ערבוב רב עד זמן
 דישתיצוון כילא על ארום לא על
 מנונא לבלחודוין ארעא דמן ויתדא עכרין משח ומן תמרדא עכרין
 דובשאן ארץ אשר אבניה דיאבנהא ברירין כפורזלא וטוריא
 חסימין בנחשאן ואתפוש בשני לחות ותפשית בתרין לחות
 וטלקית יתהון ובקבריא תחמודיאן ארעא דיין אלהכון תבע
 יתיה בתדירא ובשכבך ובדמככו ובקמכוון לא יתיצב
 לא יקום רב ושליט קדמיכון ואימתכון ורחלתכון

ראה
 והקללה והלופיהו אין לא תשמעון
 הטמא דמרחק מן קודשא ודרכי מן קודשא
 כהדא תיכלון כי יסיתך ארום יסמיתך אחוד ברא דאמך אד
 כרדאו ברדא ואתתא דרמכא עמדו בגין חביבין אתון קדם יי
 אלהכון לא תעברון חבורין חבורין לפולחנא נוכריתא ולא תשוון
 קרחה על בית אפיכון לטמי נפשא דמיתו מסקו נרדא בכערא יתיה
 תיכלון אד ארום מסקינרדא הגון ופרסתהון לית היא סדיקה
 וזה אשר לא ורין דלא תיכלון מנהון נשרא ושריא וברנא ונתא וית
 איבו

תרגום ירושלמי

אשר קרד דארעו יתכון באורחה והוא מקטלון פבון פל דהוה לכרא
מדרה דתר מימריהוה עננא פליט יתידה ודבית עמלק מקבלין יתיה
ומקטלון יתידה ואתון עבא בני ישראל לתון ומשלהין ולא דחלו דבית
עמלק מן קדם יין

פ פ פ

תבא

ובאת אל הכהן ותית לות כהנא די יהו ממנא
כהן רב ביומא האנון ותמרון ליה מורין
ומשבחינן ומא דרין קדם אלדך ארום עלינן לארעא דקים מיכרא
די לאכרתה לכתלון כיתכלה ארום תשלמון למעשרא
ית כל מעשר עללתך בשמא תליתא דהיא שנת מעשרתא דמסכנינא
ותתנון מעשרא קרמיתא לליואי מעשר מסכנינא לגיורי לתמינא
ולארמלתא וייכלון בקרו כון ויסכעון לאאכלתי לא
אכלינן באכלו מנרה ולא מפרשינן מנרה בסואבא ולא יהינן מנרה
תכריכין לטמי נפש דמשתמעין בקל מיכרא די אלהו עברנן ככל פת
דיאתפקד עלנא השקיפה אדיק בכעו ממרור בית שכינת
יקרד וקורשך מן שמיא ובריד ית עכד ית ישראל וירא ארעא די דבת
לן היד מה דקמת לאכרתה ארעא דעכרא פירין טבין נקין פחלבא
והללן וטעין מן רוב שאו אתי ית ממרא די אמליכותן עליכון
יומא דין למהו לכו לאלהא וי ומיכרא די אמלך עליכון
לשמיה לעם חביבא היד סגולת היד מרה דימליל לכו ולמטר פל
פקוריו וכתבת ותכתבון על אבניא ית כל מלי שבח אוריתא
הדא כתב תקי ומפרש שבאות מתקרי ומתרגם בשבעין לשון

אלה אשתא שבטין קומון לחון על טורא דנרין ואשתא שבטין
יקומון על טורא דעיכל וארונא וכהננא וליואי יהיבין במציעא וכל
ישראל מן כהן ומן כהן אפיהון לקבל טורא דנרין ופתחו
פומהון ובברכה בריד יהו נברא דלא עכר צלם וצורה וכל דמוכה
דסני ומתק קדם י עובד ידי בר נשא ודלא ישו במופני ומלטינא
הוון הפכין אפיהון לקבל טורא דעיכל ואמר ליט יהו נברא די עביד
צלם וצורה וכל דמוכה דסני ומתק קדם י עובד ידי בר נשא וישו
בטופרא והוון כל עשא ענין אליון ואליון אמון מסני ליט יהו
בברא דמשינתחומא משנה ליט יהו נברא דיטעיאכסנא באורחא
דהוא די לסמיא וענון כל עשא וימרון אמון חתנתו ליט יהו נברא
דמשיש עס חביביתיה וענון כל עשא וימרון אמון טנאך בריכין תהוון
בסלי בבוריכו ובעצותכו בריכין תהוון במעלכו ובכית מדרשיכו
ובריכין תהוון בכפכפון מן בתי מדרשיכו ואין מחרידו ולית דמניד
יתכוון יבכה ה יסחיתכו מן מרא די בשוחנא דמצרים ובטחוריא
וכברא ובכחוד חספא די לא יכלין למתסיא בניכו ובנתיכו ובסירין
לעס חורין ועיכו חמין ויהוון ספן עליהו כל יומא ולית לכו עוברין טבין
די יספק אלהא על יריכו ולמפרוק יתהוון זרע רב תפקון לכרא
וקליל תכנשוון ארום יקסוס יתיה גובא זיתים ומשחלל
תמשחון ארום יתרגצה דויתכוון כלעצב פל אליכו ופירי
ארעכו ויתנון יתהוון מסיקא נוי אופה חציפתא פין דילל
נסבא פין לסב ועל מליא לא היסא האיש גברא דמחטיכוון
ודמפנק לחרא תבאש עניו באהו ובבעל טליותיה ובמותריה בנוי
דיותירו הרכה דמחטיא בכון ודספנקא די לא נסית כף רגלה למטילא
על ארעא מן פרינקיה ומן חטית התבאש עינה כבעל טליותיה ובכרה
ובברתיהו ובנוים ויתלכוון תפן לב דחיליסוף עיכוון ודאיב
נפשו והשבך ויחזור יתכוון מימרא די למצרים בלכנינא
באורחא די אמרית לכו לא תוספון עוד למחמי יתיהו ושמתם
ותטרון ית מלי שבח אוריתא קרא ותעברון יתהוון מן בגלל דתתבוננון
ית כל מה דמתעברין

פ פ פ

נעבים

טפלכון נשיכו ויורכו דהית בנו
משרתכוון מקטועי קיסכוון עד מלוי
מימכוון לעברך טלעברכוון בקימא די אלהכוון ובשבועתא
די אלהכוון מקים עפכוון ומאדין כיאת ארום כל דרא די קמו
מן ימות עלמא ועד פדון עמד קימין הכא יוכא די קדם אלהכוון ויר
כל דרא דעת דיין למקום מן בתרן כאלו קימין הכא עפן ומא דיין
ותרא

אבו וריתא למינהו והחסידהו וריתא חוריתא ואבניתא
למינהו וית ננר טורא וית חרפתא עטר עמי בית ישראל מעשרא
תעשרון ית כל עללת זרעיו כון מהרי אתון זרעין באפי ברא וכנשין עללן
בבל שניא ושניא עמי ישראל ליר אתון רשאין למעשרא ולמיכולמן
פירי שניא ועד פירי שניא מתן תתנון ליה לא יבעש באפיכוון בזמן
תתנון ליה כלא אין נטרין הנון ישראל מצותא דאוריתא לא
הווי בהון מסכנין ברום אין שנקין הנון מצותא דאוריתא ארום לא
פסקין מסכנינא בנו ארעא בני כן אנה מפקר יתכוון למימר מפתח
תפתחון ית יריכוון לאחיכוון מסכנינא ולצריכיא דאית בארעכוון

הענק מורא תורון ליהו

פ פ פ

שופטים

דינן וסרכין לא תטה לא תסטון דינא ולא תסכוון
אפין ולא תסכוון שוחר דמון ארום שוחרא מסמי
עינן דחכימא ומקלקל מליהוון דכאין בשעת דינהוון כיפלא
ארום יתפסי מכוון פתנס לסדר דין ביומם דקטולין ביומם דברתולין
בין מכתש צרעתא בין מכתש נתקא מליו דמצו לקריכוון ותקומון
ותסקון לאתרא די תרעין אלהוון בידהו חלק וית בר זכניהו
דזבינו ליה על אבהתא לא ישתכח בכון מעבר בריה וברתיה בנורא
לאקסומי קסמין ולא חרודי עינן ולא נטורי נחשין וחרשין וחרבי
חבורו בישין ואסרי חיון ועקר ביון וכל מיני רחשין ושאל אובא ומסקי
זכורין ותבעון אולפון מן מתיא אל מעננים לחרודי עינן ולקסמי
קסמיא ישמעון ואשריבא ודיעול עם חכריה בחורשא למקטוע
קיסין ויתקוף בה בסיקורא למקטוע קיסין וישמיט פורזל מן קיסא ויערע
ית חכריה וימות הוא וערוק לחרא מן קריתא תאליון ויחיו כיחם
ארום יתח לבידהו וירעו ולא חללו ולא יפרקיתיהו והיה
ויהו אין מליו דשלים תעני לך ותפתוח לכו פילותא ויהו כל עמא
דמשתכחין ועיננו ועיננו ועיננו לא חמון דמן דין דשפד יתיהו

פ פ פ

תעא

אין לאת תרעין את בה ותשלח יתיה ברשות נפשה
ומזבנא לא תזבין יתיה בכסף לא תתגר בה די יהיבת
רשותך עליהו עלעץ ותצלכוון יתיה על קיסא וכן תעשרה
וכן תעביר לחמריה וכן תעביר לא צטליתיהו עוזב משכך
תשבוק ית מה דכלבך עליו ומפרק תפרוק עמיה ומטען תטעון עפירהו
כיתכנה ותעביר גפוף לא נרד ולא תשוי חובת שפיכות אדם זכאי
בביתך גרילם גרילן דציצית מעברו על ארבעת צניפת גולתיוכוון
דיתכסוון בהו ואסאמת ואין קושטא הוחפתנמא הדין לא אשכחו
כהדין לטליתא הוציא ויפקון ית מלייתא מן תרע ביתא דאבוהא
וירגמון יתה עפרהו והיה ויהו לעדנוי רמשיא ושונ במינא
לא תהיה לאתהו נפקת ברא מבנתהוון דבית ישראל ולא יהו נפק
ברמן בני ישראל לא תביא לא תעלוון אנר דנו ופירוג כלכו
לא יחבל לא תמשכנון רחיא וריכביא ארום צרכי נפשא הוה
ממשכוון ולא תהוון אסורי חתנין וכליון ארום כל דעבר אליון כפר בחי
עלמא דאתיו השבת שייב מחורא תחזור ליה ית משכונא כמעל
שמשא ואדמוד באסמליתיה ויכריד יתך ולך תהוין זכורם אלדך
לא תעשק לא תעצון אנרא דאנרא מסכנינא וצריכא מן אחוכון
ביומו ביומיה תתן אנריה ולא תטמוע עלויה שמשא ארום מסכין
הוא ומן בניו אנרא הוא סבל ליה ית נפשיה ולא יצוה עליכוון קדם יין
אורהו דלא יהוין בכון חוכאון כיתחבט ארום תתרון ויתכוון
לא תתבקרין יתהוון מן בתרן לניורא ליתמא ולא רמלא יהוון
כיתבצר ארום תקטפון פרמיכוון לא תבערו טוטלותהוון מבתר
בולמיורא ולא רמלא יהוון והיה ויהו אין צריד תבא למלקי
וירבעיתיה דינא ומחיתיה די קדמוי כמסת חוכתיהו במנין
לא תחסם עמי בני ישראל לא תזממן תורא בשעת דזכריהו
ונקרא ויתקרי שמייהו בישראל ביתא דשליפי סנדלא ומבטלי
מצות דיכמתו כיניצו ויפשוט יתיה ותתקף בבית קוטניהו
לא יהיה לא יהוין בכיסכוון מתקליון ועירין לחתיו מזבן בהוון ומתקליון
בכריכוון למהוין זבון לא יהיה לא יהוין לכוון בבתיכוון מכילן ומכילן
מכילא רבא למחוי זבון בהוון ומכילא ועירא למחוי מזבן בהוון

תרגום ירושלמי

ותראו וחסיתו ית משקצתו וית מרהקתו וית דמיסא וטעון
 דאבנא טעון דכסף וטעון דרהב טענתא דקיסא ודאבנא הון מטלקין
 יתהון בשוקא וטענתא דכסף ודחבא הון יחיבין עמהון בנו ביתא
 דחלין מנהון דלא יתנבון פניש דלא יהו לכוז נבראו אתא
 או זרעו או שבטא דלביה סמי יומא דין מן קדם יי אלהן למול למפלה
 ית טענתא דעממא האנון שרש דלמא יהו בכון גבר דלביה
 מהרהר בהטאה דהוא מדמי לשרש קביעא בארעא ארום רישיה חלי
 דכשאוסופיה מריר כלענתא דמותא לא לא בשמא היא
 אוריתא למיכר אלוי אי הורה לן הר במשה נביא דייסוק לשמיה
 וייתי יתה לן וישמעית פק ודיא ונעבר יתהון ולא מעבר יפא רבא היא
 אוריתא למיכר אלוי הוה לן הר כיונה נביא דייחות לעומקי יפא רבא
 וייתי יתה לן וישמעית פק ודיא ונעבר יתהון ארום קריב הוא לתוכן
 פתגם לתרא בפומכו למהון סגין בה וכלכביכון למעבר יתהו
 ראה חוון הא שוית קרמיכון יומא דדין ית אורחא דחייא דהיא
 אורחא טבתא וית אורחא דמיתותא דהיא אורחא בישתא

וילך

וישבקון ויפסון ית קימא די קימית עפהון והוה פיון
 דאשלם משה למכתובית מללי שבח אוריתא דרא עד
 זמן דהסלו אחרי על אחת כפה וכפה בתר דאמות

האינו

כיון דמטא קציה דמשה למסתלקא מן נו עלמא אמר
 דהא אנא מסהיד אנא בהון שמא וארעא דלא טעמין מיתו בעלמא
 טעמא מיתו מסהיד אנא בהון שמא וארעא דלא טעמין מיתו בעלמא
 דהון ברם סביהון כלן לעלמא דאיתי דכן הוא מפרש ואמר טולו לשמא
 גניבין ואסתכלו לארעא מלרע ארום שמיה כתנבא ימסון וארעא
 כלבושא תכלי ברם אנא עתיד למכרא שמים דהון וארעא דהתא
 ישעיה נביא כד הוה מתנבא בכנשתהון דישאל על דהוה רחיק מן
 שניא וקריב לארעא יתב שמועתא לשמא וציתא לארעא דכן הוה
 מפרש ואמר שמעו שמא ואציתו ארעא ארום מיכרא דייאמר משה
 נביא כד הוה מתנבא בכנשתא דישאל על דהוה קריב לשמא ורחיק
 מן ארעא יתב ציתא לשמא ושמעתא לארעא כן הוה מפרש ואמר
 אציתו שמא ואמלל ותשמע ארעא ממלל דפומיו יערף יבסם
 על בני ישראל במטרא אולפן אוריתא תקבל עליהון ברעא דטלא
 מיכר פומי כרהיא דמנשבין על עסבא וכרסמי דמלקושה דנחתין
 ומרוץ צמחא דארעא כירחא דניסון כי שם אמר משה נביא וי
 להון לרשיעא דמדכרין שמא קדישא בגדיפין ארום לחר מן מלאכי
 מרומא לית אפשר למדכרא שמא מפרשא עד זמן דאנון אמרין קדוש
 קדוש קדוש תלת זמנין ומנהון יליף משה ולא הוה מדכר שמא מפרש
 עד זמן דהוה מתניד פופיה בעסרין וחרא מלין דאנון תמנין וחמשה
 אתיין וכן הוה מפרש ואמר האינו השמים ואדברה כי שם אמר משה
 נביא בשמא דייאנא מצלי ואתון עמא בית ישראל הו יקר ותושבתתא
 ורבו רומכו לאלהא הצור אמר משה נביא כד סלקית למרומא
 חמית תכו רבו כל עלמיה יי מרבע יומא לארבע חולקין תלת שעי
 עסיק באוריתא ותלת שעי עסיק בדינא ותלת שעי עסיק מפרנס עלמא
 ותלת שעי עסיק מוונגבר לאתת תקיפא דשלמין עוברויהי ארום כל
 אורחיה דיני דקטוט אלהא מהימנא וקשיטא ולית קדמוי שקר צדיק
 וקשיט בדינא הוא שחת חבילו בדינא עוברויהו ולא קדמוי מחבלין
 אלא להון עד דיהבלו כומא אתיהב בהון דרא עוקמא ופתלגא דשני
 עוכרוי ואף סררי עלמא אשתנו עליו הלי הא מן קדם יי תגמלו
 דלא אומא טפשא ולא חבימא הלא הוא אבוכו דבשמא דקנא יתכו
 הוא כרא יתכו ושבלי יתכו זכר אדכרו יומין ימות עלמא
 אתבוננו לשני בכל דרודר שאילו לאבחתכו דרברבין מנכו באוריתא
 ויתנו לכו חסימין ומרו לכו בהנחל באחסנות על לא אומיא
 כפרשותיה לשני בני אנשא קבע תחומין לאומיא למנין שבטא דבני
 ישראל כי חלק ארום לחלקא דייאנון עמיה דבני ישראל ורבית
 יעקב עדב אחסנתיה ימצאהו ארעיתו טעון בארעא דמדכרא
 ובצרותא דליל ישימון אסיף עליהון ענני יקר שבנתיה אליף יתהון
 עשרתי דבריא נטר יתהון וען יתהון היד דשכינא נטרא עניא

כנשר כנשר דמעיר על קניה ועל גזולוי הוא מהסחף פרס בגפוי
 וטעון יתהון וסבל על תקוף אברוי יי לבלחוד הון אשרי יתהון ולית
 ביניהון פלחי פולחן נוכרי ירכיבו ארכיבון על כמס דארעא
 ואיכל יתהון על לרת תפנוקי מלכין ואינק יתהון דבש מן פיפא ומשח
 זיתו מן פיה שמירטינראו חמאת רפיכיתורין ושמי עאן עש
 טוב דפטימין ודכרין בני בתנא ונרין עם שמניהון דחשיא אמר משה
 נביא אין נטרין הנון בני ישראל מצותא ואוריתא מן ענבא חדיא הון
 שתנו פוס דהמרו וישמן ואכלו דבית ישורון וכעטו ועתרו ומרדו
 ואצליהו וקנו נכסין ושבקו מימר אלהא דכרא יתהון וכפרו ברחלא
 תקיפא דפרק יתהון יקנאהו אקנון קדמוי בטעותהון במרהקתו
 אכעיסו יתיהו יתכו לשיריא דלית בחו וכמט טעון דלא
 חסימו יתהון דתנין מן כדון אתברון ולא אדכרון בהון אבחתכו
 צור תקיפא דכרא יתכו אנשיתו ושבקתו מימר אלהא דכרא יתכו
 ועבר יתכו מחלין פחלין וירא ונליקרס ויהוה רנו מן בעסא
 דאכעיסו יתיה בניא חביבא דהון חביבין עליו היד בני ויהי כנו
 ויאמר ואמר כפך אפיך אפי רעתי מנהון אחמי מה הון באחריותהון
 ארום דר תהככני אנון בני דלית בהון הימנו הם אנון אקנון
 יתי בטעון דלא מר אכעיסו קדמוי במרהקתו ונאנא אקני יתהון
 באומה דלא אומה באומה טפשא אכעיס יתהון כי אש ארום
 אשא נפקת בשעת רוגי ואוקדת עד שיו לארעיה ותכלת ארעא
 ומליהול הטת יסודי טוריא אספה אמרית במימרי למיתא
 עליהון בישין גירי פורענותי אנרי בהון מוי מנפחי כפן ואכילי
 עוף מסאב מרחי רוחין בישין ושו ארבעתי מלכותא דמתילן לחיות
 ברא אנרי בהון עם חמתהון דתנינא וחלי עפרא מחוץ מן
 שוקא תתפל יתהון חרבא ומן קיטוני מרמכיהון אימתה דמותא לחוד
 עולמין להוד בתולין ינקין עם נכרין סבין אמרתי אמרית
 במימרי למיתא עליהון רנו ואבטל מן בני אשא דכרנהון לולי
 אלולי כעסא דסנאה יתקף דלא יתנכרון עליהון בעלי דכניהון ודלא
 יימרו יינן אתפרעון למן בעלי דכניהון ולא מן קדם יי אתעכרת דהא
 נוי ארום אומא דרא אכרי עיצו בישין אנון ולית בהון סוכלתנו
 לו אלו חבימו ישראל ויליפו אוריתא אתבוננו מה הו באחריותא
 איכה כד הו ישראל לען באוריתא ונטרין פקודיא הוה הר מנהון
 דדיף אלף ותרין מנהון רבותא מערקין על דהטון וארגון קדמוי
 תקיף שבק יתהון ביד בעלי דכניהון כי לא ארום לאכרחצנן
 רחצנהון דאומיא על דחטינן וארגון קדמוי אתעכידו בעלי דכניהון
 דינינו כי מנפן ארום עמא האלון עוכריהון כדמין לעוכריא
 דעמא דסרום ומחשבתהון מרביא למחשבתיה דעמא דעכרה עוכרין
 בישין מתכלו וממרון להון חמת ארום עמא האלון חמתיה מרמא
 לחמתיה דתנינא בזמן דשתין חמר ורנהון מדמי לרשי חויא
 פתנא ויאכזרוא ונראוי הלא הלא הוא כסא דדין פורענותא
 ממנו ומתקן נפי לרשיעא התיס באוצרי ליום דינא רבא לונקס
 דידי הוא נקמתא ואנא הוה דמשלם לעדן דתמוט רגליהון דצדיקיא
 ארום קריב הוא יומא דתכר הון דרשיעא ואשתא דנהנס עתידא להון
 ומרו ומית פורענותא עליהון כי דיין ארום דאין הוא יי דינהון
 דעמא בני ישראל ועל עכרוי צדיקיא הוה מתנהם ארום גלי קדמוי
 ארום מסת ידיהון דצדיקיא ואנון שביקין ורטישין ולית להון דסעד
 וסמיד ואמר ואמר עתידין אומיא למימר הן הוא אלהא דישאל
 תקיפא דאתרחצו ביה אשר דהון מקריבין קדמוי תרבי נכסי
 קורבניהון וחרמ נסוכיהון הון מקריבין קדמוי יקום כען ויפרוק יתהון
 דהון עליהון כמנא ראו חמו ארום כדון אנא במימרי הוה
 ולית אלהא אחר בר מני אנא הוה דמית חיון בעלמא דיין ומחיי
 מתיא לעלמא דאית אנא הוא דמחי ואנא הוה דמסו ולית דמשויב מן
 דיין כי אשא ארום וקיפית ידי בשבועא לשמא ואמרית חי
 וקיס אנא במימרי לעלם אם אסא שני בכרמא הרבי ותתקף
 בדינא די ימיני אחר נקמתא לסנאוי ולבעלי דכניהון דעמי אשלם
 במליהון להון בישא אשכר ארוני גירי מן אדמהון וחרבי
 תתפל בכשרהון מן אדם קטולהון דעמי ושכניהון מן ריש נכריהון
 פולטריהון הרנינו קלסו קדמוי עשא שבהו יתיה עמיה דבית
 ישראל

